

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Fysiske størrelse | Physical extent:

Mynster, J. P.

Prædikener holdte i Aaret 1848.

Kiøbenhavn : J. Deichmanns Forlag, 1849

[4], 163 s.

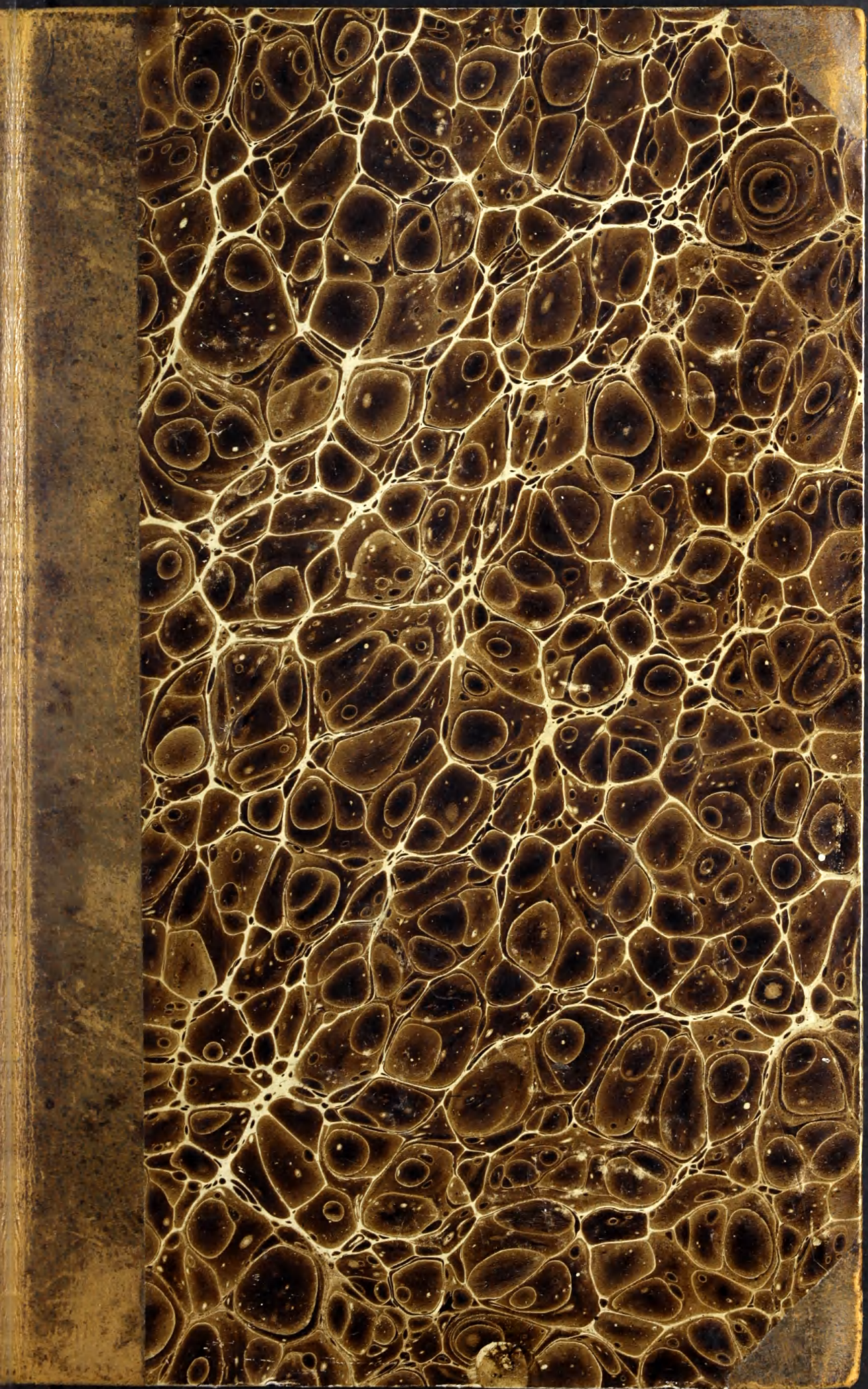
DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

Handwritten scribble

62/59

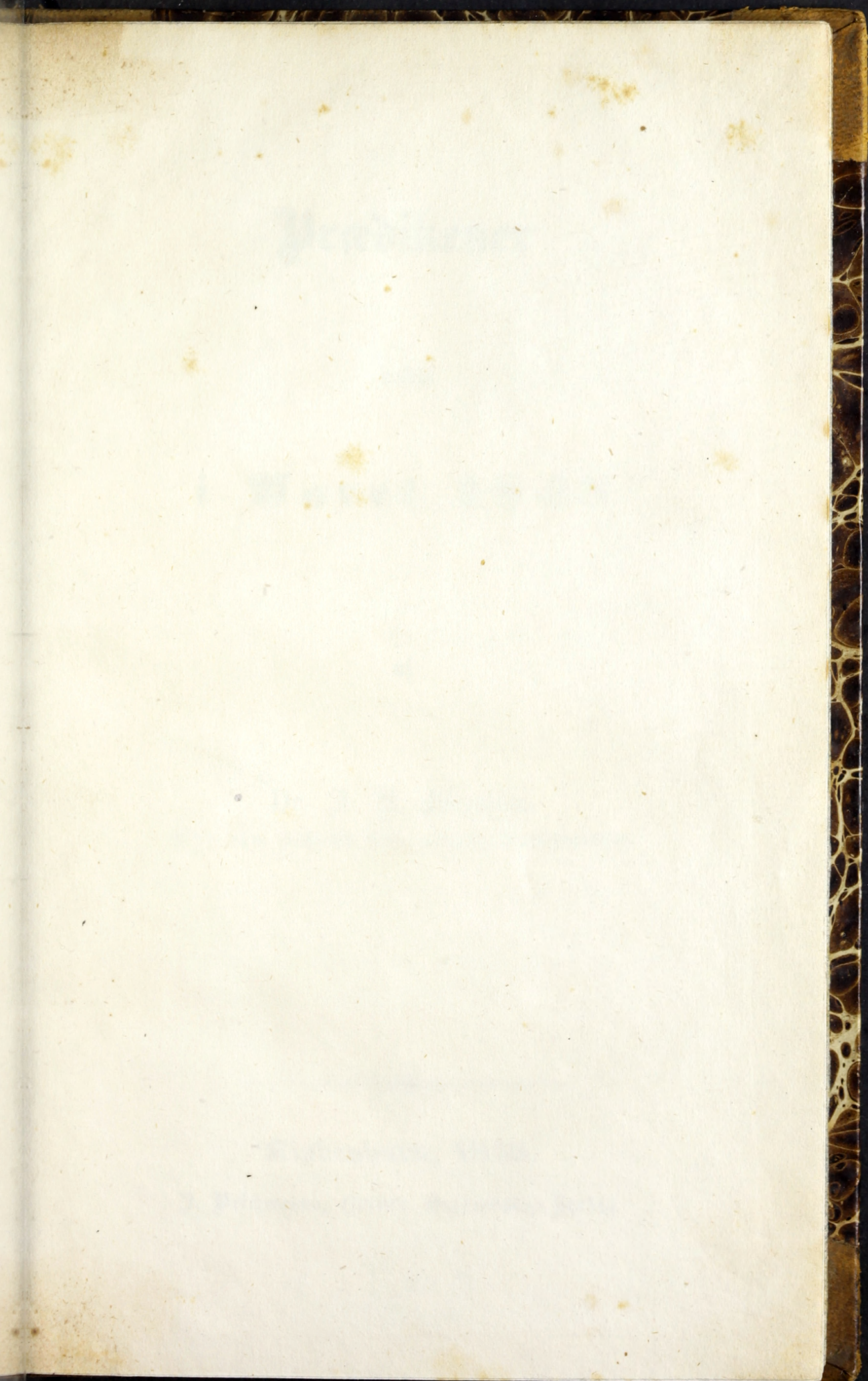
DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 6 8°

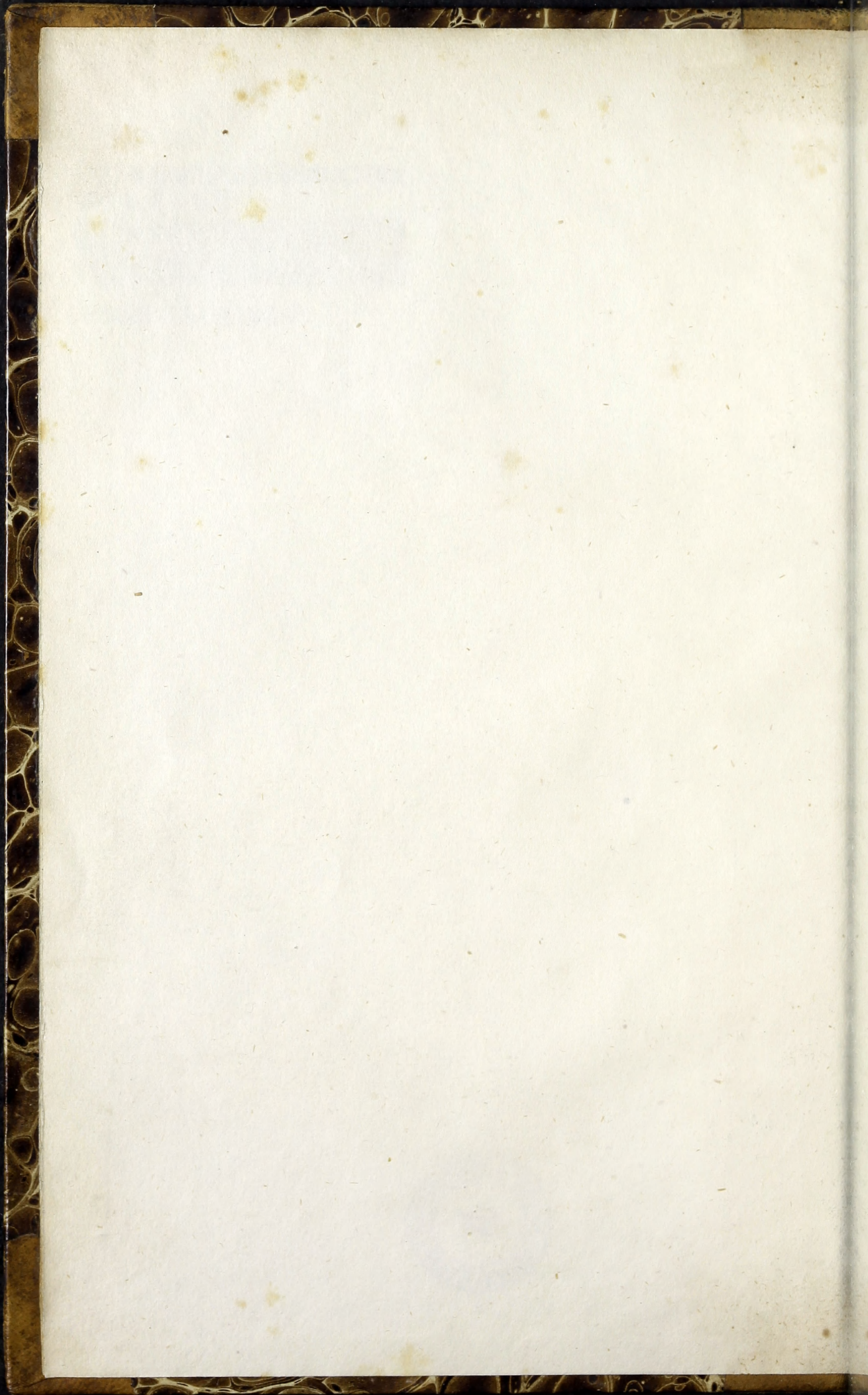

1 1 06 0 8 03188 7

+ REX

Prædikener

holdte

i M a r t 1848

af

Dr. J. P. Mynster,
Biskop over Siellands Stift, Kongelig Confessionarius.

Kiøbenhavn, 1849.

J. Veichmanns, (forhen Gyldendals) Forlag.

Handboken

af

1848

af

Dr. J. P. Malmberg

Boken var utgiven af Kungliga Högskolebibliothekets

1848

Trykt i det Skriftskiftes Officin.

Indhold.

	Side.
I. Christi Forklarelse. Paa fiette Søndag efter Hellig- Tres-Kongers Dag.	1.
II. Gethsemane. Paa første Mandag i Fasten.	14.
III. Kristus er dog en Konge. Paa Midfaste-Søndag.	26.
IV. Burde det ikke Christum at lide Dette, og at indgaae til sin Herlighed? Paa anden Paasfedag.	41.
V. Bønnen i Jesu Navn. Paa femte Søndag efter Paaske.	53.
VI. Bort Samsund i Christi Kirke. Paa første Pint- sedag.	67.
VII. Der er en retfærdig Gud over os Alle. Paa første Søndag efter Trinitatis.	82.
VIII. Hvor Herrens Aand er, der er Frihed. Paa ottende Søndag efter Trinitatis.	96.
IX. Den, som er i os, er større, end Den, som er i Ver- den. Paa tolvte Søndag efter Trinitatis.	110.
X. Bønnen for vort Land og Folk. Paa sextende Søn- dag efter Trinitatis.	123.

	Side.
XI. Vort Liv paa Jorden, skulle vi føre med den Bevidsthed, at vort Borgerstab er i Himlene. Paa treogtyvende Søndag efter Trinitatis.	137.
XII. Den Trang i Menneskets Hierte, som Christus alene tilfredsfiller. Paa anden Juledag.	150.

Anmærkning. Den Prædiken, som blev holdt paa tredie Søndag efter Hellig-Tre-Kongers Dag, Søndagen efter Kong Christian den Ottendes Død, var den første i denne Række; men, da den er særskilt trykt, er den ikke optagen i denne Samling.

I.

Christi Forklarelse.

Paa fiette Søndag efter Hellig-Tre- Kongers Dag.

Saa mange Syn, glædelige og sørgelige, skifte her i Verden forbi vort Die. Hav Tak, o Gud! at du mellem alle disse saa underlige blandede Syn henede har ladet din Genbaarne aabenbares, og vandre blandt Menneffene, en hellig, en trosterig Skikkelse. Vel har vort legemlige Die ikke seet ham, men for Sielens Die viste han sig saa ofte, og hans Billede prægede sig dybt i de Troendes Sind; der fremstaaer det atter og atter, og altid saa velgiørende, i Glæde og i Smerte. Hvor ofte, naar Korset trykkede tungt, saae vi ham, som han bar sit Kors, og det var os, som om han sagde os: „Discipelen er ikke over sin Mester, og hvo som ikke tager sit Kors og følger efter mig, er mig ikke værd“ ¹⁾. Men, o Gud! lad os da ogsaa see ham forklaret i din Herlighed, at vi maae kiende, hvorhen Korsets Bei har fort ham, og hvorfra han vinker os, at vi skulle gaae den Bei, han har gaaet for os, og som han gif den. Ogjaa nu være from Andagt i vort Sind, medens Evangeliet fører hans Billede frem for os, at det maa befæste sig i Sindet, og at hans Herlighed maa lyse for os giennem dette Liv, til vi naae det himmelske Liv! Amen.

---

¹⁾ Matth. 10, 24. 38.

Evangelium: Matth. 17, 1—9.

„Forstaaer du og, hvad du læser?“¹⁾ Dette Spørgsmaal, som en af Evangeliets første Forkyndere forelagde den Rejsende, hvem han fandt læsende i Propheten Esaias' Bog — dette Spørgsmaal vender sig ogsaa endnu til Enhver, der hører de Afsnit af den hellige Skrift, som her blive forelæste. Det har forud vendt sig til os, vi som skulde tale derover, har opfordret os til at søge at trænge ind i Betydningen af de hellige Ord, vi skulde tage frem i Forsamlingerne, og, saavidt vi formaae, udlægge for dem, der ville høre og fatte. Vi mene ikke at kunne udtømme de Blisdommens og Kundskabens Skatte, der ere skjulte i den hellige Bog, som er Kilden til al christelig Underviisning og Formaning; der bliver stedse Røst tilbage; men hvergang skulde vi efter den Gvne, Gud vil give, stræbe at føre i det mindste Noget deraf ind i vore Tilhøreres Forstand og Hierte.

Hvad Betydning har altsaa den Begivenhed, om hvilken vi nu have forelæst den hellige Beretning? Den er ligesom et Lysglimt fra det Himmelske, der straalet ind i den jordiske Tilværelse, og dersom et saadant altid er glædeligt og opløstende, da er det dobbelt velgjørende i en Sorgens Tid, som denne er, og skal være, for vort hele Folk. Hvor vi vende os hen, møder allevegne Sorgens Mærke vort Blik; Fryds Røst og Glædes Røst er forstummet, Sorgelædet har dækket enhver Stikkelse, har endog bredt sig over vore Helligdomme, i Dagens Brimmel og i Aftenens Stilhed lyder Kirkeklokkernes Klang i vort

¹⁾ Ap. G. 8, 30.

Dre; og alt dette siger os: Sorg, o Folk! thi det Vaand, som bandt dig til en elsket Konge, er sonderrevet; beed, o Folk! thi det er en vigtig, sfiiebnesvanger Omstiftning, der er indtraadt; beder for den Konge, til hvem Eders Bee og Vel nu saa noie er knyttet, for dem, der sidde i hans Raad, for Eder selv og for alle dem, der boe i vore Lande. Men denne Tiids Alvor taler ogsaa til Enhver af os om hvad der forestaaer ham selv, thi, som det hedder i vor Psalme,

Her see vi jo, at Stand og Alder
 Og Glands og Rigdom er kun Støv,
 Alt feirest Ungdom ofte falder,
 Og Manddom visner hen som Løv —

Herre, lær os at tælle vore Dage, at vi maae bekomme Blisdom i Hjertet! ¹⁾

Det er saadanne Tider, der ret skulde slutte os til Verdens og vor Frelser. Thi der ere ogsaa andre Tider i Livet, sfiionne glædelige Tider, da Alt omkring os smiler og blomstrer, da Alt i os er Tro og Haab og Kierlighed, da det er os, som om den Allmægtige aabenbarede sig for os, og umiddelbar sagde os, at han er naadig og barmhiertig og af stor Misfundhed; da føle vi mindre vor Trang til en Midler imellem Gud og Menneskene. Anderledes er det i de Tider, da den Evige ligesom har tilhyllet sit Aafsyn for os, naar Verdens Synd eller Verdens Sorg isfienker os sin Bitterhed, naar Dødens Mørke indhyller vor Bei; da søger det ængstede Hjerte allevegne

¹⁾ Psf. 90, 12.

omkring for at finde Freden, og finder den ingensteds, indtil det finder Veien til Ham, som gav sig hen for Verdens Synd, som har Lægedom for sønderknuste Hierter, som har overvundet Døden. Der siger da den Ængstede og Sørgende, som Apostelen fordom: Herre, her er godt at være!

Ja, Herre og Frelser! hos dig er godt at være. Og var det endog paa de Steder, hvor du leed, var det endog under dit Kors, da udvalgte Johannes hellere at være der, end i Verdens glimrende Forvirring. Der ville vi ofte søge hen, at vort Sind kan vorde ydmygt og stille, der ville vi stride din Strid, søge at kiende dine Lidelsers Samfund, dannede til at ligne dig i din Død¹⁾, fornægtende, opoffrende os selv, som du blev lydige indtil Døden. Men da ville vi ogsaa følge dig til de Steder, hvor du fik Ære og Hæder, paa det din Herlighed maa lyse for os, og vi maae føle, at du er den Førstefødte af mange Brødre, at, som vi skulle følge dig i Lidelsen, i Døden, saaledes ogsaa i Herligheden.

Paa et saadant Sted, N. T., fører vort Evangelium os hen. Vi kalde dets Indhold

Christi Forklarelse;

maatte den ogsaa nu bringe en Forklarelse i vort Sind og vore Tanker!

Den Begivenhed, om hvilken Beretningen i Dag er for os, havde kun tre Vidner, og disses Mund var tilsluttet, saa de ei turde tale derom, før Herren var opstan-

---

¹⁾ Phil. 3, 10.

den fra de Døde, thi endnu havde Herren ikke fuldbragt sit Grinde, endnu vilde han ikke i Folket udraabes som den Messias, paa hvem det biede, men med saa daarlig Forventning. Derfor have de, som gierne ville forringe Herrens Herlighed, her et lettere Spil, naar de søge at forestille det Hele som et Digt, en sværmerisk Indbildnings Blendværk, eller hvad deres vantroe Sind ellers vil kalde det. Men jeg mener, at, som de andre Disciple, efterat de havde seet Opstandelsens store Under, ikke tvivlede om hvad deres Medbrødre fortalte dem om Det, de havde seet paa Bierget, saaledes have hine Vidner vel erhvervet sig den Ret, at vi skulle troe deres Tale, erhvervet sig den ved deres sanddrue og oprigtige Livs lange Møisommelighed, beseglet deres Vidnesbyrd med de Forsølgelser, de taalmodigen leed, beseglet det med deres Blod. Og naar jeg læser Beretningen, da tiltaler den mig saa konstløs, saa oprigtig, som den hele evangeliske Fortælling; naar jeg hører Apostelens Udraab: „Her er godt at være, skulle vi ikke gjøre Boliger her?“ da erkjender jeg, at saaledes opfinder ingen Digter, at dette er det uvilkaarlige Udbrud af et Vidne, der saae, hvad ellers intet Die saae, som i Dieblikkets Henrykkelse og Forfærdelse ikke vidste, hvad han talede.

Selsomt, forunderligt — ja visseligen er det saa, og skulde det være, men derfor ikke løst fra Tingenes Orden. Vi vide vel, hvad Tvivlene foreholde os, at vi jo dog sige, at Han, hvem vi kalde vor Herre og Mester, har vandret som Menneffe paa Jorden, lige Vilkaar undergivet med andre Menneffer: hvorledes kunde han da forvandles? hans Legeme et Dieblik skinne som Solen, og

derester vende tilbage til den sædvanlige Skikkelse? Men just dette skal i denne Begivenhed være den særdeles Gienstand for vor Betragtning, at det i Christo, som i Menneſkehedens Forbillede, viſte ſig, hvortil vi Alle ere beſtemte, at i ham fremtraadte Det i Herlighed, ſom i os ifkun kan fremtræde ſvagt og ufuldkomment. Thi der er allevegne, omkring Menneſket, i Menneſket, et høiere Liv, ſom vil bryde frem, men ſom idelig hindres og trænges tilbage, ſom hervede ifkun kan yttre ſig i enkelte Glimt, men diſſe Glimt, diſſe enkelte Frembrud viſe, hvad der engang ſkal aabenbares.

Vi have ofte gientaget Apoſtelens betydningſfulde Ord: „Al Skabningen tilſammen ſukker, og er tilſammen i Smerte indtil nu; ja ogſaa de, ſom have Mandens Forſtegrøde, ogſaa vi ſelv ſukke i os ſelv, forventende Børnes Udfaarelſe, vort Legemes Forløſning“¹⁾. Der er vel i diſſe Ord et Suk, et dybt Suk, hvori alle vore Savn, alle vore Længſler udtale ſig, men der er ogſaa deri en Forjættelſe, at dette Suk ikke lyder ud i det Tomme, men at det ſtunder hen til den herlige Opfyldelſe; og Dette, hvortil Alt i os og omkring os under den Almægtiges Styrelſe ſtunder og ſtræber, hvad er det uden alle Tingenes Forklarelſe? Den kommer vel forſt i Tidernes Fylde, men allerede nu bryder den ideligen frem, og i ſtore, ſkionne Syn viſes det os ligesom forud hvad der engang ſkal aabenbares.

See, nu ligger den hele Skabning omkring os indhyllt i Vinterens Taager, Alt er øde, dødt, ulyſteligt at

¹⁾ Rom. 8, 22. 23.

skue; men vi vide, at om faa Maaneder vil det være anderledes, og, dersom vi end glæde os til Foraarets Komme, da forundre vi os ikke derover, thi vi have seet det faa ofte. Forestille vi os derimod, at vi ikke havde seet det, at det var første Gang vi saae, at Træerne, der nu udstrække de nøgne Grene, prydedes med Lovets Fylde, at de visne Marker klædtes med det grønne Teppe, at Blomsterne skød op af den døde Jord, at Havet, nu bundet under Jrens graae Skorpe, strømmede i sine solvblaae Bølger: da vilde det være os det største Under, vi vilde synke hen i Tilbedelse og erkjende, at Skaberen i Naturen har nedlagt et stort, et herligt Liv, som vel paa mange Maader er bundet i Forfrænkighedens Trældom, men som dog i sine Tider forklares i en Skønhed, hvilken vi kalde himmelsk, thi den er og en Afglands af en højere Herlighed, men som tillige lader os ane, hvad intet Dyr har seet, intet Dyr har hørt, og ikke er opkommet i noget Mennekses Hjerte, hvad Gud har beredt dem, som ham elste ¹⁾). Betragt Ormen i dens bundne, sørgelige Liv, hvorledes den mvisomt slæber sig om fra eet Blad til et andet, og nærer sig sin korte Tiid, indtil den indspinder sig, som i et Fængsel, i en Grav; men derfra bryder Sommerfuglen ud, og udfolder de brogede Binger, og slagrer om i den frie Luft. Maastee du endnu erindrer din Barndom, da du første Gang blev den Forvandling vaer, og den var dig, hvad den visfeligen er, et Guds Under, du vilde neppe troe dine egne Sandser, at den bevingede Skabning, som du nu lystedes ved at betragte, havde været

---

¹⁾ 1 Kor. 2, 9.

ffjult i Ormen; og stedse maa jo denne Forvandling være os et Vidnedsbyrd om, at det Liv, der er ffjult og bundet i Skabningen, engang skal bryde sine Lænker og forklares i herligere Skikkelse; derfor har man ogsaa allerede fra de gamle Tider deri seet et Billede af Menneskets sidste Bestemmelse. Saaledes forvandles Mennesket ikke herved, men dog see vi allerede her ofte en Forklarelse af den jordiske Skikkelse, see den Aand, der boer i Mennesket, lyse frem i det Støv, Mennesket bærer, og forherlige selv det Jordiske. Saae vi ikke ofte, at, naar høie, himmelske Tanker, naar dybe og levende Følelser, naar stærke og rene Beslutninger udviklede sig i et Menneskes Siel, da forædledes ogsaa hans legemlige Skikkelse, da lyste hans Aasyn, da straalede hans Dø med en ommere og renere Ild; og da sagde vi, at det var, som om hans Væsen forklaredes. Da Stephanus stod mellem de Forbittedes fnysende Brede, og, fuld af Tro og Kraft, vidnede om Den, hvem Hine havde korsfæstet, da, skrives der, stirrede Alle paa ham, og de saae hans Ansigt, som en Engels Ansigt¹⁾; det var den Forklarelse, i hvilken hans indre Væsen snart under den smertefulde Død skulde befries fra al Forfrænkelighedens Trældom, der i hine Diebliske straalede frem af det Liv, som Verden ellers ikke saae, som var ffjult med Christo i Gud²⁾. Da Paulus i en alvorlig Stund stod for sine jordiske Dommere, vel vidende hvad der allevegnefra trueede ham, men dog sagde til sin mægtige Dommer: „Jeg vilde ønske, at ikke alene du, men og Alle, som høre mig i Dag, maatte blive saadan, som og jeg er, undtagen disse Læn-

¹⁾ Ap. G. 6, 15.

²⁾ Kol. 3, 3.

ker¹⁾); da han siden saae paa disse sine Lænker, og sagde: „Jeg skammer mig ikke derved, thi jeg veed, hvem jeg har troet, og er vis paa, at han er mægtig til at bevare det, jeg har nedlagt hos ham, til hiin Dag“²⁾): da han kunde sige: „Hvis endog vort udvortes Menneſke fordærves, fornyes dog det indvortes Dag fra Dag“³⁾); da har sikkert dette indvortes Menneſke, brændende i Kierlighed til Gud og Menneſker, lyst frem i hans hele Skikkelse, og forklaret ham med en Herlighed, langt ædlere end den af Purpur og gyldne Smykker. Og det er ikke blot, naar den Unge staaer der i sin Blomstring, naar Manden staaer der i sin Kraft, at den menneskelige Skikkelse kan vinde Forklarelse. Hiin Simeon i Templet var gammel og mæt af Dage, og hans Legeme stundede mod Oplosningen; men, da han tog Forjættelsens Barn paa sine Arme, da han opløstede sine Dine til Himmelen, og sagde: „Herre, nu lade du din Tiener fare i Fred, thi mine Dine have seet din Frelse⁴⁾!“ da har den ærværdige Gamles Afsyn lyst i en Forklarelse, som Konsten stedse siden har stræbt at fremstille i sine Afbildninger, men aldrig har meent tilfulde at kunne naae. Men dersom da i Menneſket, i det indskrænkede, skrøbelige, syndbesmittede Menneſke, det inderste, høiere, ædlere Liv kan straale frem i saadan Forklarelse, kunne vi da undres, at Han, i hvem al Gudsdommens Fylde boer legemligen⁵⁾, kunde forklares for sine tilbedende Disciples Dine i den Herlighed, for hvilken deres Sprog næsten ikke kunde finde Udtryk? Deres Sandser

1) Ap. G. 26, 29.

2) 2 Tim. 1, 12.

3) 2 Kor. 4, 16.

4) Luk. 2, 29. 30.

5) Kol. 2, 9.

overvældebes, og der siges vel, at de vare forfærde, men det var Tilbedelsens, Henrykkelsens Rædsel, der betog dem, og i den var navnløs Salighed. „Herre! — sagde Apostelen — her er godt at være; vil du, da ville vi gjøre Boliger her“.

Men saalidet som det siden, da Herren var optagen fra dem, blev Apostlerne tilladt at staae og stirre mod Himmelen ¹⁾, saalidet blev det dem dengang tilstedet at opslaae deres Pauluner paa hiint Bierg; Herren vendte selv tilbage for giennem sine Lidelser at fuldende sit store Værk paa Jorden, saaledes maatte de ogsaa vende tilbage til den dem anviste Gierning, til Verdens Forvirring, til Møie og Striid, til det jordiske Livs Glæder og Sorger. O hvor ofte, naar den Troende i Betragtningens stille Timer har været med sin Herre og Frelser, har med det indre Øie seet hans Herlighed, som den Genbaarnes af Faderen, har været ligesom paa de høie Steder, opløftet over Jordens Uro og Blendværk og Kummer: hvor ofte har det da brændt i ham med Forlængsel, at han maatte blive i den Fred, og ikke behøve at vende tilbage til alt det, han saa gierne vilde undflye; og vi forstaae det vel, hvorledes saa Mange, og deriblandt fromme og ædle Sieler, mætte af Jordens Lyst, trætte af dens Møie, kunde hellere vælge Armodens skjulte Gensomhed, end Verdens Rigdomme, Ære og Glimmer. Men dersom jeg endog kunde skjule mig bag Mure, der holdt al Livets Uro ude, dersom jeg kunde leve i de Betragtninger, der ere Livets saaligste Nydelse: jeg turde ikke, thi ogsaa der vilde Pligtens,

---

¹⁾ Ap. G. 1, 11.

vilde Herrens Stemme lyde til mig: Gaf ud, deel dine Brødres Nøje og Nød, og fuldfør din Tjeneste¹⁾! Visse-
 ligen skulle vi ikke over Verdens Tjeneste forsømme Guds
 Tjeneste, skulle fra Verdens Brimmel ofte søge Gensom-
 hedens Stilhed; vel Den, som der finder sin troeste Ven,
 som der kan sige: Her er godt at være! Men fra Be-
 tragtingens opløstende Timer skulle vi ikke blot tage Savn
 og Længsel med os, men Visdom og Mod og Kraft, men
 Tro og Haab og Kierlighed; de Timer, vi leve for Ewig-
 heden, skulle ogsaa være levede for Tiden, og vort Liv i
 Verden skal jo dog være anderledes, dersom der er Sand-
 hed i os, naar vi sige, at vi kiende den eneste sande Gud
 og Den, hvem han udsendte, Jesum Christum, end det
 vilde være uden denne Kundskab. Ved det, vi lære og
 erfare i de stille Timer, skal Livet vorde os helligt, som
 en betroet Huusholdning, at vi føre det i Guds Frygt
 og i Christi Efterfølgelse; dets Lyst skal vorde ædel og
 reen, dets Stræben utrættet, dets Kummer hengiven og
 uforfærdet. Da Paulus fordum stod for Kongen Agrippa,
 sagde han: „Troer du Propheterne? jeg veed at du troer
 dem“²⁾. Det vedkommer os nu ikke, hvor fast og reen
 og sand den Tro var, hvorom der dengang spurgtes; men
 forestille vi os, at Apostelen nu spurgte Enhver af os:
 Troer du Jesu Christi Evangelium? og at vi da sva-
 rede: Du veed at vi troe det; da vilde han ogsaa sige
 Enhver af os: Saa viis din Tro i dine Gierninger, i
 dit hele Liv! Naar de Andre i Livets Gang kun see et
 forvirret Sammenstød af stridende Kræfter, da skal du see

¹⁾ 2 Tim. 4, 5.

²⁾ Ap. G. 26, 27.

den Almægtiges og Alvises styrende Haand, og troe, om du end ikke seer. Naar de Andre neppe vove at see ud i Fremtiden, fordi de af den mørke Baggrund kun mene at see Natten fremvældende, der, snart eller seent, skal sfiule dem og det Hele, da skal du see Forklarelsens frembrydende Morgen, og dens Lys skal udbrede sig over dette Livs mørkeste Beie. Naar de Andre staae ved deres Elskedes Grave, og sørge som de, der ikke have Haab, og begræde dem, som vare de sunkne i det evige Mørke, hvorfra der ikke er Gienløsning: da skal du see dem optagne i Herrens Forklarelses Lys, og en Røst af Himmelen skal sige dig: Salige ere de Døde, som døe i Herren; de skulle hvile fra deres Arbeider¹⁾; og i det du endnu skal færdes i Livets Møie og Striid og Sorg, skal du fra de evige Bo-liger høre dine Forklarede sige: Her er godt at være! —

Naar vi nu gaae herfra, da høre vi snart atter Sørgeklokkerens Lyd, og vi vide, hvad den betyder; den nye Sorg skal ikke saa let tages bort fra vore Hierter. Men de lyde fra vore Helligdomme, derfor bringe de os Raamindelse, at vi med Sorgen og Klagen skulle holde Maade, og lade Guds Ord os trøste og raade, bringe alle dem, der sørge efter Guds Villie, den Forjættelse, at de, som saae med Graad, skulle høste med Frydesang²⁾. Men Sørgeklokken er ogsaa en Bedeklokke, den siger os Alle: Beder i den alvorlige Tiid, beder med hverandre og for hverandre! Ja, o Gud! vi ville bede, aarle og silde ville vi bede, og vor Bøn skal ikke for-glemme vor hengangne Konge; som vi bade for ham i

¹⁾ Hab. 14, 13.

²⁾ Ps. 126, 5.

hans Bortgang, at du vilde annamme hans Aand i din Fred, saaledes bede vi dig endnu, at du vil glæde ham i de evige Boliger, og lade dit Ansigt lyse over ham. Men din Naade lyse ogsaa over den Throne, han forlod, over den Konge, der nu indtager hans Sæde; leed Ham ved din Haand, oplys ham med din Viisdom, styrk ham med din Kraft, glæd ham med din Velsignelse, og lad Mænd staae omkring hans Throne, som føle deres Ansvar for dig og for Menneſker, som ville lette ham hans Byrde, og raade til Kongens og Folkets Bedſte. Din Trøſt beſøge Kongens ſørgende Huus, den hufvale den efterladte Dronnings blødende Hierte, og bringe Lindring fra de Egne, hvor Lægedommen groer for alle Jordens Smerter. Løſt dit Naſyn i Naade paa Enkedronningen Maria Sophia Frederikke, velsign og bevar Arveprinds Frederik Ferdinand og høie Gemalinde, de øvrige Kongelige Prindsesser og det hele Kongelige Huus! Trøſt alle Syge og Sorrhfulde, hvad enten de ere fiern eller nær! Vor Herres Jesu Christi Fred være med os Alle! Du er vor Tilflugt i alle Livets Tider, og i Bee og i Vel ville vi ſige med den ſamme Roſt: Vre være Gud, Fader, Søn og Hellig Aand, ſom var og er og bliver, een ſand treenig Gud, høiløvet i Evighed! Amen.

II.

Gethsemane.

Paa første Mandag i Fasten.

En stille Morgentime være i Dag unddraget fra Arbeidstimernes Tal, et Suk op til dig, o Gud! hellige Tanke og Begiering, from Betragtning give Troen Styrke og Fylde, og føre vore Overbeviisninger over i Livet! Vi forsamles i vor Herres Jesu Christi Navn; hans Exempel lyse for os, og vække os til Efterfølgelse! Hielp du os, at Christi Lydigheid, at Christi Taalmodighed maa være i os, og lad da ogsaa Christi Trost oprinde i vore Hierter! Saaledes forunde du os stedse under Stormenes Brusen stille Timer, hvori Sielen kan samle sig fra Forvirringen, og naar den bitter Kalk bliver os raft, da send ogsaa Trostens Engel, at den maa bringe os Lindring fra din Himmel, og hielp os til den Seier, som overvinder Verden! Amen.

Text af Lidelses-Historien, fra de Ord: „Og der de havde sunget Lovsangen“ til: „Hans Sved blev som Blodsdraaber, der faldt paa Jorden“.

Vi have forelæst Begyndelsen af den Fortælling, som vi falde vor Herres og Frelses Lidelses Historie. Vel begynder denne Historie ikke først i Gethsemane, vi kunne

snarere sige, at den begynder i Bethlehem, thi fra den Tiid af at han forringede sig selv og tog en Tieners Skikkelse paa, indviedes han ogsaa til Menneskelivets Noie og Lidelser; det nærværende Dieblif var ofte mørkt og tungt, og giennem hans hele Liv paa Jorden gif de svære Forvarssler om den Time, der omsider skulde frembryde, om den Time, til hvilken han var kommen, om den Kalk, han skulde tomme, før han kunde sige: Det er fuldbragt. Men nu var Fuldbrydelsen der, og vi have denne Gang fulgt Herren ud i Gethsemanes Skygger.

Derhen have vi fulgt ham saa ofte, og i en vis Betydning kunne vi sige: Den Veie er os saare noie bekiendt, der er paa disse Steder ingen Plet, hvor jo vor Tanke ofte har dvælet. Denne Fortælling er blandt dem, hvilke Barnet først hører, naar det modtager christelig Underviisning; den er blandt dem, som aldrig forglemmes, naar de eengang ere hørte; den er blandt dem, til hvilke vi i vore christelige Betragtninger idelig maae vende tilbage. Saa er den vel udtømt? — Ja, dersom der var en Tilhører, som selv i Guds Huus kun tørstede efter at høre Nytt, der en Tiid kunde fylde hans tomme Siel, kunde sysselsætte hans ørkesløse Tanker, da vilde jeg svare ham: Den Text er for længe siden udtømt, og jeg vidste Intet at sige dig derom, uden hvad der manges Gang er forekommet i den christelige Betragtning derover. Men dersom han da deraf vilde udlede, at der altsaa her var Intet mere at lære, da vilde jeg sige ham: Her er atter Det af vor Børnelærdom, som hverken du eller jeg have lært tilfulde; lader os bede Gud, at ikke en Løddel af

denne Lærdom maa falde til Jorden, førend vi have lært det altsammen!

Jeg erindrer engang ved Betragtningen af dette Afsnit af den hellige Historie at have sagt, at ethvert Menneſte har ſit Gethſemane, og forſaaavidt er dette ſandt, ſom ethvert Menneſte har ſine Lidelfer at taale i Verden, ſom der vel for Enhver, der ikke har tabt al Følelſe, har været eller er eller kommer det Sted, hvor han begynder at ſtielbe og ſvarligen at ængſtes, hvor han maa ſige: Min Siel er bedrøvet indtil Døden; men er dette Sted derfor et Gethſemane? er det derfor et Sted, hvor den Lidende har ſtridt den gode Striid, trængt maaskee paa alle Maader, men ikke forſagende, tvivlende, men ikke fortvulvende, forfulgt, men ikke forladt, nedſlagen, men ikke forloren? ¹⁾ er det et Sted, hvor han, ſom hans Frelſer, har ganſke, ganſke hengivet ſig i den himmeſke Faders Villie, og ret af Hjertet har ſagt: Stee ikke min Villie, men din? Derſom vi ikke have lært ſaaledes at forvandle vore Lidelfers Sted til et Gethſemane, da have vi endnu ikke lært, hvad denne hellige Fortælling ſkal lære os. Og derfor, A. T., ſom jeg ikke trættes ved ſelv at lade mig føre, hvorhen den vil føre mig, ſaaledes heller ikke ved at ønske at kunne føre Andre derhen med mig. Alle vore Betragtninger i denne Time ſkulle derfor knytte ſig til det ene Ord

Gethſemane;

det er riigholdigt nok til at vi kunne tage det med os ſom et Løſen, hvorved vi kunne fremkalde de virkſomſte Chriſtelige Foreſtillinger.

---

¹⁾ 2 Kor. 4, 8. 9.

Først er det et mildt og yndigt Billede, der kan fremstille sig for os, naar vi komme Gethsemane ihu. Ordet betyder „Oliepersen“, og formodentlig havde dette Landsted sit Navn af de stille landlige Syssler, som der sædvanliggen foretoges. Der forsamledes Jesus ofte med sine Disciple. Naar han havde baaret Dagens Byrde og Hede, naar han havde lært i Templet, havde hørt sine Beundreres Priis, sine Fienders Modsigelse og Spot, gik han derud for i de svale Skygger at vedervæge sig med de Faa, han havde udvalgt af Mængden, og tale med dem om Det, som hører til Guds Rige. Nu havde de sunget Lovsangen, thi det var Folkets store Fest; paa den Aften samlede Huusfædrene deres Slægt og Venner til det glade Maaltid, som var indstiftet til Ihukommelse af Guds Trofasthed og Naade efter den gamle Pagt, han havde sluttet med Fædrene. Paa den Aften havde Herren samlet dem omkring sig, som han havde kaldet til at være sine Nærmeste, over hvilke han tilforn havde udraaft sin Haand, og sagt: See, min Moder og mine Brødre! ¹⁾ han havde siddet med dem ved det fredelige Maaltid, hvor han havde indviet den nye Pagtes Kalk, han havde forherliget Aftenen ved de Taler og Handlinger, ved hvilke enhver Christens Tanke saa ofte, saa gierne har dvælet; til Slutning havde de sunget Festens sædvanlige Lovsang: „Ikke os, Herre! ikke os, men dit Navn giv Ære, for din Misfandheds, for din Sandheds Skyld“ ²⁾, og saa fremdeles. Derefter gik de ud over Kedrons Bæk; der var blevet stille i Jerusalems Gader, stille paa Beiene, stille i de fredelige

¹⁾ Matth. 12, 49.

²⁾ Ps. 115, 1 ff.

Haver trindt omkring. Maaskee var det paa denne Vandring, Herren lignede sig ved Viintræet, sine Disciple ved Grenene ¹⁾; og under disse Samtaler kom de til det vante, det fiere Sted. Vel var det skønne Dage, skønne Aftener, i hvilke Disciplene saaledes vare med Herren.

Men i denne høitidelige, fredelige Aften slog dog Mørkets Time — ikke det Mørkes, der synker venligen ned, en Bedersvægelse over den Trætte, men det Mørkes, hvori Ondskaben har Magt. Allerede havde Discipelen solgt sin Mester, allerede greb Skaren sine Baaben, de mørke Dommere samlede sig i Natten. Jesus var gaaet ud fra Jerusalem for om saa Timer at vende tilbage. Det var den Stad, i hvilken han saa Dage tilforn var dragen ind omkringet af deres Skare, som gladeligen lovede Gud for ham, og forkyndte det giennem Gaderne, i Templets Forgaard: Denne er Propheten, den navnkundige, store Prophet fra Galilæa, om hvem alle Tunger tale, hvem ethvert Die begierer at see; nu skal han atter komme til Jerusalem, omkringet af deres Skare, som bevogte ham, til Spot for Enhver, som vil forhaane. Det var den store Konges Stad, Guds Stad, i hvilken Guds Ord havde sit Hiem, hvor Propheterne havde forkyndt de Ting, som vare bestemte i den Eviges Raad, hvor hvert Barn talede om Messias, hvor de Gamle bade ikke at skulle fare hen, før de havde seet Israels Trost; de havde hilset ham som Den, i hvem Forjættelserne skulde opfyldes; men nu skal Jerusalem raabe: Korsfæst! korsfæst!

---

¹⁾ Joh. 15, 1 ff.

Hvilken Omvæltning, A. T.! og vi have her i vor Betragtning stillet Modsetningerne mod hinanden, den fredelige Aften og den blodige Morgen, Mængdens Jubelraab og Mængdens Fordømmelse, paa det Enhver skal vide, Enhver skal mindes, at hvo der bygger paa denne Verden, bygger paa Sand, at Ilden brænder under den rolige Glade, og du veed ikke, naar Jorden ryster under dine Fødder. Derfor byg din Tillids, dit Haabs Bygning paa den Grundvold, som ikke vakler; søg Borgerret i det Rige, som ikke er af denne Verden; derfor tag Guds fulde Rustning paa, at du kan giøre Modstand paa den onde Dag, og bestaae efter at have overvundet Alt¹⁾. Der komme gode, skønne Tider, tak Gud for enhver af dem, nyd dem, brug dem og bevar din Samvittigheds Fred til den onde Dag; men komme da Omskiftningens Tider, da lad din Tanke søge hen til Gethsemane, at du ikke skal mene, der vedersfares dig noget Underligt, noget Nyt og Uørt. Saaledes skiftede Tiderne for din Herres og Mesters Dine, saaledes forberedede han sine Bekiendere paa, at de skulde see Tidernes Bevægelser; men der siger ogsaa Troens og Trøstens Ord dig, at under alle disse Omskiftninger er Guds Rige dog blevet, og er dog voret.

„See, den Time kommer, og er allerede kommen, at I skulle adspredes Hver til Sit, og lade mig alene“²⁾. Dette havde Herren sagt Disciplene, før de gik ud, og paa Beien sagde han dem atter: „I denne Nat skulle I Alle forarges paa mig.“ Dette er vel den bitterste Draabe i Lidelfernes Kalk, naar den Miskiendte, Forfulgte saaledes

¹⁾ Eph. 6, 13

²⁾ Joh. 16, 32.

lades ganske ene. Saalænge Mennesker staae sammen, da styrke og opmuntre de hinanden; den Tillid, der lever i den Enes Bryst, gaaer ogsaa over i den Andens, og selv Den, der ligger under, fortroster sig til Vennens retfærdiggjørende Vidnesbyrd. Men det skeer ogsaa, at Den, til hvem den talrige Kreds forhen sluttede sig, hvem de maafee ansaae som deres Hoved og Leder, i det afgjørende Dieblif pludselig lades ene. I den Time da vor Herre og Frelser begyndte at bedrøves og sfielve og svarligen at angstes, vare endnu hans Venner omkring ham; han gif hen og bad, heftigere og heftigere, thi han vidste, hvad der forestod, men hver Gang han kom tilbage til Disciplene, fandt han dem sovende. O, det er forfærdeligt, naar Menneskene, i det Afgjørelsens svære Time svæver over deres Hoveder, sove, og Intet er istand til at vække dem. Det er mangen Gang, som om Dommens stærke Basun lod over Jorderige, dets Grundvolde ryste, det er som maatte de Døde vækkes i deres Grave, men de Levende sove, og i deres Drømme vente de kun et nyt Skuespil, der kan afbryde Livets eensformige Gang. Dog, i hiin Nat sov ikke Alle; Forræderiet, Efterstræbelsen, Uergierigheden, Grusomheden vaagede, thi det var Mørkets Time. Men Disciplene sov, og da de omsider maatte vaagne, da den Skiebne, som de ikke havde villet erkiende, ikke villet betænke, stod over dem, da de saae deres Herre forraadt, bunden, ført hen til den blodige Dom, da Himmels Magter ikke aabenbaredes til hans Frelse, da forargedes de.

Hvorledes forklare vi os deres Forhold? De havde jo dog visseligen elsket deres Herre, de havde troet, at han var Christus, den levende Guds Søn, det var af deres

Hierters Dyb det brød frem, naar de sagde, at de ingen Anden vidste, til hvem de kunde gaae ¹⁾. De kunde heller ikke tvivle, at jo Afgjørelsen nærmede sig med snare Skridt, de havde endog i denne Forventning taget Sværd med sig; men da ventede de og, i Tillid til deres Herres guddommelige Sendelse, at Seieren strax skulde være paa hans Side, at Himmelen og Jordens Kræfter skulde forene sig til hans Forherligelse; de havde ikke lært det Ord, som det er saa svært at lære, at Christi Rige ikke er af denne Verden. Derfor, da, som det kaldes, Lykken forlod ham, forlode de ham ogsaa, og han stod alene.

„Dog, han var ikke alene, thi Faderen var med ham.“ Dette Ord lyder ogsaa til os fra Gethsemane. Der viste det sig kun opfyldt forsaavidt, at der i hans hele Forhold ingen Plet var af det Uværdige, intet Tvivlende eller Baklende, at han intet Dieblif vægrede sig ved at drikke den Kalk, den himmelske Fader lod ham rækkes; vi vide, hvorledes det siden opfyldtes, i det Faderen gav ham et Navn, som er over alle Navne. Ogsaa dig kan det skee, at du i dit Livs sværeste Striid maa staae alene, medens Alle omkring dig bæres hen paa den rivende Strøm, alene, maaskee just fordi du ikke vil krænke Ret og Pligt, Troskab og Gød; da kom Gethsemane ihu, kom din Herre og Frelser ihu, da han stod ene, og trøst dig, dersom du i din Samvittighed kan sige, at Faderen i Himmelen er med dig. Hans Raad ere ofte sfiulte, hans Veie ere ikke vore Veie, men det Ord staaer fast: Holder Eder nær til Gud, saa skal han holde sig nær til Eder ²⁾!

¹⁾ Joh. 6, 68. 69.

²⁾ Jak. 4, 8.

Efterdi Herren i sin Forfølgelses Stund vidste, at Faderen var med ham, saa gif han hen, og streed i Bønnen. Der var intet Bæsen paa Jorden, til hvis Bryst han kunde helde sig, ved hvis Arm han kunde støtte sig, men Gud er allevegne nær. Enhver Christen, som tænker sig Gethsemane, kommer ogsaa sin Frelsers Bøn ihu; hans Navn være lovet, at han lærte os at bede, som det sig bør! Han sagde først: „Abba min Fader, Altting er dig muligt“; og dette Troens Ord er det første, som skal være i vor Bøn. For Gud er ingen Ting umulig, Intet underligt, hvor underligt, hvor umuligt det endog synes for vore Dine, han leder alle Strømme i sine Beie, han kalder ad de Ting, der ikke ere, som om de vare¹⁾, han taler, saa skeer det, han byder, saa staaer det der²⁾. Det er denne Overbeviisning, der først skal være i vore Hjerter, at vi bede til den Almægtige. Men derfor — tør vi derfor sige, at vor Bøn skal raade, at selv den alvorlige, inderlige Bøn, den Bøn, der ikke trættes, skal opfyldes, naar den begierer Dette eller Hiint, som skal fuldbyrdes i Verden? Al, hvor ofte kan den Bedendes Sind ikke beskrives anderledes, end som om han sagde: Abba Fader! efterdi du kan, efterdi alle Ting ere dig mulige, saa skee m i n Villie! Naar vi saaledes udtale det reent og klart, da fornemmer strax Enhver, at den Bøn ikke er from, thi i den hæver Mennesket sig op over Guds Raad, istedenfor at underkaste sig det; at den ikke kan være troende, thi Ingen kan i sit Hierte troe, at Gud vilde kalde ham til Raadgiver. Og dog er det dette Sind, der stedse paany

¹⁾ Rom. 4, 17.

²⁾ Ps. 33, 9.

trænger sig frem i det naturlige Menneſtes Bøn — og vor ſelvkløge, ſelvraadige Natur yttreſ sig ſtedſe paany. Gaa til Gethſemane, at du kan lære at bede: „Ikke hvad jeg vil, men hvad du vil; kan denne Kalk ikke gaae fra mig, uden at jeg ſkal drikke den, da ſkee din Willie!“ Det er viſſeligen ſaa, ſom de foreholde os, der ſaa gierne ville røve Bønnens Kraft og Troſt fra vore Hierter, at Gud ikke forandres ved vore Bønner; Han er altid den Samme, kiender ingen Omſkiſtelse, hans Raad er i Gaar og i Dag det ſamme, ja og til evig Tiid. Men vi forandres i Bønnen, i den alvorlige, oprigtige, ydmyge, troende, utrættede Bøn. Og da er det muligt, at vi i vore Bønner forandres ſaaledes, at vi blive, hvad vi ellers ikke vare, værdige til at ſaae det, hvorom vi bede; ja endog i denne Time, derſom det kunde være ſaa, at alle Jordens Indvaanere forenedes i en Bøn efter Guds Willie, kunde vi da tvivle om, at Tingenes hele Skikkelse vilde være og vorde en anden, end nu, da de ſvære Straffedomme ſvæve over Folkeneſ Hoveder? Viſſeligen, viſſeligen beſtemte Gud ikke ſine Troende til Brede, men til at bekomme Sælggiørelſe ved vor Herre Jeſum Chriſtum¹⁾. Men i det nærværende Dieblif er Guds Raadſlutning i dens Bei og Maade os ſtedſe en Hemmelighed, ſom den i hine Diebliffe endog var det for den Genbaarne, da han havde opoffret ſin Herlighed, og i Alt var bleven Menneſter liig, dog uden Synd. Vi ſkulle troe, ſkiondt vi ikke ſee²⁾; men for at kunne dette ſkulle vi gaae til Gethſemane, og lære at bede, ſom det ſig bør: Skee din Willie, o himmelſte

¹⁾ 1 Theſſ. 5, 9.

²⁾ Joh. 20, 29.

Fader, ikke vor! Bønnen har stedsse en Forjættelse, ikke langt borte, men ganske nærved: „Kiære! hold dig til Gud, og hav saa Fred“¹⁾!

„Og en Engel af Himmelen aabenbaredes for ham, og styrkede ham“. Det er kun Evangelisten Lukas, der siger os dette²⁾, og det er maaskee svært at fatte, hvorledes den Ufsabte kunde være saa arm, saa forladt, at han behøvede en Skabning — var det endog en af Himmels Aander, men dog en Skabning — til sin Styrke. Over os stige Englene ikke synligen op og ned; dog udsender Gud de tienende Aander dem til Hielp, som skulle arve Saliggjørelse³⁾, og den bedste Hielp er den, at de bringe Trøst fra Gud i den Bedendes Hierte. Men der er Den, som har arvet et herligere Navn fremfor alle Engle⁴⁾. Naar du gaaer til Gethsemane, da aabenbares for dig din Herre og Frelser; du seer ham i hans Døds-Angst, da han bar al Verdens Synd; han var forladt af Alle, i den vide Verden „var der ikke Een, der brød sig om, ikke Een, der vidste“, at han blev saaret for vore Overtrædelser, knuset for vore Misgjerninger, at Straffen blev lagt paa ham, paa det vi skulle have Fred, og at vi skulle faae Lægedom ved hans Saar⁵⁾. Men nu veed du det; og naar du gaaer til Gethsemane, da finder du ham maaskee atter ene — thi atter nu ere der stedsse Flere, som forlade ham, som forarges paa ham; al deres Tanke, al deres Attraa er til denne Verdens Riger og dens Herlighed, og de forstaae ikke Ham, hvis Rige ikke var af denne Verden.

¹⁾ Job. 22, 21. ²⁾ Luk. 22, 43. ³⁾ Hebr. 1, 14. ⁴⁾ B. 4.
⁵⁾ Ef. 53, 5.

Men, min Herre og Frelser! saa gjerne jeg end vil være i dine Troendes Forsamling omkring dig, saa vil jeg heller være ene med dig, end i Verdens Strømme. Naar jeg finder dig der, hvor du i dine bittere Lidelser fuldendte din Frelses Værk, da veed jeg, at der er ikke eet Saar i mit blodende Hierte, for hvilket du jo har Lindring og Lægedom. Om Verden bruser i Oprør og Forstyrrelse, da hører jeg giennem alle de srigende Røster din milde, men stærke Stemme, som siger: Fred lader jeg Eder, min Fred giver jeg Eder, jeg giver Eder ikke, som Verden giver ¹⁾; om Verden brænder end saa vildt i Tvedragtens og Hadets Luer, da er dit Navn det samme, som Faderens, der sendte dig, dit Navn er Kierlighed. Amen.

---

¹⁾ Joh. 14, 27.

III.

Christus er dog en Konge.**Paa Midfaste-Søndag.**

Denne Verden lader os vel fornemme, at vi ere Borgere i dens Riger; Herre! lad os ogsaa fornemme, at vi have Borgerret i dit Rige. Du veed, hvorfra vi komme hid, fra megen Uro, fra mange svære Tanker; lad dit Ansigt lyse over os, løst dit Nafn paa os, og giv os Fred! Dit Ord har ikke sagt, kan ikke sige os Andet, end at det bør os giennem mange Trængsler at indgaae i dit Rige¹⁾; men lad vor Tanke ikke blot dvæle derved, at det Første er sandt, at der er megen Trængsel i denne Verden, men ogsaa derved, at det Sidste visjelig er sandt, at du har aabnet os et Rige, et helligt og saligt Rige, hvor vi kunne finde Indgang, ikke blot efter og giennem, med ved og under al denne Trængsel. Men Ingen vinder Seierens Krands, uden Den, som strider derfor; lær os da og at stride retteligen, med al den Kraft, du forundte os, men for alle Ting med Sandheds og Retfærdigheds, med Troens og Bønnens Vaaben; og, du som alene kan velsigne, læg du din Velsignelse dertil! Amen.

---

1) Ap. G. 14, 22.

Text: Joh. 18, 33–38.

Da gik Pilatus igien ind i Domhuset, og kaldte Jesus, og sagde til ham: Er du den Jødernes Konge? Jesus svarede ham: Taler du dette af dig selv, eller have Andre sagt dig det om mig? Pilatus svarede: Mon jeg være en Jøde? Dit Folk og de Ypperste-Præster overantvordede mig dig; hvad haver du gjort? Jesus svarede: Mit Rige er ikke af denne Verden. Var mit Rige af denne Verden, havde vel mine Tienere stredet derfor, at jeg ikke var bleven overantvordet Jøderne; men nu er mit Rige ikke deraf. Da sagde Pilatus til ham: Er du ikke dog en Konge? Jesus svarede: Du siger det, at jeg er en Konge. Jeg er dertil fød, og dertil kommen til Verden, at jeg skal vidne om Sandheden. Hver den, som er af Sandheden, hører min Røst. Pilatus sagde til ham: Hvad er Sandhed? Og der han dette havde sagt, gik han igien ud til Jøderne, og sagde til dem: Jeg finder slet ingen Skyld hos ham.

Det er en alvorlig Tid i vor Kirke; den er bestemt til, at den skal minde om vor Herres og Frelser's bittre Lidelse og opoffrende Død, den skal sige os, hvorledes vi skulle forenes med ham i hans Lidelsers Samfund, i det faste Haab at vi da og skulle forenes med ham i hans Forherligelses Samfund. Derfor toge vi i Dag vor Text af Herrens Lidelses Historie. Det er ogsaa en alvorlig Tid udenfor Kirken, i vort Fædreland, i alle Lande trindt omkring; vi kunne næsten paa den anvende Prophetens Ord: „Hører det, I Gamle! og mærker det Alle, som boe i Landet! Er Saadant skeet i Eders Dage, eller Eders Fædres

Dage¹⁾?" Vel har den ældre Slægt af dem, som endnu leve paa Jorden, oplevet Meget, Mere næsten, end nogen anden Slægt, seet uhyre Skiebner drage frem fra Vest til Ost, fra Syd til Nord; men saaledes vaklede dog ikke alle Grundvolde, saaledes henveiredes dog ikke de fasteste Bygninger i et Nu for Stormens Magt. Det er en Tiid, der vel minder om den, i hvilken Apostelen skrev: „Saa Meget siger jeg, Brødre! at Tiden herefter er trang, saa at baade de, der have Hustruer, skulle være, som de, der ikke have, og de, der græde, som de, der ikke græde, og de, sig glæde, som de, der ikke glæde sig, og de, der kiøbe, som de, der ikke beholde, og de, der bruge denne Verden, som de, der ikke nyde den, thi denne Verdens Skikkelse for-gaaer²⁾.“

Imidlertid, naar vi høre denne Skildring, maae vi jo dog siige os: Altsaa have der ogsaa tilforn været Tider paa Jorden, som den nærværende, og giennem disse Tider have Mennecker dog frelst deres Siele, og Gud frelst sit Rige. Vi skulle siden komme tilbage til Forestillingen om, hvorledes Apostelen betragtede de Tider, i hvilke det var ham beskicket at leve og virke, men allerede i de anførte Ord erkjende vi vissefelig en Mand, som ikke forsagt jam-rede over den trange Tiid, men som med Sielens Ro saae imøde, hvad Gud vilde tillade og anordne, beredt til at bringe de Offere, der skulde kræves af ham, til at fuldsøre den Gierning, der var ham paalagt, thi han vidste, hvem han havde troet³⁾. I vente sikkert heller ikke her i disse Tider at høre anden Tale, end den, der siger: Vaager,

¹⁾ Joel 1, 2.

²⁾ 1 Kor. 7, 29 ff.

³⁾ 2 Tim. 1, 12.

staaer faste i Troen, værer mandige, værer stærke¹⁾! Saa lidet vi endog ville aabne de hellige Steder for denne Verdens Handler, saa skulle vi dog ogsaa her nære den Følelse for det elskede Fædreland, der i disse Dage hos os saa skiont forener Konge og Folk, forener Borgere af alle Stænder, Unge og Gamle, Mænd og Qvinder, nære den, at den ikke blot skal være en snart opblussende, og da snart igien synkende Flamme, en vieblikkelig Anspændelse, men en fast Bestandighed til at bære de maaskee lange og mange Byrder, Liderne kunne medføre; hellige den, at den ikke skal besudles af nogen Uret, noget Ulovligt, Noget af alt det, der skænder et Folks Navn. Men fremfor Alt gaae vi herhid for at nære og styrke i os Det, hvoraf Alt, hvad der i Sandhed er godt og hæderligt, men ogsaa trostelligt og saligt, fremvælder, vi skulle under alle Lidernes Bevægelser skue hen til Det, som var og er og skal komme; som skal udfolde sig i altid herligere Skikkelse, i det denne Verdens Skikkelse forgaaer.

Derfor, ligesom Kirkeaarets Tiid opfordrede os til at tage Herrens Lidelses Historie for os, saaledes var der i den nærværende Tiid særdeles Foranledning til deraf at vælge just det Affnit, vi i Dag have forelæst. Vi vilde fremkalde Forestillingen om Ham, som i den dybeste Fornedrelse, da denne Verden ganske havde forladt ham — der var ikke en Gæst, som stred for ham eller antog sig ham — som, da hans Dommer spottende spurgte: Er du ikke dog en Konge? ikke sank under Byrden, men endnu under alle Lidelsers og Forhaanelsers Bægt svarede det

---

¹⁾ 1 Kor. 16, 13.

store Ord: Du siger det, jeg er en Konge — det Ord, som alle Tider siden have stadfæstet. Saa ville vi ogsaa opfordre os til at svare, ikke blot i denne Time, men i enhver Fristelsens Time, der kan komme over os, svare mod alle Tidernes truende Rædsler, mod alle Sandhedens Fiender udenfor os, mod alle Sandhedens Fiender i os, mod al Bantro og alle Tvivl:

Dog er Kristus en Konge!

Dette Ord er først for Enhver, der har det rette Begreb derom, det trøsteligste Ord.

Dersom Noget vilde sige: Det Trøsteligste er dog Tanken om det guddommelige Forsyn, at Gud er Kongernes Konge og Herrernes Herre, at der over alle Tingenes Bevægelser hernede, over al Menneskenes Digten og Tragten, over Ondt og Godt er en Gud i Himmelen, som gjør hvad ham behager: da skal den christelige Tro vist ikke føre til at glemme dette, og hvor ofte endog Guds Domme ere os urandsagelige, hans Veie usporlige, vil dog Ingen føle sig uden Trøst, som med Apostelen folder sine Hænder og siger: Af Ham, og ved Ham, og til Ham ere dog alle Ting; ham være Ære i Evighed ¹⁾! Men dersom da Noget vilde tilføie, at mere Trøst behøver han ikke, at Troen paa det guddommelige Forsyn er ham saa vis og saa beroligende, at han ikke trænger til, at den forklares og befæstes i hans Junderste, da ville vi negte dette imod hans Forsikkring, vi ville minde ham om de Tider i hans Liv, da han sikkert var som en af de

¹⁾ Rom. 11, 36.

Mange, der, naar det stormer og bruser omkring dem, enten i Forfærdelse intet Andet have at sige, end det skielvende: Vi forgaae! eller i Fortvivlelsens Mod udbryde: Saa lad det kun Altsammen forgaae, da forgaae vi med, og dermed er al Nød og al Angest til Ende! — Kan Nogen virkelig kalde dette, at være trøstet?

Bisfeligen gielder det ogsaa her, at et Menneſte er idel Forſængelighed, hvor fast han endog ſtaaer ¹⁾); derfor, hvis vi ſkulle ſtaaе faſte i Troen, da behøve vi Alle en Aabenbaring, behøve, at den Gud, til hvem vi flye hen, giver ſig tilkiende for os. Hvorfor trøſter det dig, naar du fra dine egne Tankers ſnevre og mørke Rum gaaer ud i den frie Skabning, ſeer ud over Jorden og Havet, op til Himmelenſ Hvelving, uden fordi Gud der bliver dig aabenbar, fordi hans Magt og Wiſdom og Miſkundhed der træder dig ſynlig imøde? Hvorfor trøſter det dig, naar du, ſom Apoſtelen ſiger, af Samvittighed for Gud fordrager Gienvordigheder, i det du lider uretſærdigen ²⁾), uden fordi Gud da bliver dig aabenbar i din Samvittighed, og du da klarere fornemmer, hvad ellers ofte kun dunkelt ſvæver for dig, at Gud er, og at han bliver deres Belønner, ſom ſøge ham ³⁾? Hvorfor opſøger du ſaa gjerne i dit eget, i Andres Liv de Spor, der viſe dig, at der var Gud tilſtede, ſkiondt du forud ikke vidſte det, eller vidſte det halvt og tvivlende, de Tildragelſer, eller ſnarere Tilſkikkelſer, hvori den høiere Styrelſe ſaa klarligen viſte ſig, at Alle maatte ſige: Det er Guds Finger! uden atter, fordi dette er en Aabenbaring af Det, der ellers ſaa ofte

¹⁾ Pf. 39, 6.

²⁾ 1 Petr. 2, 19.

³⁾ Hebr. 11, 6.

er skjult og hemmelighedsfuldt, af Guds forborgne Raad, som han forud gienste i sig selv, som han forud beredede, for at aabenbare det i de beleilige Tider? Og nu, I Jordens Slægter! vi kunde vel opslaae Verdens Aarbøger, vi kunde vise paa saa mangen Begivenhed i vore Fædres Dage, i vore Dage, hvor det staaer skrevet med uudslettelig Skrift, at der er et Raad over ethvert menneskeligt Raad. Men der er een Bog, som er i Alles Hænder, den rette Guds Aabenbarings Bog, hvori Gud har talet til Menneskene mange Gange og paa mange Maader, og hvis hele Indhold dog samler sig i det ene store Ord, at Gud var i Christo, og forliigte Verden med sig selv¹⁾. Gud var i Christo, i Tidens Fylde aabenbaredes Gud i den Genbaarne, som ellers aldrig i Verden; men det var ikke som et forsvindende Lufsyn, ikke en Forherligelse af en enkelt Tid, thi Gud er i Christo, og Kristus i Gud, og Jesus Kristus er i Gaar og i Dag den Samme, er med os alle Dage indtil Verdens Ende, og den Forligelsens Tjeneste, han oprettede, er ikke til Ende, før Alt er forliigt.

Men lader os nærmere fatte i Die, hvad det betyder, at Kristus er en Konge. Naar vi betragte, hvad det er, Menneskenes Mængde begierer, vi kunne gierne sige, fordrer af det guddommelige Forsyn, da kunne vi vel ikke udtrykke det nærmere, end at de ville, at Gud skulde gjøre sine Mennesker lykkelige. See, sige de, Gud har sat Menneskene i Verden, de ere alle Hans, og han har alle gode Gaver i Haand; saa oplade han sin Haand, hvis

---

¹⁾ 2 Kor. 5, 19.

den er mild og god, og mætte Alt, hvad lever, med Belsignelse! Altsaa et Rige af denne Verden, et stærkt, seier-
 rigt Rige, til hvilket ingen Fiende vover at nærme sig, hvori Menneffene kunne boe tryggeligen, have Fred og gode Dage, er det, hvad de fordrer. Ja, gode Dage — visse-
 ligen vilde vi Alle gierne see dem, og vi takke Gud for enhver god Dag, han forunder os. Men opløfter Eders Dine, og seer ud over Menneffenes Slægter: kunne de da taale Fred og gode Dage? Er det saa, at naar kun Dette blev dem til Deel, da vilde alt det Dvrige, som vel Ingen negter at være Menneffene fornødent, komme af sig selv, da vilde Sandhed og Retfærdighed, Enighed, Trofasthed, Miskundhed og alle øvrige høiere Belsignelser for det menneskelige Samsfund fæste Rod under den udvortes Freds Skygge, og næres af de gode Dages Fylde? — Denne Verdens Riger stiftes ved udvortes Magt, de vindes og forsvares ved denne Verdens Vaaben, og tabes atter ligesaa; men om Ham, som i sin Fornedrelses Stund svarede sin Dommer: Du siger det, jeg er dog en Konge, stode ingen Tienere, der saaledes strede for ham, thi hans Rige var ikke af denne Verden. „Jeg er dertil fød, og dertil kommen til Verden, at jeg skal vidne om Sandhed,“ sagde han. Maaskee forundrer det Noget, at Herren saaledes først, saaledes alene nævnedes Sandheden; men naar vi forstaae det, som Han forstod det, da er Sandheden Grundvolden for alt Godt, den hellige Rod, hvoraf alt Edelt og Godt fremskyder. Thi Sandhedens Erkiendelse bestaaer ikke deri, at der læres nogle Sætninger, hvor sande og rigtige endog disse i sig selv ere, ikke deri, at du i dette eller hiint vanskelige Spørgsmaal finder det rette Svar; dette

er noget Enkelt, som kan oplyse eet Skridt, men ikke den hele Vej. Hvor skjønt er det derimod, naar David siger i sin Bøn: „See, Herre! du har lyst til Sandhed i inderste Hierte, ¹⁾“ thi der, i det Inderste, i det reedelige, oprigtige Hierte, boer Sandhedens rette Erkiendelse, derfra udbreder Lyset sig, saa det hele Menneske bliver lyst, og ingen Deel deraf mørkt ²⁾; der vorder den, ikke blot en Kundskab, men en Kraft, saa Mennesket vandrer i den erkjendte Sandhed. Derfor kan og skal vel Sandheden udenfra bringes Mennesket nær, den skal skrives for hans Dine, den skal prædikes for hans Dren, men ingen menneskelig Magt bringer den ind i hans Hierte, naar han ikke selv vil oplukke derfor. Saaledes er det ogsaa med Retfærdigheden; du kan med udvortes Tvang holde et Menneske fra onde Gierninger, fra Bold og Uret, men saaledes bringer du ikke Retfærdigheden i hans Hierte. Saaledes er det ogsaa med Kierligheden; du kan ligesom afsnøde et Menneske mange enkelte Kierligheds-Gierninger, bringe ham til i dette eller hiint Forhold at vise sig eftergivende, gavmild, forligelig; men den rette Kierlighed, den stadige Varme, som giennemtrænger det hele Menneske, som yttres sig i ethvert Forhold, som allevegne fremlyser i Ord og Gierning, den tager ikke Sæde hos den Uvillige.

Uden Sandhed, Retfærdighed og Kierlighed har det intet Værd, at Mennesker leve paa Jorden. Det er disse Gøder, som med det Rige, der ikke er af denne Verden, skulde komme til denne Verden. Og efterdi, hvad der endog skeer, Christus dog skal være en Konge, saa sigte alle

¹⁾ Ps. 51, 8. ²⁾ Luf. 11, 30.

Førelser til hans Riges Fremme, alle Skiebner, hvor svære, hvor forfærdelige de endog synes, gaae dog foran for Ham, og berede ham Veien; selv hvad der synes Undergang, skal dog være Hans Seier. Naar Menneskene vorde sløve og uduelige, ligegyldige mod Gud og hans Sandhed, eller endog foragte og trodse baade hans Lov og hans Evangelium, naar Uretfærdigheden reiser sig i sit Hovmod, og bryder endog de helligste Sfranker, naar Svig og Bedrag undergraver Samfundet, naar Kierligheden bliver kold, og Enhver kun tænker paa sit Eget, naar Menneskene blive forsængelige i deres Hiertes Tanker, og deres uforstandige Hierte formørkes, naar de kun tragte efter denne Verdens Herlighed, flåbe ved dens Skatte, som vare de al deres Deel, naar de, der have denne Verdens Gods, svælge i Overdaadighed, nedscænke sig i Blødagtighed, og de, der fik Mindre, ikke ville nøies med at have Føde og Klæder, men kun hige efter at befrie sig fra Arbeidets Tvang og at kunne kaste sig i den sandselige Lyst: da lader Gud Menneskene faae, hvad de forskyldte, da tager han fra dem deres Ro, deres Dines Lyst, da sender Gud Tider over dem, som de, hvilke Apostelen skildrede i de Ord, vi forhen anførte, trange Tider, da de, der glæde sig, skulle være som de, der ikke glæde sig, de, der kiøbe, som de, der ikke beholde, de, der bruge denne Verden, som de, der ikke nyde den. Men i disse samme Tider skildrede Paulus dog sig selv og sine Medbrødre, vel som bedrøvede, men dog altid glade, som fattige, der dog gjorde Mange rige, som de, der havde Intet, men dog besad Alt ¹⁾. Han vidste, at,

¹⁾ 2 Kor. 6, 10.

om endog denne Verdens Skikkelse forgaaer, da er der dog et Rige, som ikke forgaaer, som stedsse fremstaaer i ny og herligere Skikkelse; han vidste, hvem han havde troet, og imod alle Mørkets Magter, imod alle denne Verdens Fyrstes Trusler sagde han: Dog er Kristus en Konge!

Haabet beskæmmer ikke ¹⁾, sagde den samme Apostel, og hvor trosteligt, hvor styrkende er det at tænke tilbage paa dem, om hvilke det kunde siges, at de troede imod Haab med Haab ²⁾, som havde Haab, da Verden ganske havde opgivet Haabet, hvis Tro var stærkere end enhver menneskelig Beregning, og hvis Tro og Haab ikke blev tilskamme. „Dog er jeg en Konge,“ sagde Herren, og dengang, han sagde det, var der ikke et Menneske paa Jorden, der troede hans Ord. I den Dommers Dine, som fandt det latterligt, at Han var anklaget som Den, der kunde gjøre sig til Konge, var han en Sværmer; han fandt vel ingen Skyld hos ham, men han ansaae ham for en Daare, der higede efter et Blendværk, et formeent Gode, som det ikke er givet Mennesker at naae, og derfor opofrede, hvad han med de Andre havde kunnet finde. Hans Folk havde vel engang villet kalde ham Konge, og tilbudet ham et Rige af denne Verden; men da han forsmaaede dette, forsmaaede de ham, og gave ham Misdæderes Lod. Hans Disciple havde elsket ham, hængt hart ved ham, troet og haabet paa ham; men nu var Fristelsens Stund saa svær, at deres Tro sank, at deres Haab udsluktes, og de lode ham alene. Dog var Kristus en Konge! O, spørger de paafølgende Tider, om det Ord ikke var sandt.

¹⁾ Rom. 5, 5.

²⁾ Rom. 4, 15.

Hvor er nu hiin Dommer, som sad i sit Højsæde, med Verdens Frelser for sine Fodder? Hvor ere de Ypperstepræster i deres Magt og Herlighed, til hvilke Folket saae op? Hvor er hiin Keiser, for hvis Uuaade Dommeren stielvede, saa han ikke vovede at frifiende den Uskyldige? Dersom deres Ihukommelse endnu lever, da er det ikke i Betsignelser. Men Ham, som et Lidet var bleven ringere end Englene, ja ringere end de Ringeste paa Jorden, see vi giennem Dødens Lidelse kronet med Gæ og Hæder; efter Guds naadige Villie smagte han Døden for Alle, paa det han kunde føre de Mange til Herlighed, og worde deres Saliggjørelses Stifter ¹⁾. Det var Omvæltningens Tider, i hvilke Christi Gæ gif frem; den daværende Verdens Skikkelse forgik, Alt blev Ny, men den nye Verden bar Christi Navn og Christi Tegn. Hvor mange Omvæltninger ere foregaaede siden, Verden har mange Gange skiftet Skikkelse, Herredømmet er gaaet fra eet Sted til et andet, Hedningene have snyset, og Folkene have oplagt forsængelige Raad ²⁾, de have villet gjøre sig frie fra Retfærdighed, have villet affaste Christi Nag; dog er endnu hans Navn over alle Navne.

„Dog er Kristus en Konge!“ Hvor trøsteligt er dette Ord; det forjætter Seier over alle Helvedes Magter; men hvor alvorligen paamindende er det ogsaa! Thi hvergang vi erkiende Christum som Herre, da lyder ogsaa hans Formaning til os: „Dersom I kalde mig Herre, da gjører, hvad jeg siger ³⁾“. Med denne Formaning komme derfor vi, som ere Sendebud i Christi Sted, stedse frem paany,

¹⁾ Hebr. 2, 9, 10.

²⁾ Ap. G. 4, 25.

³⁾ Luk. 6, 46.

og stedse efter Tidernes Vilkaar. Det er svære Tider, saa sig vi Alle; vi have hørt mangt et Budskab, som har bedrøvet og saaret os, vi have ogsaa seet Meget, som har opløstet og glædet os. Det er skönt og glædeligt, at Folket modigen samler sig om sin Konge til Fædrelandets Forsvar og Frelse, skönt og glædeligt, at Borgere af alle Stænder tilbyde ethvert Offer; men naar vi gjøre det Gode, da lader os ikke blive trætte ¹⁾! thi det er ikke for et Dieblit, ikke for Dage og Uger, at der ere Farer at see imøde, Besværligheder at taale; vi vide ikke, hvad Gud har beskiftet over os, men i hvilke Prøver vi endog skulle søges, da styrke Gud vore Hjerter til christelig Lydighed og christelig Bestandighed! Først og fremmest, m. Br., ville vi love, at vi, Hver i sin Kreds, ville stræbe til, at Lov og Orden maa haandhæves, at intet Raat og Wildt, at ingen Bold eller Uret skal besmitte Folkets gode Sag, love, at vi af al Kraft ville modstaae Løgn og Bagtalelse og Mistanke og Alt, hvad der kan forstyrre den Enighed og Trofasthed, i hvilke alene, under Guds naadige Bistand, Fædrelandets Frelse er. Dernæst ville vi love, ikke at see paa vort Eget, men at ingen Byrde skal være os for svær, at vi villigen ville yde, hvad Landets Vel kræver, og at vi, Hver, efter sin Evne, efter sin Stilling, ville tiene, hielpe, lindre, formilde, at vi ville antage os de Forsladte, besøge Enker og Faderløse i deres Trængsel. See, Dannebrogen har udfoldet sig over vore Sletter og Strande! Andre Folkelag valgte sig andre Tegn, hvorunder de ville stride; de valgte Orkenens glubende Dyr, de valgte Luftens

---

¹⁾ Gal. 6, 9.

høitfarende gridske Fugle; vore Fædre valgte Korsets hellige Tegn. Naar det svæver over vore Krigere paa Marken eller paa Havet, da kalder det til at sige, som det led i Israels Land: Disse forlade sig paa Bogne, og disse paa Heste, men vi ville komme Herrens vor Guds Navn ihu¹⁾; det paaminder om at stride i christelig Tro, med Tillid til den Gud, som giver Seier, thi Seieren er ikke i Vældiges Magt²⁾; at stride med Modets fulde Styrke mod Svig og Uret, men da og med Sandheds og Retsfærdigheds stærke Vaaben; og da ogsaa med christelig Kierlighed, med Mildhed og Skaansel mod de Betrængte, med den Villie og det Haab, at bringe Freden tilbage. Ogsaa vi, som sidde i Hiemmet, som ikke kunne eller skulle føre Sværdet, stride under det samme Banner, thi Enhver af os har sin Striid i Verden; det være altid en Striid for det Gode, mod det Onde, mod alt Ondt! Saa er der ogsaa en Striid i Bonnen, en Bedholdenhed deri, som ikke trættes, som raaber, indtil den høres. Fra hvert Huus, fra hvert Hierte stige atter og atter Bonnen, i Dagens Tummel, i Nattens Stilhed, op til Hærskarernes Gud, og saa ofte vi efter Ugens Uro samles i vore stille Helligdomme, da samle alle Hierter sig i een Bøn, en alvorlig, inderlig, troende, hengiven Bøn. Du behøver ikke, o Gud! at vi skulle minde dig med mange Ord, men vi behøve at flye hen til dig, og befale dig al vor Sag. Vi bede dig først og for alle Ting, at du vil bevare os i christelig Tro og i christelig Lydighed, saa vi under alle Skiebner

1) Ps. 28, 8.

2) Præd. 9, 11.

med Tillid maae kunne see op til dig, og befale dig vor Sag. Vi bede dig for vore Fædres elskede Land, at du vil skienke den retfærdige Sag Fremgang, og forunde os igien at kunne boe sammen i Fred! Vær med Kongen, med hans Raad, med hans Krigsmagt paa Land og Hav, og hvilke Trængsler vi endog skulde have at gienemgaae, lad dem føre os til dit Rige! Amen.

IV.

**Durde det ikke Christum at lide dette,
og at indgaae til sin Herlighed?**

Paa anden Paaschedag.

Du har, o Gud! givet os saa mange gode og glade Fester, hvori vi med lette og glade Hjerter kunde prise din Naade formedelst Jesum Christum. Nu er det blevet mørkere omkring os, fiern og nær forsmægte Mennesker af de Tings Forventelse, som skulde komme over Jorderige. Dog skal der være Fest paa Jorden; ja aldrig skal, saalænge denne Verden staaer, et Aar werde saa merkt, at jo Christi Opstandelses Fest lyser ind deri. Og saa nu give du os din Naade, o Gud! at disse Dage ikke blot maae kaldes en Fest, men virkelig maae være os en christelig Fest, i hvilken der rækkes os de vederqægende Frugter fra Ubdødeligheds Træ, og vore Sieler opløste sig over Død og Forfrænkelse, og fra Tidernes Trængsler skue ud til dit Riges Lys og Frihed og Fred! Amen.

Evangelium: Luk. 24, 13—35.

„Brændte ikke vore Hjerter i os, der han talede med os paa Veien?“ Saaledes havde ogsaa tilforn ofte Disciplenes

Hierter brændt i dem, naar de fulgte deres Herre og Mester paa Veien eller ind i det stille Kammer, og han der talede til dem om det, som hører til Guds Rige. Og den Barme, som hans Ord, som hans hele Væsen fremkaldte i deres Jnderste, var dem det fulde Vidnesbyrd for, hvo Han var, som talede med dem. Thi vel kan ogsaa hvad der er af denne Verden, dens Lidenskaber, dens Begjeringer og Forventninger, optænde en Ild i Menneskets Bryst; den Ild fortærer først, hvad der er Edelt og Helligt derinde, derefter raser den mod Alt i Mennesket, indtil den ingen Næring mere finder, og da synker sammen i sig selv. Hiin Lue derimod er som Helligdommens Lampe, der aldrig udslukkes; den fortærer ikke Mennesket, thi den guddommelige Aand, som er allevegne tilstede, hvor der oplades for den, gyder stedse ny Olie til, og Enhver, som i sit Jnderste erfarede begges Virkning, kender vel den hellige Ild fra den vilde og vanhellige.

„Brændte ikke vore Hierter i os, der han talede til os?“ Dette følte Apostelen, da Herren spurgte ham og de Andre: „Monne og I ville gaae bort?“ og han svarede: „Herre! til hvem skulle vi gaae? Du har det evige Livs Ord“. ¹⁾ Dette følte selv hine de Ypperstepræsters Tienere, da de sagde: „Aldrig har et Menneske talet saaledes, som dette Menneske“ ²⁾. Men da Herren var opstanden og optagen fra deres tilbedende Dine, da Forjættelsen var opfyldt over hans Vidner, og de havde annammet den Hellige Aands Kraft ³⁾, da blev denne hos dem, og hvor vi endog opslaae i deres Skrifter, fornemme vi stedse deri det samme brændende Hierte. Naar vi læse, hvorledes

¹⁾ Joh. 6, 67. 68.

²⁾ Joh. 7, 46.

³⁾ Ap. G. 1, 8.

Apostelen Petrus begynder sin Skrivelse til de christne Menigheder: „Lovet være Gud og vor Herres Jesu Christi Fader, som efter sin store Barmhertighed har igiensødt os til et levende Haab ved Jesu Christi Opstandelse fra de Døde, til en uforfrænkkelig og ubesmittelig og uforvisnelig Arv, som er bevaret i Himlene¹⁾); naar Paulus, idet han vidner mod de falske Lærdomme, som vilde indsnige sig i Kirken, siger: „Jeg overantvordede Eder iblandt det Første, hvad og jeg annammede, at Christus døde for vore Synder, og at han opstod den tredie Dag. Hvad heller det er mig, eller de Andre, saaledes prædike vi, og saaledes troede I. Er Christus ikke opstanden, da er vor Prædiken forgieves, da er og Eders Tro forgieves, vi blive da og fundne som falske Vidner om Gud; da ere og de fortabte, som ere hensovede i Christo. Haabe vi alene paa Christum i dette Liv, da ere vi de Glendigste af alle Mennesker“²⁾); naar Johannes, efterat han har samlet flere af de Tegn, Herren gjorde for sine Disciples Afsyn efter sin Opstandelse, tilføier: „Dette er skrevet, paa det I skulle troe, at Jesus er den Christus, den Guds Søn, og at I, som troe, skulle have Livet i hans Navn“³⁾); naar disse og saa mange andre Vidnesbyrd ere for os, da brænde dog vel vore Hierter, i det vi læse dem, og da føle vi, at ogsaa Apostlernes Hierter først brændte i dem, idet de vidnede. Og denne Lue i deres Hierter var ikke en Ild, som udbrændte, det var ikke et Dieblifs Iver, der besieledede dem, men et langt Livs utallige Møisommeligheder have ikke

¹⁾ 1 Petr. 1, 3. 4.

²⁾ 1 Kor. 15, 3. 5. 11. 14, 15. 18. 19.

³⁾ Joh. 20, 31.

svækket den, under de bittreste Forfølgelser, i Fængsel og Lænker, efterat de havde tabt saa mange af deres Medstridere endog ved blodig Død, i Alderdommen, paa Gravens Bred, da Sværdet svævede over deres Hoveder, vidnede de endnu stedse det Samme, var der ikke en Gæst af dem, der tog sit Vidnesbyrd tilbage.

Dette have vi atter fremstillet, paa det ogsaa vore Hjerter skulle brænde i os, i det vi gientage det Vidnesbyrd, paa hvilket denne Fæst, ja den hele christne Kirke hviler, som paa sin faste Grundvold: „Herren er sandeligen opstanden“. Men vende vi tilbage til Betragtningen af, hvad Herren efter vor Text talede med sine Disciple paa Veien, da han oplod dem Skriverne, da var Indholdet deraf dette:

Burde det ikke Christum at lide, og saaledes indgaae i sin Herlighed?

Derom tale Herren ogsaa nu med os i denne Stund!

Christus døde for vore Synder „efter Skriverne“¹⁾, thi ogsaa dette var skrevet om ham. Hvor klart endog Profeterne i de hellige Syner saae Christi Herlighed, at Folkene skulde samles til ham, at fra Zion skulde udgaae en Lov, og Herrens Ord fra Jerusalem²⁾, fremstillede de ham dog ogsaa som Den, der var plaget, slagen af Gud, gjort elendig, saaret for vore Overtrædelser, knuset for vore Misgerninger³⁾. Men da han kom, vilde Folket ikke erkiende ham, som der var skrevet om ham, og vi vide, at selv naar han talede til sine Disciple om de fore-

¹⁾ 1 Kor. 15, 13.

²⁾ Es. 2, 3.

³⁾ Es. 53, 4, 5.

staaende Lidelser, vilde disse ikke troe: „Herre, spar dig selv; dette skee dig ingenlunde“¹⁾! Og dog, naar vi nu betragte Guds Naades Foranstaltning til Verdens Frelse, hvo vilde vel sige Andet, end at det burde Christus at lide dette? Thi forestille vi os et Dieblif, at Christus ikke havde lidt, at han, efter at have prædikeret Guds Riges Evangelium, prædikeret Omvendelse og Syndernes Forladelse, var bleven udfriet fra alle Forfølgelser og Lidelser, at han strax var bleven forherliget for Menneskenes Dine, og uden at have taalt Dødens Smertes var bleven optagen til Himlen: kunde han da endnu have været det Samme for os, som han er nu? Vi havde da endnu kunnet see ham i Guds Skikkelse, omgiven med guddommelig Herlighed, men ikke som Den, der var bleven Mennesker liig, ikke som Den, til hvem vi kunne see hen med fuld Tillid og Fortrosthed; Guds Magts og Herligheds Fylde vilde have været aabenbaret i ham, men ikke Kierlighedens Fylde, han havde intet Offer havt at bringe, han havde Intet givet for at klove os til sig. Hvor dybt lyder dog Apostelens Ord ind i vore Hjerter: „Vi have ikke en Ypperstepræst, som ei kan have Medlidenhed med vore Skrøbeligheder, men en saadan, som er forsøgt i alle Ting i lige Maade, som vi, dog uden Synd“²⁾. Det er visseligen Troen paa Guds almægtige og forbarmende Forsyn, der hjælper os under vor Striid og Sorg i Verden; men hvorledes giøre vi denne Tro ret fast og levende i vore Hjerter? O vel Den, som har lært at holde sig til Ham, i hvem det Evige er aabenbaret i det Timelige, i hvem Gud er aabenbaret i

¹⁾ Matth. 16, 22.

²⁾ Hebr. 4, 15.

Kiød ¹⁾, i menneskelig Skikkelse, for Mennesker, til Menneskers Trøst! En Saadan er det ogsaa skeet, som Disciplene i Evangeliet, at, naar han gif sin tunge Bei i Berden, Herren kom til ham paa Beien, og spurgte ham: „Hvi er du saa bedrøvet?“ og talede med ham til hans Trøst. Har du dit Kors at bære i Berden, Han har ogsaa baaret sit; rækkes dig den bittre Drik, som du nødig vil tomme, den er ikke bittere end den, der blev raft din Herre og Frelser; maa du see den Tiid, da Bold og Uret have Seier, da var der ogsaa den Tiid, da Han maatte sige mod de Uretfærdige: Denne er Eders Time, og Mørkets Magt ²⁾; saares du af Sviig og Troløshed, Han har ogsaa, da han sad i deres Kreds, som havde kaldet sig hans Benner, maattet sige: En af Eder skal forraade mig ³⁾; kommer den sidste Skiebne paa Jorden dig nær, og ikke mild og venlig, som en Lindring efter den lange Møie, men under tunge Lidelser og Smerter, var du endog forladt af Menneskene, spottede dine Fiender over dig, som var du forladt af Gud: saadan var ogsaa den Time, i hvilken din Herre og Frelser bøiede sit Hoved paa Korset, og befalede sin Aand i sin himmelske Faders Haand.

Paa Korset — o naar vi nævne dette Ord, naar vi skue hen til dette Forsoningens Tegn, da føle vi ret, at det burde Christum at lide dette. Vel kunde han ogsaa, uden at bringe det store Offer, have forkyndt, som Propheterne forud, at Gud ikke vil nogen Synders Død, men at han ombender sig, saa han maa leve ⁴⁾, og det

¹⁾ 1 Tim. 3, 16.

²⁾ Luf. 22, 23.

³⁾ Matth. 26, 26.

⁴⁾ Ezech. 18, 32.

Ord kunde have været vederqvægende i den Bodsfærdiges Hierte. Men Alt, hvad Propheterne forkyndte om Guds Naade og Forbarmelse, tydede han paa Det, som skulde fuldbyrdes i Lidernes Fylde, hen paa det Guds Raad, efter hvilket han i den Genbaarne vilde stifte en evig Forløsning. Ikke saaledes skulde den evige Retfærdighed aabenbares, at den forkyndte: Eders Skyld er udslettet, Eders Synd er forsonet, naar I have tilgivet Eder den selv, eller have tilgivet hverandre; Sinais Tordener maatte ogsaa rulle om Golgatha, før det kunde siges: Forsoningen er fuldbragt. Og ikke saaledes skulde Forløseren forbindes med de Forløste, at han blot viste sig for dem i sin guddommelige Herlighed, men ved at bringe det store, det uundgrundelige Offer skulde han købe dem til sig, at de skulde være Hans og Han deres. O vel var det Ret for den evige Fader, som vilde føre de mange Børn til Herlighed, ved Lidelser at indvie deres Saliggjørelses Stifter¹⁾!

Discipelen er ikke som hans Mester, Tjeneren ikke som hans Herre, og med Christi Lidelser skulle de andre, som ere taalte i Verden, ikke sammenlignes. Dog ere vi Alle kaldte til Christi Lidelsers Samfund, skulle lide med ham, at vi og kunne seire med ham, skulle dannes til at ligne ham i hans Død, at vi da og kunne opreises med ham. Tænke vi først paa dem, der stode ham nærmest, hans Vidner og Sendebud, paa dem, som kunde sige, at de opfyldte hvad der fattedes i Christi Trængsler²⁾, thi de lede for Ham og hans Evangelium, lede for deres Brødre, Hans Menighed. Vi kiende Alle deres Wei i Verden —

¹⁾ Hebr. 2, 10.

²⁾ Kol. 1, 24.

skulde vi ønske, at den havde været banet, at de ikke havde havt Gienvordigheder, Møie, Forfølgelser at overvinde, at de ikke havde maattet taale Lænker og Bænd, at de ikke havde forherliget Gud i deres Død ¹⁾? O, burde det ikke ogsaa dem at lide dette, giennem Striid at vinde Seierens Krone, og efterlade os deres Troes og Bestandigheds og Kierligheds Exempel, saa vi endnu kunne vise hen paa dem, og sige: Kommer Eders Beiledere ihu, som have forkyndt Eder det Guds Ord, og naar I betragte Udgangen af deres Vandel, da efterfølger deres Tro ²⁾? Vilde vi nu see hen til Folkene paa Jorden og til deres Trængsler, da vilde det være i en ganske anden Betydning, vi maatte sige: Burde det dem ikke at lide dette? Al, kun altfor klart viser det sig, hvor nødvendigt det er, at Gud tugter og opdrager Folkene ved Lidelser, thi sandelig Fred og gode Dage kunne de ikke bære; da forglemme de Gud, ja trodse ham og ville affaste hans Nag, da fremspirer Hovmod og Uret og Løgn og Alt hvad der skænder Menneskenes Liv paa Jorden, og det maa lyde giennem stærke Skiebner: Farer ikke vild, Gud lader sig ikke spotte ³⁾! Men nærmest vende Enhver Tanken til sig selv. Og naar vi da tænke tilbage paa den Vej, vi have giennemvandret, skulde vi da ønske, at den altid havde været let at vandre, at vi intet Anstød havde fundet, ingen Modstand at overvinde, at vi vare blevne førte efter vore Begieringer og Ønsker, at Lidelser vare et Ord, vi kun kiendte af Navn? O, dersom vi have lært Noget i Verden, ere blevne andre og bedre Mennesker, end vi af Naturen vare, dersom vi ere blevne

¹⁾ Joh. 21, 19.

²⁾ Hebr. 13, 7.

³⁾ Gal. 6, 7.

dygtiggjorte til nogen god Gierning, dersom der er nogen Styrke i os til at fornegte Verden, til at overvinde Verden, dersom vi have fundet Sielens faste Anker, som holder den under alle Storme, og vi da tænke tilbage paa de Prøver, hvori vi bleve forsøgte: burde det os da ikke at lide dette? Men Ingen af os er endnu bleven fuldkommen.

Vi vende tilbage til Betragtningen af vor Troes Begynder og Fuldender, vor Saliggjorelses Stifter: Burde det ikke Christum at lide dette, og indgaae til sin Herlighed? Thi som forherliget forkyndes han paa denne Fest, og hvor ofte, med hvor fromme og velgiørende Følelser vi endog skue hen til Herren i hans Lidelser, da skulle vi igien skue op til hans Herlighed, og sige os selv, at, saafremt vi lide med ham, da skulle vi og herliggjøres med ham¹⁾, dersom vi ere blevne forenede med ham i Lighed med hans Død, da skulle vi og være det i Lighed med hans Opstandelse²⁾.

Den, hvem Menneffene forsæstede med ugudelige Hænder, ham opreiste Gud, der han havde løst Dødens Smertes, efterdi det var umuligt, at Guds Hellige, at Livets og Saliggjorelsens Fyrste kunde holdes af Døden³⁾; han sønderrev dens Baand, og gif seierrig frem af den Befæstning, hvis Tilgange ere aabne for Alle, men hvorfra ellers ingen Udgang er for de Dødeliges Dine. Visse- ligen har Gud forherliget sin Genbaarne allerede her paa Jorden, han opreiste ham fra de Døde, lod ham aabens- bares for de mange beskikkede Vidner, og derefter har Gud kronet ham med Seier og Ære, givet ham et Navn iblandt

¹⁾ Rom. 8, 17.

²⁾ Rom. 6, 5.

³⁾ Ap. G. 2, 23, 24.

Menneffene, som er over alt Navn. Dette skulle vi ogsaa betænke, aldrig forglemme Christi Riges Seier paa Jorden, den forunderlige Seier strax i de samme Dage, da det syntes umuligt, at Han kunde være Den, som skulde forløse sit Folk, den forunderlige Seier stedsse siden, giennem alle Tidernes Omvæltninger og Omvæltninger. Dette skulle vi ofte betragte, og tilbedende beundre det Rigdoms Dyb paa Guds Wiisdom og Kundskab, hans forud saa urandsagelige Domme, usporlige Veie ¹⁾, som dog i sin Tiid blive aabenbarede. Dette, siige vi, skulle vi ofte betragte for at trøste os over Tidernes Trængsler, thi hvor mørke og sørgelige de endog kunne synes, der komme dog bedre Tider, og Lys og Fred med dem, Alt hvad der er helligt og ædelt og godt skal atter fremspire, og de, der ikke forsage, skulle høste i sin Tiid.

Men saa vist som vor Herre og Frelser er med os alle Dage indtil Verdens Ende, saa er det dog ikke her i Jordens lave Steder, vi skulle søge ham i hans Herlighed, heller ikke her, vi skulle søge vor sidste Bestemmelse. Maa skee feilede tilforn mange Fromme, naar de altfor meget opgave det nærværende Liv, og kun søgte Forjættelsernes Opfyldelse paa hiin Side, naar de med sørgmodig og utaalmodig Længsel kun higede efter, at Timen vilde slaae, der skulde befrie dem fra den nærværende onde Verden. Men feile vi mindre, dersom vi sætte alt vort Haab til det, der skal skee her paa Jorden, dersom vi glemme, at her er ikke vort blivende Sted, men at vi giennem alle vore Pilegrimsveie hernede opsøge et Fædreland, og at vort Bor-

¹⁾ Rom. 11, 33.

gerfskab er, ikke paa Jorden, men i Himlen? Feile vi mindre, dersom vi flygte bort fra Tanken om den Time, i hvilken Herren dog skal frie sine Troende fra alt Ondt, og forløse dem til sit himmelske Rige? Der er dog vor sidste, men ogsaa vor fulde Trøst, og kun hvo der er forliigt med Døden, er ogsaa forliigt med Livet. Hvor skönt, hvor sandt christeligt er det Sind, Apostelen udtalte, da han under alle sine Trængsler skrev til en elsket Menighed: „Det at leve er mig Christus, og at døe en Binding. Men dersom det at leve i Kiødet skaffer mig Frugt af min Gierning, saa veed jeg ikke, hvad jeg skal vælge. Thi jeg staaer tvivlraadig mellem tvende Ting, i det jeg har Lyst til at vandre herfra, og være med Christo, thi dette var saare meget bedre; men at forblive i Kiødet er mere fornødent for Eders Skyld“¹⁾. Dersom Livets og Dødens Herre kiender, at det er tienligt for os, for Andre, at vi skulle længere forblive her, da skulle vi ogsaa gjerne blive paa det Sted, han anviste os, i den Gierning, han beffikede os, og stride den gode Striid, bevare Troen, og fuldkomme vort Løb. Men under Livets Striid og Møie, skulle vi ikke turde, ikke ville trøste os med, at der kommer en Time, da Gud i Naade vil forunde os saligen at henvandre fra disse Syndens og Jammerens Dale til det evige Liv? Derhen vinkede, dermed styrkede vor Frelser os, da han før sin Bortgang sagde: „Eders Hierte forfærdes ikke; troer paa Gud og troer paa mig! I min Faders Huus ere mange Boliger; jeg gaaer bort at berede Eder Sted. Og naar jeg er gaaet bort, og faaer beredt Eder

¹⁾ Phil. 1, 21 ff.

Sted, kommer jeg tilbage igien, og vil tage Eder til mig, at, hvor jeg er, skulle ogsaa I være¹⁾". Ja, min Herre og Frelser! jeg troer og jeg haaber, at naar min Tiid her er fuldendt, naar mit Sted hisset er beredet, da kommer du ogsaa til mig — du vil give mig Raade, at min Siels Die maa see dig, naar Legemets Die Intet mere kan see — og vil tage mig til dig, at, hvor du er, der skal ogsaa jeg være. Og saa ville vi ogsaa lade dem fare med Fred, hvilke Herren forinden skal kalde, de være Faa eller Mange;

Med Sorgen og Klagen hold Maade,
Lad Guds Ord dig troste og raade!

Al! vi sukke vel, naar saa mangen Ven skal forlade os, men vi ville ikke sørge, som de, der ikke have Haab; der er Den, der samler os igien. Een Ven kunne og ville vi beholde; ingen Magt, ikke Liv, ikke Død skal kunne stille os fra Christi Kierlighed²⁾. Ja, bliv hos os, Herre! medens Solen brænder, og Dagen trykker os, tung og heed! Bliv hos os, naar det er mod Aften, og Dagen helder!

Naar da ei Verdens Trost os qvæger,
Du holder Nadvæere med os;
Vi drikke Kraft af Naadens Bæger,
Og byde Gravens Kæmpe Trods.
Med brustent Blik, men freidigt Sind
Vi skue klart i Himlen ind. — Amen.

¹⁾ Joh. 14, 1 ff.

²⁾ Rom. 8, 38. 39.

V.

Bønnen i Jesu Navn.

Paa femte Søndag efter Paaske.

Dit Ord, o Gud! skal i denne Time tale til os om Bønnen, derfor skal ogsaa vor Tale være derom, og den skal omfatte mange Begieringer. Men nu beder først Bønnen ligesom for sig selv, at du vil hellige den efter din Villie, saa den maa være reen, og trakte efter de sande Gøder, og være ydmyg, saa den overlader dig at styre, og bier og er stille til din Frelse, og være troende, saa vi, i det vi kaste al vor Sorg paa dig, stadigen forlade os til, at du har Om-sorg for os. Den Aand, hvilken din Genbaarne forjættede, at du vilde sende os i hans Navn, er jo ogsaa en Bønnens Aand; send den i vore Hjerter, og der lære den os at raabe: Abba, Fader! Amen.

Evangelium: Joh. 16, 23-28.

Vort Evangeliums Indhold samler sig i tvende Ord, men disse saa betydningsfulde, som de kunne udsiges med den menneskelige Tunge. Det ene er vor Herres og Frel-sers Jesu Christi Navn; og er der da et andet Ord, der kan lyde saa trøstende og forsonende ind mellem Tidernes Bevægelser, mellem Alt hvad vi maae høre om Krig og

Dyrer, om Evdragt og Had, om Uretfærdighed og Sviig? Det Navn udsendte Gud, da han vilde forlige Verden med sig selv, det er gaaet fra Land til Land, fra Tiid til Tiid, og har bragt Betsignelserne med sig; og naar Gud, som vi bede og haabe, atter vil oprette Forligelsens Tieneste paa Jorden, da kunne vi ikke vente dette i noget andet Navn; intet Tempel kan opføres til Guds Ære og Menneskers Tilflugt, uden det maa hvile paa den Hjornesteen, som er betegnet med det hellige Navn.

Det andet Ord er Bønnen. I Christo steg Gud ned til Menneskene, i Bønnen stiger Mennesket op til Gud. Og naar Mennesket altid trænger til en Oploftelse over det Timelige og Jordiske, skulde vi da ikke i Tider, da Uro, Bekymring, Sorg daglig omspænder os, ret lære at paastionne, at der er en Vej, som fører bort fra det altsammen, fra det Synlige til det Usynlige, fra Verdens Plager til Guds Fred? Jeg veed det vel, hvad Verdens Aand foreholder, naar den vil quæle Bønnen i Menneskenes Hjertter, at vi i saadanne Tider ikke skulle sætte os hen for at sukke og bede, men at vi skulle opbyde al den Kraft, der er i os og i Andre, for at modstaae de onde Dage, og kæmpe os frem til Seier. Gud forbyde, at noget Ord fra vore Læber skulde svække Mod og Kraft, men Bønnens Ord gjør det sandelig ikke. Tværtimod er det Bønnen, som paa rette Maade vækker og styrker, men tillige helliger Kraften, og skaffer den Betsignelse, saa den ikke farer hen i forgievet Anstrengelse, og giver det stadige Mod, som ikke blot i Diebliffet blusker høit op, men som holder ud giennem truende Farer, i Trængslens Dage, som i Lyffens, og stedse fornyes af Troens uudtømmelige

Bæld. Var ikke David en Helt, hvis Bedrifter endnu lyse frem for al Verden i deres stærke Glands, som blev vældig i Krigen, bragte Fiendernes Leire til at vige ¹⁾? Men det lyser ogsaa endnu frem for al Verden, hvorledes han gik ud fra Bønnen, derfor gik ud i den Herre Zebaoths Navn, og Hærskarernes Herre forlod ham ikke. Og det er jo vissefælgelig ikke blot dem, der skulle drage Sværdet, som behøve Mod og Styrke; vi have Alle hver Dag vor Kamp at bestaae, og som der ere Tider, hvori vi skulle vaage mod Medgangs forførende Magt, mod de Fiender, der ville dysse Sielens ædle Kræfter i Søvn ved sødt klingende Sange, saaledes ere der ogsaa Tider, i hvilke Verden samler alle sine Forfærdelser, i hvilke den dagligen arbejder paa at slukke Tillid og Haab i vore Hjerter. Sandelig, Sielens Fiende gaaer stedse omkring paa Jorden i mange forskiellige Skikkelser, og søger, hvem han kan opsluge. Staaer ham imod faste i Troen ²⁾, tilraaber den hellige Formaning os. Men de da, hvilke alle Tunger prise som Troens Helte, der, skøndt deres Stridsvaaben ikke vare kiødelige, dog vare mægtige ved Gud til Befæstningers Forstyrrelse ³⁾, Paulus, Luther, og deres Medstridere og Efterfølgere, hvor iførte de sig Guds fulde Rustning, hvor grebe de Troens Skjold, uden i Bønnen? Og alle de — Gud være lovet! de Mange, de Utallige — som ikke vare kaldte til den store Striid for Verdens Dine, men som først i deres eget Bryst, og da i deres snevne Kredss frede den gode Striid, Troens, Taalmodighedens, Bestandighedens gode Striid, som under haarde

¹⁾ Hebr. 11, 34.

²⁾ 1 Petr. 5, 9.

³⁾ 2 Kor. 10, 4.

Bekymringer, under truende Farer styrkede sig selv, og styrkede deres Brødre, hvor hentede de deres Kraft, uden i Bønnen? Lad Andre søge den Vej, de mene at kunne finde til hvad de kalde Lykken, der skal krone deres Idrætter, vi kiende een Vej, der fører til den almægtige Gud, og det er Bønnens.

Altsaa, vor Herres Jesu Navn, og Bønnen, disse ere de tvende Ord, i hvilke vi sagde, at det os i Dag foreslagte Evangeliums Indhold samler sig; men Evangeliet samler ogsaa begge disse Ord selv, det taler til os om

Bønnen i Jesu Navn,

og hvorom skulde vi da hellere tale med hverandre i denne Time? Vel have vi mangen Gang tilforn, paa forskiellige Maader, til forskiellige Tider talet om det Samme; men derfor vender Evangeliet atter tilbage, for at Betragtningen atter skal vende tilbage dertil, efter som det er os om Hjertet i de forskiellige Tider. Saa give Herren os sin Bistand, at vi maae tale retteligen derom efter denne Tiids Vilkaar, og at Betragtningen maa ende sig i en Bøn, som er efter Guds Villie!

„Sandelig, sandelig siger jeg Eder, at hvadsomhelst I bede Faderen om i mit Navn, skal han give Eder“. Disse Herrens Ord ere jo visseligen et Evangelium, et saare glædeligt Budskab. Men — vi vide det jo vel, hvilke Indvendinger der allevegnefra komme os imøde, i det vi gientage dem i den alvorlige Betragtning, ja hvilke Tvivl der maaskee endog ville udvikle sig i den oprigtige Christens Bryst. Jeg behøver ikke at gientage dem, thi de ere os Alle kun altfor nær, men jeg vil blot lede dig,

m. L., til den Tanke, om ikke alt Det, som i denne Henseende staaer for dig og for mig, ogsaa maa have staaet for Apostelen, da han nedskrev disse sin Herres og Mesters Ord. Han havde hørt dem i sin Ungdom, han skrev dem i sin Alderdom, og hvor Meget laae der ikke imellem den Dag, da han først hørte dem, og den, da han skrev dem! Han havde seet Krig og Oprør i Landene trindt omkring, seet Vold og Sviig fiern og nær; Jerusalem stod vel endnu, men de Tegn vare der allerede, som bebudede den Undergang, da der ikke skulde lades Steen paa Steen; han havde seet blodige Forfølgelser reise sig mod Herrens Menighed, og Mange vare faldne fra, og mange falske Lærdomme havde begyndt at trænge sig ind. Hvor ofte har Apostelen bedet for sit Folk, for sine Medarbejdere, for Christi Menigheder, for Evangeliets Fremgang og dets rene Prædiken; men han havde dog maattet see saa Meget, som han havde ønsket ikke at see. Dog nedskrev han efter alle disse Erfaringer hine Herrens Ord, men saa glemte han heller ikke, hvad Herren havde sriet til: „Hidindtil have J ikke bedet om Noget i mit Navn“. Forunderligt nok! Apostlerne kom fra Israels Tempel og Synagoger, og hvorledes endog Pharisæere og Sadducæere havde forvansket Bønnen, dens ægte, dybe Toner lode dog endnu i de gamle hellige Skrifter, havde ogsaa fundet Gienklang i Apostlernes Hierter, de havde fulgt deres Herre saa længe, de havde mangen Gang seet ham gaae hen til eensom Bøn, mangen Gang været Vidner til hvad han i Bønnen talede med sin himmelske Fader, og de havde sikkert bedet efter hans Formaning og Exempel. Dog havde de hidtil ikke bedet i hans Navn, det

er, en Bøn, som Han vilde bede den, som om Han bad igiennem dem, en Bøn i Jesu Sind og for Jesu Sag.

Derom ere vi sikkert Alle enige, at det ikke er derved, at Menneskets Bøn faaer Andeel i Forjættelsen, at han føier det hellige Navn til sin Bøn. Visfølgelig er det Navn over ethvert Navn, der er intet andet Navn givet under Himmelen, hvori Mennesker skulle vorde frelst, men dets Lyd har ingen Trolddoms-Kraft; vi udsige det for at vække Christi Liv i vore Hierter, men skeer dette ikke, da er Munden kun en lydende Malm og en klingende Bield. Vilde vi derimod i Alvor og Sandhed føie det til vor Bøn, da opfordrer det os først til at prøve, om virkelig vor Bøn er saadan, at den kan forene sig med det allerhelligste Navn, om vi bede med og i Jesu Sind.

Saaledes maa ikke blot Jesu Navn udslukke mangel ureen og uædel Begiering i vore Hierter, men der er ogsaa mangt Suk, mangel Bøn, som fra vort Inderste baade tør og bør stige op til det Høie, men som, i det vi føie Herrens Navn til, vil danne sig anderledes, end den først vilde trænge sig frem. Naar vi nu see ud over Tilstanden i vort eget og i de fleste Lande trindt omkring, hvor skulde det da være anderledes, end at vi i inderlig og utrættet Bøn anraabe den Almægtige om Befrielse, at snart bedre Tider maatte oprinde, saa vi maatte kunne see op til ham med Takfølgelse. Men dersom vi da vilde sige: Herre, nu er det nok, nu være dine strenge Dommes Tid til Ende, thi nu have de udrettet det, hvortil du sendte dem, nu have Folkene lært at ydmyge sig under din vældige Haand, nu have de lært, hvad der tiener til deres Fred, Alt hvad der er skönt og hæderligt og priseligt vilde frem-

blomstre, naar blot Tidernes udvortes Vilkaar formilbedes: da vilde vi føle, at en saadan Bøn turde vi ikke fremsføre i den Helliges og Sanddrues Navn, thi han har ikke lært os at ville gribe ind i den Eviges Raad. Vel er det ham selv, der har lagt den Bøn paa vore Læber og i vore Hierter, at Guds Rige maa komme; men naar vi da ville bestemme dets Tiid, beskrive dets Bei, hvorledes det skal komme, da høre vi Svaret i Herrens eget Ord: Eder tilkommer det ikke at vide Tiid eller Stund, hvilke Faderen har forbeholdt sin egen Magt¹⁾. Og anderledes er det ikke, naar vi bede i Det, som for vor egen Deel ligger os paa Hierte. Lider Nogen iblandt Eder Ondt, han bede²⁾, siger Apostelen; og der er ingen from Lidende, som jo har priset Gud, at han har aabnet os den Tilflugt til ham i Bønnen. Men naar den Lidende beder i Jesu Navn, da siger han visseligen ikke: Nu er mine Lidelsers Maal fuldt, og den Kalk, der nu rækkes mig, er mig for bitter, den kan jeg ikke drikke; nu er jeg modnet ved Lidelser, og behøver Intet mere for at fuldendes, nu venter jeg kun paa Seierens Krands, at den maatte rækkes mig, her eller hisset. Eller dersom han sad i sin Smerte ved den Syges Leie, og han derfra saae op til Ham, som er mægtig at styrke den Svage, at udrive fra Dødens Strube, men han bad i sin Frelsers Navn, da vilde han ingenslunde sige: Det er godt, at Dennes Dage forlænges paa Jorden, Livet har endnu saa meget Godt at tilbyde ham, det aabner ham endnu saa megen Leilighed til at virke Godt for Andre, saa blive han] da og, for

¹⁾ Ap. G. 1. 7.

²⁾ Jak. 5, 13.

fin, for vor Skyld hos os paa Jorden! Nei, at bede i Jesu Navn, er jo ogsaa at bede med Jesu Sind, som han bad, da han i sine Kiøds-Dage frembar Bønner og ydmagelige Begieringer til Den, der var mægtig at frelse ham fra Døden¹⁾. Og Hans hellige Navn danner os da til at kunne bede, som det er Guds Villie, thi, som vi nys sang i vor Psalme:

En ydmyg Hu vil Herren see,
 Han Troens Ord vil høre,
 Det fromme Suk: Din Villie skee!
 Er lifligt for hans Dre.

Men ligesom Jesu Navn indgyder os Ydmyghed, saaledes vækker det ogsaa Troen i vore Hierter, thi i dette høilovede Navn er det, vi have den Fortrøstning til Gud, at, dersom vi bede om Noget efter hans Villie, hører han os²⁾. Maafee vil Noget sige: Hvad gavner da Bønnen? Thi dersom Det, hvorum vi bede, er Guds Villie, da skeer det, hvad enten vi bede eller ikke, og er det ikke Guds Villie, da skeer det ikke, dersom vi endog bede derom, thi Guds Raad forandres ikke. Nei, Gud bliver den Samme, hvad enten vi bede eller ikke, men vi blive ikke de Samme; i den ægte og sande, den alvorlige, inderlige, utrættede Bøn blive vi anderledes, end vi ellers vilde have været, blive vi stiftede til at modtage de gode Gaver, som det er Guds evige og uforanderlige Villie at give dem, der bede, men som han ikke vil eller kan give dem, der ikke ville holde sig til ham. See, m. L., jeg veed det vel, hvorledes

¹⁾ Hebr. 5, 7.

²⁾ Joh. 5, 14.

Livlen vil opregne dig alle de Gange, da du har bedet og ikke faaet; — dersom du bad retteligen, fik du idet mindste den Fred, som altid kommer, naar et Menneske af Hjertet siger: Skee Guds Villie, ikke min! — men naar din Tanke gaaer tilbage giennem de Aar, der ligge bagved, skulde den da ikke paaminde dig om de mange, de utallige Angester, Bekymringer og Sorger, under hvilke du i Bønnen kastede din Sorg paa Gud, og Gud viste dig, at han havde Omsorg for dig? Nu har du forglemt det, hvad der dengang trykkede dig er nu næsten sporløst forsvundet, dine Angester og dine Bønner vare flere, end at de kunde tælles eller glemmes; men skulde dog ikke den taknemmelige Paaskjønnelse være bleven tilbage deraf, at hidindtil har Herren hiulpet, at du saa ofte i dit Liv har havt Anledning til at gientage den gamle Psalms Ord: „Han hjælper af Nød, den gode Gud?“ Maaskee træffer Talen den Forsøgte og Prøvede, maaskee minder den ham om Tider i hans Liv, da han var i den dybeste Nød, hvor der ingen mennekelig Hielp var at finde, ingen Udvei var at see, men han i sin Siels Kummer flyede hen til den almægtige Gud, da han raabte: Abba Fader, Alting er dig mueligt! da han bad i Jesu Navn, med Jesu Sind, og see det var mueligt, det var tienligt, Frelsen kom — skulde vi sige, han vidste ikke hvorfra? O nei, han vidste, at den kom, ikke ved nogen Kløgt eller Forstand, ikke fra noget Menneske paa Jorden, men fra den almægtige Gud, som hører Bønner, som bøiede sig til ham, og sagde: Dig skee, som du troede!

En saadan forsøgt og prøvet Mand var Paulus, og hvo der er dannet i samme Skole, som han, vil forstaae

hans Ord: Vi vide ikke hvad vi skulle bede, som det sig bør, men Aanden selv træder frem for os med uudsigelige Sufte¹⁾. Ja, der er et uudsigeligt Suf, som trænger sig frem af vort Jnderste, der, hvor Guds Aand forener sig med vor Aand; i det forener sig den dybeste Dmtyghed med den fuldeste, seierrigeste Tillid, i det samle sig alle vore Attraer og Bekymringer — vi forsøge ikke at tælle eller at udsige dem — men i det overlade vi Alt, Alt uden Forbeholdenhed, til den alene Vise, den Retfærdige, som ogsaa er al Barmhertigheds Fader; men i det kaste vi ogsaa al, al vor Sorg, den mindste med den største, den største med den mindste, paa Gud, som de, der vide, at alle Ting maae tiene dem til Gode, som elske Gud²⁾.

Dette Suf er jo ogsaa en Bøn, og en Bøn i Jesu Navn, men naar da Bønnen udvifler sig i klare Tanker, da bliver den, ligesom stedse en Bøn i Jesu Sind, saaledes ogsaa i Jesu Sag. Jeg hører dig vel, du Verdens Aand! hvorledes dette Ord allerede er dig til Ansind; for den Sag vil du ikke, at Mennesker skulle bede, thi, siger du, er Han Herre, er Ham given al Magt i Himmelen og paa Jorden, da fremmer han vel selv sin Sag, og behøver ikke at understøttes af vore Bønner. Men er da ikke Herrens Sag vor Sag, og vor Sag Herrens? Du vil dog vel, min Medchristen, bede for dine Medmennesker, som for dig selv; men naar du gjør saa, da samler du maaskee i dine Tanker en Hær af Lyksaligheder sammen, som du ønsker maatte udbrede sig over Jorden. Jeg for min Deel samler alle disse Ønsker i den

¹⁾ Rom. 8, 26.

²⁾ Rom. 8, 28.

ene Bøn: „Tilkomme Guds Rige!“ og jeg forsmaaer alle Lyksaligheder, ja om du vil, jeg under ikke Jorden dem, ikke Andre, ikke mig selv, naar ikke Guds Sandhed, Guds Retfærdighed, Guds Kierlighed har sat sit Præg derpaa. Med Guds Riges Evangelium kom Herren til Jorden, for at fremme Guds Riges Sag levede han, leed han, opoffrede han sig selv, for at fremme den er han endnu med os alle Dage indtil Verdens Ende. Men atter, Guds Rige vilde han fremme giennem og ved sin Kirke, ved at samle Menneskene til en Menighed, en Hiord under den gode Hyrde, ved sit Ord og ved alle Naadens hellige Midler. Nu vide vi vel, at han har lagt sin Kirkes Grundsteen, saa den ikke kan roffes, vi vide det visseligen, at alle Helvedes Magter ikke skulle faae Overhaand over den¹⁾. Men Herren udbreder ikke sit Rige paa den Maade, som de, der have meent at vise ham en Dyrkelse, i det de med Baal og Sværd vilde tvinge Menneskene til at bekiende ham; han kalder, drager, sender sine Tienere ud paa alle Bete, indbyder dem Alle, som have Noie og Besværing i Verden, lader de smaa Børn komme til sig, og velsigner dem, at Guds Rige maa høre dem til; og vi bede, at disse Naadens Foranstaltninger aldrig maae op- høre iblandt os, at fra Slægt til Slægt vort Land og Folk maa bære Christi Navn, at Folket ikke maatte ad- splittes i mange Hobe, men sænke sig til een Menighed, og den synlige Helligdom stedse aabne Udgang til den usynlige. Men Guds Rige kommer ikke udvortes, saa man kan tage og føle derpaa²⁾, dets rette Velsignelser

¹⁾ Matth. 16, 19.

²⁾ Luf. 17, 20.

blive ikke de Uvillige til Deel, den Hellige Aand kan ikke komme uden til dem, der bede derom, thi kun Bønnen be-
reder den Sted. Men den Bøn har ogsaa Forjættelsen,
at den skal faae, hvad den begierer, og hvorsomhelst
Menneskene, Mange eller Faa, ret forenes i denne Bøn, der
er den efter Guds Villie, der er den i Jesu Navn, der
kommer ogsaa Guds Rige dem nær, og ikke Trængsel eller
Angest, ikke Fyrstendømmer eller Magter, ikke det Nærvæ-
rende eller det Tilkommende skal kunne stille dem derfra.

I denne Bøn er derfor ogsaa indbefattet, hvad hvert
Menneske for sin egen Deel har at bede, for at Jesu Sag
kan fremmes i hans eget Hierte. Men ligesom det er den
vigtigste, men ogsaa den sværeste Konst at lære ikke at
bekymre sig om de mange andre Ting, men om det ene
Fornødne, først og for alle Ting at trachte efter Guds
Rige og hans Retfærdighed, saaledes ogsaa at bede, som
det sig bør. Derfor gif Disciplene til Herren, og sagde:
Lær os at bede¹⁾! og derfor lærte han dem den Bøn,
som vi kalde Herrens Bøn, og som sandeligen ogsaa,
hvergang vi bede den i Alvor og Sandhed, stadfæster sig
i vore Hierter, at den er fra Ham. I den Bøn er ikke
een Begiering, hvortil vi jo tør svie Jesu Navn, thi det
er ogsaa altsammen i Jesu Sag. Derfor skulle vi ogsaa
bede den i Troen, Intet tvivlende, at vi ikke skulle være
som Havs-Bølger, der røres og drives af Veiret²⁾. Alle-
rede vor Katechismus lærer os, at, naar vi i den siette
Bøn sige: Leed os ikke i Fristelse; da skulle vi bede, „at
Gud vil beskierme og bevare os, at vi ikke skulle forføres

¹⁾ Luk. 11, 1.

²⁾ Jak. 1, 6.

til Bantro, Fortvivlelse, og anden stor Skændsel og Last, og hvis vi anfegtes dermed, at vi dog tilsidst maae vinde og beholde Seier". Af! det ansees saa ringe, tælles ikke blandt Synder og Udyder, at Nogen ikke har Tro til Gud, og dog, naar Troen vakler i et Menneſkes Hierte, da vakler dermed alt Godt. Derfor er det, at vi skulle sœie Jesu Navn til vor Bøn, thi naar en Christen gior dette, da griber han Troens Skiold, da udvikle disse Tanker sig i hans Jnderste: Herre! jeg veed, hvor Meget der ogsaa for min Deel er indbesattet i den Bøn: Forlad os vor Skyld! Men jeg veed ogsaa, at du har Magt til at forlade Synder paa Jorden; retfærdiggjort ved din Tro træder jeg frem, og du gav mig ikke en Trældoms Aand, atter til Frygt, men en sønlig Udkaarelses Aand, i hvilken vi raabe: Abba, Fader 1)! Du bandt mig til dig, og dig til mig, da du i mit Livs Morgen annammede mig ved din Daab, da du siden saa ofte under Livets Afverlinger kaldte mig til dit Alter, og deelagtiggjorde mig i din Naades Gaver, i dig selv; du lod det Ord udgaae ogsaa til mig: „Sandelig, sandelig siger jeg Eder, at hvadsomhelst I bede Faderen om i mit Navn, skal han give Eder“. Nu gior jeg dit Ord, din Pagt gjeldende, jeg beder i dit Navn, saa veed jeg og troer, at jeg skal faae, at din Glæde, din Fred skal fuldkommes i mig. Jeg beder ikke om forsængelige, tvivlsomme Gaver, men jeg veed og jeg troer, at, hvilke Prøver endog din Bliisdom vil paalægge mig, da er du trosfast, og skal ikke lade mig fristes over Formue, men skal giorre baade Fristelsen og dens Udgang saaledes, at jeg det kan taale 2). Jeg beder med

1) Rom. 8, 15.

2) 1 Kor. 10, 13.

David: Bortkast mig ikke fra dit Ansigt, og tag ikke din Hellige Aand fra mig; giv mig igien din Frelses Fryd ¹⁾! og da siger jeg ogsaa i Troen med David: Hvorfor nedbøier du dig, min Siel, og bruser saa i mig? Vi efter Gud, jeg skal endnu takke ham, thi der er megen Frelse for hans Ansigt ²⁾. Amen.

---

¹⁾ Psf. 51, 13. 14.

²⁾ Psf. 42, 6.

VI.

Vort Samfund i Christi Kirke.

Paa første Vintsedag.

Dig bede vi, o Hellig Aand!

At sammenknytte os ved Troens Baand.

Ja, o Hellige Aand! vi bede dig først Hver for sig selv, at du i vore Hjerter vil være den Talsmand, som fra den evige Fader, vor Skaber og Opholder, og fra den Genbaarne, vor Frelser og den ganske Verdens, taler Sandhedens Ord ind i vort Jnderste, og gjør dem levende derinde, saa vor Tro maa være sand og fast, og at du da atter vil være vor Talsmand, som bærer vore Sukke frem for Retfærdighedens og Naadens Throne; vi bede dig Hver især, at du vil være vor Trøster, at du i Bee og Vel, i Livet og i Døden vil fylde vore Hjerter med din høie Trøst. Men vi bede dig ogsaa for os Alle tilsammen, at du vil sammenknytte os ved Troens Baand. Der er i Verden saa Meget, der vil adsprede og adskille; vær du Den, som samler. Alle andre Baand løses saa let, dersom du ikke befæster dem ved den rette christelige Tro. Derfor bede vi dig, at du ved Troen vil forene os som et christeligt Folk, og aldrig lade det Baand bryde eller løses, som holder os til Christi Kirke, og derved tillige til hverandre indbyrdes. O, lad denne Fæst nu ogsaa være os et Naademiddel, og hvert Aar indtil Da=

genes Ende vorde den værdigen helligholdt i vort Land af dem, der boe deri, som af et Folk, der bærer Christi Navn, og bevarer Christi Evangelium usorvansket! Amen.

Lectie: Apostl. Giern. 2, 1—11.

Pintsefestens Dag er atter kommen. Det pleier at være en skøn og livlig Fest; det er i vore Lande den Aarets Tiid, da Gud ligesom paany udsender sin Aand, og der skabes, og han fornyer Jordens Skikkelse ¹⁾, da Livet paany udvikler sig af Vinterens Dvale, da Livet ogsaa udvider sig i Menneffets Hierte. Ogsaa i dette Aar har Gud ikke ladet sig uden Bidnesbyrd, han har rigeligen udgydt Velsignelsens Fylde over Jorden, Agrene prange i deres Rigdom, Skovens Løvsale hvælve sig i fielden Pragt, Havets Strømme omstykke vore Kyster i Solens mildeste Glands, Alt indbyder os til at udraabe: Hvor skøn er dog den Jord, Gud gav Menneffene at beboe! hvor skönt kunde det være at boe derpaa, dersom — af! vi vide det vel, hvilket sørgeligt „dersom“ der paatrænger sig os — dersom Menneffene kun selv vilde! Men Forstyrrelsens, Uretfærdighedens Bederstyggelighed trænger sig ogsaa ind midt i Guds Skabnings Herlighed, og det Onde i Menneffelivet ligger os nu saa nær, at man vel kunde spørge os: Hvorledes tænke I paa, i denne Tiid at holde en Fest? hvorledes kunne I i Dag møde her med festlige Følelser?

Og dog, A. E., kom jeg ikke hid for at sørge og klage med Eder, men for at vi skulle opløste vore Hier-

¹⁾ Ps. 104, 70.

ter, og lovprise Gud for vore christelige Fester. Thi vore trende store christelige Hvitider ere jo ligesom de trende Hovedpiller, om hvilke den hele kirkelige Bygning er opført, til dem slutte sig alle christelige Forestillinger, alle christelige Grindringer og Forhaabninger; dersom disse ikke vare, hvo kunde da udholde at leve paa Jorden? men med dem levende i Hiertet, hvo skulde ikke med roligt Mod kunne træde Tidens Trængsler imøde? Og for at give dem Liv i os hvitideligholde vi disse Fester.

Dg denne Fest er ikke ringere end de tvende andre. Der var intet christeligt Evangelium, dersom ikke os, dersom ikke al Verden en Frelser var fød, dersom han ikke havde givet sig hen i Forsoningens Død, dersom han ikke ved sin Opstandelse havde ført Liv og Uforfrænkelse for Lyset. Men Evangeliet var ikke for os, havde ikke kunnet udbrede sine saliggjørende Virkninger, dersom ikke Guds Mand havde gjort det levende i dets første Vidners Hierter, paa deres Tunger, og da var gaaet ud med dem at levendegjøre den i Mørke og Død indhyllede Verden, at fornye Jordens Skikkelse, at oprykke hver Plantning, som den himmelske Fader ikke havde plantet ¹⁾, og derimod at plante en ny, som skulde kunne trodse Sommerens Brand og Vinterens Kulde, Veirene og Vandløbene, at stifte og bevare Christi Kirke paa Jorden.

Om Begyndelsen til disse Ting, om den første christelige Pintsefest have vi hørt den hellige Beretning. Dens Morgen var først kun en jødisk Fest, men til den havde Skarer samlet sig fra alle Landene vidt omkring. Da

¹⁾ Matth. 15, 13.

rørte de stærke Kræfter sig, som skulde bevæge Verden, da fyldte Guds Aand de udkaarne Vidners Hierter, og i dens Kraft traadte de frem med deres Vidnesbyrd, efter som Aanden gav dem at udsige, og den forsamlede Mængde fra alle de forskiellige Lande hørte dem forkynde Guds store og underfulde Gierninger med deres Tungemaal. Vi skulle ikke forestille os, at de Alle talede med alle Jordens Tungemaal, eller med saadanne, hvis Lyd aldrig tilforn var trængt ind i deres Dre; tværtimod læse vi jo, at Mennesker af de forskiellige Folkeslag ofte samlede sig i Jerusalem; der hørtes, der taledes da deres Tungemaal; men de fremmede Ord, der hidtil laae ligesom døde i deres Sind, der nu skulde forkynde Guds Ord med nye Tunger, eller hvilke de kun stammende vovede at udsige, dem gjorde Aanden nu levende, i dem gav den dem Frimodighed til at forkynde Vidnesbyrdet; saaledes blev det hørt, forstaaet, troet af de Mange, og, da Dagen endtes, var Festen allerede en christelig, der var allerede en talrig christelig Menighed.

„Derfra gif de ud og prædikede alle vegne, og Herren arbejdede med, og stadfæstede Ordet ved medfølgende Tegn ¹⁾“. Ja visse arbejdede Herren med, thi ved egen Kraft havde de ikke formaaet at udrette, hvad der skeede, som vi Alle vide. Christi Kirke blev grundfæstet, udvidede sig giennem Rummet og Tiden, den har bestaaet giennem alle Omkæmpelser, og fra den, som fra en stærk Befæstning, er Guds Aand stedse gaaet ud at stride mod alle Bildfarelsens og Mørkets og Afgrundens Aander. Paa hiin første

---

¹⁾ Marc. 16, 29.

Pintsefest sagde Apostelen til Folket i Jerusalem: „Eder og Eders Børn hører Forjættelsen til, og alle dem, som ere langt borte, hvilkesomhelst Herren vor Gud vil kalde dertil“¹⁾. Blandt disse, som dengang vare langt borte, var ogsaa vort Folk, men ogsaa her ved de fjerne Kyster løb det eengang: „Eder og Eders Børn hører Forjættelsen til!“ og vore Fædre annammede Budskabet, overantvordede det til deres Børn, og det er bevaret giennem alle de følgende Slægter. Da Evangeliet, efterat Bantundighed, Dvertro og Bedrag længe havde fordunklet det, atter blev draget frem, vare atter vore Fædre blandt de Første, som annammede den rene Lære, og den er bleven bevaret og stedse fornyet iblandt os, hvor ofte endog Tidens Strømme syntes at ville bortskylle den. Saaledes ere vi endnu i Christi Kirke.

Skulle vi ansee dette som et ringe Gode? Af, hvor Mange ere der, som, naar de skulde tælle deres Dnsfer frem, hvad de begiere af den kommende Tiid, intet vilde finde deriblandt for Kirkens Bestaaen og Blomstring! Naar kun en hæderlig Fred vilde vende tilbage, naar deres Agre maatte fyldes med Grøde, deres huuslige Liv gaae i den sædvanlige Gang, da spørge de kun lidet, om og hvorledes Kirken bestaaer, og holde sig til Verdens gamle Trost, at Enhver bliver salig ved sin Tro, eller snarere undvige de enhver Tanke om Tro og om Salighed eller Sielens Frelse. Men af denne sørgelige Lige-gyldighed skulde just denne Fæst i Særdeleshed tiene til at vække, og hvo der med alvorligt Sind har agtet paa disse

¹⁾ Ap. G. 2, 39.

Liders Bilskaar, vil sikkert erkiende, at der i dem er Dyr fordring til med samvittighedsfuld Dverveielse at henvende Betragtningen til:

vort Samfund i Christi Kirke.

Den Mand, som paa hiin i Verdens Begivenheder saa høist vigtige Dag rigeligen udgød sig over Herrens første Vidner, skienke os en Straale af sit Lys, som kan lede vor Tanke derhen, hvor den kan finde Hvile i Sandhedens Erkiendelse!

Gud være lovet, at der iblandt os ere Mange, saare Mange, en altid vorende Mængde, for hvilke Christi Evangelium er dyrebart, som ikke ville, ikke kunne slippe det, for hvilke Verden vilde blive øde, indhylles i den dybeste Nat, dersom de tænkte sig Evangeliet bort deraf. De kunne ikke undvære en Fader i Himlen, hvem de kunne takke for enhver god Gave, paa hvem de kunne kaste al deres Sorg, i hvis Kierlighed deres Siel, saa ofte uroligen bevæget i Livets Strømme, kan komme til Hvile. Men naar det saa ofte vorder mørkt omkring dem, i dem, da føle de deres Trang til en Guds Aabenbaring, og en anden, en nærmere, klarere, fuldere, end den ligesom tause Aabenbaring i Skabningen. Denne have de erkiendt i Ham, som er Faderens Glands, hans Væsens udtrykte Billede¹⁾, som har det evige Livs Ord, ja som har det evige Liv, og kan og vil give det til dem, som troe paa hans Navn. I det Verdens Nød og Verdens Synd omkringede dem, trængte ind paa dem selv, behøvede de en

¹⁾ Hebr. 1, 3.

Tilflugt, hvor de kunde finde Frelse; den fandt de under Christi Kors, der, i hans opoffrende Kierlighed, fandt de den Lægedom for et sønderknuft Hierte, som de ellers forgieves havde søgt i Alt, hvad der voxer frem af Jordens Skiød, i Alt, hvad der udvikler sig af Mennekkets egen Tanke, der saae de et Forsoningens Tegn opreist, som stillede deres Hierter tilfreds under Verdens Oprør. De havde gaaet iblandt Gravene, der havde de maaskee henlagt det Kiereste, de havde havt i Verden, og den uhyre Smerte havde giennembævet deres Jnderste, om de, hvilke Døden adskiller, aldrig samles igjen; der vidste de, at deres eget sidste Sted skulde beredes — skulde de der være fortabte i et evigt Mørke? Som den mørkeste Sorg, saaledes svæver vel ogsaa en lys Anelse mellem Gravene, men spørger du deres Indvaanere om hvad dem er vedfaret, da tie de Alle, indtil du finder Veien til Christi Grav; der seer du Ham, som har overvundet Døden, har sprængt Gravens Fængsel, og med sin seierrige Røst siger han dig, siger han Alle, som ville høre: "Jeg lever, og I skulle leve"¹⁾! Gud være lovet, der ere Mange, saare Mange, som fattede deres Bestemmelse fast i Die, som med alvorligt Sind tragte efter at kunne møde ved de Dødes Opstandelse, at kunne naae Fuldendelsen i det himmelske Rige. De have følt deres Svaghed, men de have ogsaa følt Guds Aands Bevægelser i deres Jnderste, de have fuldeligen følt, at der er en Aand, som er aldeles forskiellig fra Verdens Aand, som er hellig, og som gjør hellig. For den stræbe de i Bøn og Tro at berede deres

---

¹⁾ Joh. 14, 19.

Naad til et Tempel, forvissede om, at Guds Kraft fuldkommes i Skrøbelighed ¹⁾).

Ja, dyrebare Tilhørere, til hvilke jeg i saa mange Aar er knyttet ved Troens hellige Baand! hvor takker jeg Gud, at jeg veed, at de Toner, jeg nu har anslaaet, finde Eienklang i alle Eders Hierter, og at der ere Mange, saare Mange iblandt Eder, for hvilke Christi Tro er det dyrebareste Klenodie, hvilket de ikke vilde sælge for alle Verdens Rigdomme. Men dermed er endnu ikke Erkiendelsen af Vigtigheden af vort Samsfund i Christi Kirke opgaaet for Alle; tværtimod synes den Mening mere og mere at have fundet Indgang, at det er nok, naar Enhver har Troen for sig, og at det er mindre vigtigt, om han dermed slutter sig til Andre, at, naar vi kun for vor Deel beholde Herren og Troen paa ham, da kunne vi med ligegyldig Ro see til, om det kirkelige Samsfund vil bestaae, eller om det opløses. Det er nu ganske vist, at i Christo Jesu har ethvert Menneske for sig Frimodighed og Afgang med Tillid ved Troen paa ham ²⁾, at Enhver for sin Deel baade kan og skal sige: dersom de og Alle forarges, vil jeg dog ikke forarges; at, dersom du var ulykkelig nok til at komme hen i et Samsfund, eller snarere i en brusende Tummel af Mennesker, som ikke sammenholdtes ved noget kirkeligt Baand, da skulde du dog bevare det Baand ubrudt, der binder dig til din Herre og Frelser. Men dersom du, som det hedder i vor Psalme,

kiender Ham, hvem du har overgivet
Din hele Siel til evig Eiendom,

¹⁾ 2 Kor. 12, 9.

²⁾ Eph. 3, 12.

dersom du føler, at du er bunden til ham og han til dig, hvorledes er dette skeet, uden fordi du var i Christi Kirke, fødtes, opvoxede, levede deri, fordi Kirken som en Moder antog sig dig og ledte dig til sin Herre? Thi selv kiendte du ham ikke, vidste ikke Veien til ham; men han vidste Veien til dig, og giennem sin Kirke kaldte han dig, annammede dig ved sin Daab, og gav dig Lod og Deel i hans Menighed; giennem sin Kirke underviste han dig om Guds Raad og Villie til din Frelse, og lærte dig, at du skal holde Alt, hvad han har befaleet os. Du vorte til, du gif ud i Verden, du hørte de mange forvirrede Røster, og Wiisdom og Daarlighed, og Lyst og Dval bevægede dit Hierte; maaskee kom du langt bort fra din Barndoms fredelige Steder; men dersom du fandt Veien tilbage, atter fandt Veien til Lys og Fred, da var det atter fordi du giennem Kirken hørte Herrens Røst: Kom hid til mig, du arme, besværede Menneſte, at jeg maa give dig Hvile! Dersom det christelige Liv, der var begyndt i dig, fandt Næring, at det ikke fordunkledes og efterhaanden udsluktes — ja, du kunde ogsaa have næret det i eensom Andagt, ved Guds Ord og dets Betragtning; men vilde du ogsaa have gjort det alvorligen, og stadigen, dersom Kirken ikke havde paamindet dig? Og Kirken er det, som bevarer Guds Ord, som tager det frem, udlægger det, anvender det efter Tider og Forhold; og i Kirken indbyder Herren dig til sit Raadebord, der fornyer han dig i sin Pagt, der meddeler han sig til dig, og siger: Alt hvad jeg har lidt og vundet, det Offer, jeg har bragt for Verdens Synd, den Frelse, jeg har erhvervet, den Himmel, jeg har aabnet,

det er altsammen dit, dersom du bliver i mig, at jeg kan blive i dig.

Hvor alvorligen, paa hvor mange Maader lyder ogsaa Formaningene i Christi Kirke: „Enhver see ikke paa sit Eget, men Enhver ogsaa paa Andres“¹⁾! Thi det Baand, hvormed Kirken vil omslynge os, er et Kierligheds-Baand, den vil hellige og velsigne alle Forbindelser paa Jorden, vil forene alle de Forfskiellige til Et, Høie og Ringe, Vise og Uvise, og aabne sine Rigdomme for Alle. Vilde du da sige, du Uvise og Uforstandige: Naar jeg har den Tro, hvori min Siel finder Hvile, som jeg for min Deel vil holde fast ved til det Sidste, da maae for mig de Andre troe, hvad de ville? At ja, ogsaa vi hverken kunne eller ville fremtvinge Troen; den er kun der, hvor Hjertet frit hengiver sig til Herren; men kalde, indbyde, formane, advare, det ville vi, saalænge Leiligheden ikke affæres; vi ville ikke trænge os ind, hvor der lukkes til for os, men vi ville lufte op for Alle, som ville komme, ja aabne Kirkens Døre saa vide, som vi kunne; og saalænge det kirkelige Samsfund ikke forstyrres, ville der dog stedse være de, som gaae ind, og de, som høre og bevare. O, agter dog ikke den Mængde ringe, som vrimler i Eders Stæder og Byer, fordi den kaldes Almue, ikke kan tælles blandt de Vise og Kluge. Alle vores Herre og Mester prædikede Evangelium for de Fattige, og han sendte sine Tienere ud at lære alle Folk, ud paa de alfare Veie at indbyde, hvem de kunde finde, han ynkedes over Mængden omkring sig, thi de vare forsmægtede og adspredte, som Faar, der ikke have

¹⁾ Phil. 2, 4.

Hyrde¹⁾); derfor vilde han samle dem, at der skulde være een Hiord, een Hyrde²⁾). Skulde vi da igien adsprede, hvad Herren har samlet? skulde vi misbruge Frihedens Navn for at give Folket i Landet frit fra at kiende Gud, og hans Lov, og hans Evangelium? Skulde vi sige: Gaaer kun uhindret ud, I Bildfarelsens og Mørkets Aander, forfører og fordærver, hvem I kunne, løser alle Baand, Egteskabets med Menighedens, det borgerlige Samsunds med det kirkeliges; der skal ikke drages Omsorg for, at Sandhedens Ord kan møde Eder med Christi Myn- dighed! I ligegyldige, samvittighedsløse Fædre og Mødre, selv løste fra Orden og Tugt, vi overgive Eder den Slægt, hvormed I fyldte Landet, at I kunne holde den fra Christi Menighed, at hans Røst aldrig skal naae dens Ore, at den kan opvære i Banskundighed og Ryggesløshed, og fylde Eders Synders Maal! —

Vi gientage det, vi hverken kunne eller ville frem- tvinge Troen, ikke med udvortes Tvang drive dem, der maae kunne raade for sig selv, til vore Helligdomme; vil den Bantroe frastille sig, da frastille han sig³⁾! Men saa- længe vort Folk skal kaldes et kristeligt, da maa der og- saa være et kirkeligt Baand, og hvo der ganske vil affaste det, adskiller sig derved fra det øvrige Folk, og boer som en Fremmed i Landet. Men hvor inderlig ønske vi, at dette Baand maa være et frit Kierligheds = Baand; hvor gierne tilstede vi al sømmelig Frihed i Kirken! Vistnok kan intet Samsund bestaae uden Lov, ingen Kirke uden Herre. Vi skulle aldrig glemme, hvad Ordet „Kirke“ egentlig be-

¹⁾ Matth. 9, 36.

²⁾ Joh. 10, 16.

³⁾ 1 Kor. 7, 15.

tyder. Det var fremmede Bygmestere, der kom hid for at bygge Christi Kirke paa vore Kyster, og, skøndt de stræbte at forkynde Guds store og underfulde Gierninger paa vort Tungemaal, sang de dog ogsaa deres „Kyrie eleison“ d. e. Herre, forbarm dig! og dette „Kyrie“, hvormed de anraabte Herren, lode de ogsaa lyde i Kirkens Navn, hvilket derfor egentlig betyder „Herrens Huus“. Denne Ordets Betydning, siger jeg, skulle vi aldrig glemme, paa det vi maae erkiende, at Kirken ikke er et Huus, hvori vi kunne falte og valte efter vort eget Lykke, og føre vor egen Lærdom, og lægge de Byrder, vi ville, paa Menneffenes Skuldre, men Huset har en Herre, hvis Huusholdere vi ere, og hvem vi skulle gjøre Regning for vor Huusholdning, men hvem ogsaa Enhver maa erkiende, som vil have Plads i Huset; thi hvorledes skulde Nogen kunne have Lod og Deel i vor Kirke, naar han ikke vil kalde Jesum en Herre ¹⁾? Men kalde vi ham Herre, da maae vi ogsaa troe og gjøre, hvad han siger, og sin Forstand paa Herrens Ord, sit Vidnesbyrd imod falske Lærdomme har vor Kirke indbefattet i sin Bekiendelse, hvilken vi ikke kunne og ikke behøve at ombytte med nogen anden. Men i det vi holde denne Bekiendelse fast, og samle os om den, skulle vi dog ingenlunde bruge den for at holde dem ude, hvis Tro dog hviler paa samme Grundvold. som vor, om der end er den Sandhed, som de endnu ikke have fattet, eller hvorom de tvivle. Lader os hellere sige disse vore Brødre med Apostelen: Ere I endnu ei ganske saaledes sindede, som vi ønske, da skal Gud ogsaa aabenbare Eder dette ²⁾;

¹⁾ 1 Kor. 12, 3.

²⁾ Phil. 3, 15.

lader os blive sammen, at vi kunne overbevise Gen den Anden, og hjælpe hverandre tilrette med Sagtmodigheds Aand¹⁾. Thi hvor sørgeligt er det, at Kirken selv adsplettes ved Strid og Tvedragt paa den samme Tiid, da de Fiender, som ere udenfor, søge at nedbryde dens Mure!

Det er en Tiid, da stærke Kræfter ryste alle Grundvolde; skulde Kirkens ogsaa vakle? Det er en Tiid, hvori vi fristes til at sige med den gamle Psalme:

Er Skibet nu
 Og Folk i Fare sted:
 Hvi sover du,
 O Jesu? Kom ihu,
 Du est inden Borde med!

Dog, i den rette Stund skal Herren vel reise sig, skal han vel byde Stormen tie og Bølgerne at lægge sig, og ikke dette er, hvad vi frygte, at Christi Kirke skulde styrte sammen; alle Helvedes Magter skulde ikke faae Overhaand over den²⁾. Men paa hvilket Sted skal den bestaae i sin Blomstring? hvor skal den fornyes til et skønnere og fuldere Liv? Dette skeer vel ved Herrens Kraft, men det skeer ikke, kan ikke skee, hvor Folkene selv vende sig fra ham.

Du Danmarks Folk! I disse Tidens uhyre Bevægelser udgif nys det Spørgsmaal til dig: Vil du bevare og forsvare dine Fædres Land, det Land, hvorfor de have udgydt deres Blod, hvilket de have dannet og ordnet for

¹⁾ Gal. 6, 1.

²⁾ Matth. 16, 18.

dig, og efterladt dig som en skion Arv, hvilken du skal eie og bruge? vil du give det til Priis for Bold og Uret, for Sviig og Troløshed og Meeneed? vil du lade de Fremmede trænge ind, og forstyrre dine Love og Rette, og lære dig andre Skikke og et andet Tungemaal? Da reiste Folket sig, og svarede med een Stemme: Nei! og hvad endog den Almægtige, som raader over Jordens Riger, har besluttet over os, det skal skrives i Verdens Aarbøger, at i disse Farens Dage vort Folk fra de Første til de Sidste var rede at offre Liv og Blod og Guds og Fredens lange No for at værne om de Klenodier, som Bold og List vilde frarøve det. Du Danmarks Folk! dersom i Tidernes Bevægelse det Spørgsmaal udgaaer til dig: Vil du fornegte dine Fædres Tro, den Tro, hvorfor Martyrerne blødte, den Tro, som dine Fædre saa eenstemmigen annammede, som de bevarede giennem Tidernes Omskiftninger, i Fred og Modgang, i Krig og Nød, den Tro, som stedse skal fremskinne renere og klarere, men for hvilken Ingen kan lægge en anden Grundvold, end den, som lagt er? Du seer, hvorledes i det Fremmede, i dine Fienders Lande, det vilde Oprør stormer løs imod Kirkens Værn, hvorledes de besmitte deres Helligdomme, thi de have i Sandhed forsamlet sig, baade de, der have taget Magten, og Folkene imod den Almægtige og hans Christum: „Lader os sønderrive deres Baand, og kaste deres Aag fra os“¹⁾! Vil du her lade det Fremmede finde Indgang? vil du lære af dine Fiender og Undertrykkere at spotte og fornegte? Eller vil du bevare dine Fædres Trofasthed, vil du sige: Her

---

¹⁾ Ap. G. 4, 25. 26. Ps. 2, 3.

skal Evangeliet finde en Tilflugt, om det fortrænges alle-
vegne, her skal Christi Kirke finde Forsvar, om end dens
Stridsmænd forlade den allevegne? vil du bekiende din
Herre og Frelser for Folkenes Afsyn, at han maa be-
kiende dig for sin Fader, som er i Himlen?

O almægtige Gud, lad din Kraft fuldkommes i vor
Skøbelighed! See til dine Fienders Trusler, og giv dine
Tienere at tale dit Ord med al Frimodighed, i det du ud-
rækker din Haand til Frelse, at ogsaa nu Tegne og Under
kunne see ved dit hellige Barns Jesu Navn ¹⁾! Amen.

---

¹⁾ Ap. G. 4, 29. 30.

VII.

**Der er en retfærdig Gud over os
Alle.**

Paa første Søndag efter Trinitatis.

Naar Blikket ud over den nærværende Verden saa ofte er mørkt og sørgeligt, da forunde du os altid, o Gud! et roligt Blik op til dig og til din Himmel; din Aand være med os i Livets Striid, at vi maae kunne befale os til dig med en god Samvittighed, og i en oprigtig Tro haabe paa din Naade og Frelse. Du er den Almægtige, og vi boie os for dig i Tilbedelse. Du er den Hellige og Retfærdige, vi boie os for dig i dyb Vrefrygt, og arbeide paa vor Saliggjorelse med Frygt og Bæven. Men du er ogsaa al Barmhertigheds Fader, og du skal ikke tillukke din Salighed for dem, der søge Tilflugt hos dig. Den søge vi i vor Herres Jesu Navn, og for Jesu Skyld. Amen.

Evangelium: Luf. 16, 19—31.

„Høre de ikke Moses og Propheterne, da troe de ikke heller, om Nogen opstod fra de Døde.“ Hvorledes? skulde det ikke gjøre Indtryk, skulde det ikke overbevise de Bantroer,

dersom Gravene aabnede sig, og En af deres Indvaanere traadte frem, og prædikede Omvendelse? Vi kunde svare: Det er jo skeet, der er een Grav, som har aabnet sig, thi Herren er sandelig opstanden, og den Opstandne prædiker endnu det Samme, som han prædikede forud: Omvender Eder, og troer (Evangelium ¹⁾). De have ikke selv seet ham; men dersom de ikke annamme fuldt troværdigt Vidnesbyrd, vilde de da troe, dersom han stod for deres Dine? Saaledes stod han, medens han vandrede paa Jorden, for Pharisæerne og de Skrivfloger, de saae Tegn og Under, saae de Gierninger, om hvilke Een af dem, som var rørt af Sandheden, bekiendte, at Ingen kunde gjøre dem, uden Gud var med ham ²⁾; men troede derfor de Andre? De hadede, spottede, trodsede: „han uddriver Dievle ved Dievlenes Dverste“ ³⁾; og saaledes ogsaa, da de hørte om hans Opstandelse, var det dem Bedrag, Blendværk, Koglerie, og hvad Andet den uredelige Kløgt kan optænke for at afvise, hvad den ikke vil lade gielde, thi deres Hjerte var forhærdet. Og med Hjertet troer man ⁴⁾, siger en Apostel. Diet seer Guds Gierninger, Dret hører Guds Ord, men dersom Vidnesbyrdet ikke kommer ind i Hjertet, er der ingen Tro. Derfor siger den samme Apostel: Ved Sandhedens Aabenbarelse anbefale vi os for alle Menneskers Samvittighed ⁵⁾. Ja, hvorhen skulde Sandheden vende sig, uden til Samvittigheden? Finder den ingen i Menneskets Bryst, da kan den heller ikke der finde Herberge; høre de ikke Moses og Propheterne, naar de med deres stærke Røst

¹⁾ Marc. 1, 15.

²⁾ Joh. 3, 2.

³⁾ Luf. 11, 15.

⁴⁾ Rom. 10, 10.

⁵⁾ 2 Kor. 4, 5.

tale til Samvittigheden, da er al anden Guds Herligheds Aabenbarelse forgieves. Derfor kommer Loven først; den forsøger, om den kan vække Samvittigheden, om den kan føre Guds Retfærdighed advarende og dømmende ind i Menneskets Hierte; da først er Stedet beredet for Evangelium, thi Loven, siger Apostelen, er vor Tugtemester til Christum ¹⁾).

Det Afsnit af den hellige Skrift, som i Dag er forelæst, er vel ogsaa et Evangelium, det er ogsaa skrevet for at bringe Trøst til den Jammerfulde og Forladte, bringe ham Forjættelser fra de evige Boliger, ja at ligesom Guds Engle skulde besøge ham i hans Trængsel, og forud bære hans Siel hen til Forklarelsens salige Steder. Men det taler ogsaa med al Lovens Strengthed, det er ogsaa skrevet for at vække de Sikkre, for at kalde Mennesket frem for Guds retfærdige Dom, medens han endnu derved kan ledes til Omvendelse. Hvor ofte havde sikkert hiin Mand hørt Moses og Propheterne, naar de endnu ved deres bevarede Ord talede i hans Folks Forsamlinger; Budet var ikke underligt, saa han ei havde kunnet fatte det, det var ei heller langt borte, saa at det først skulde hentes fra Himmelen eller fra hiin Side Havet; just dertil vare Moses og Propheterne sendte, at Guds Bud skulde være ethvert Menneske i Folket nær, i hans Mund, i hans Hierte, at han skulde gjøre det ²⁾. Dog, hiin Mand var En af de Mange i Folket, hvis Hierte var blevet forhærdet, med Drene hørte de tungt, og deres Dine havde de tilluft, saa de ikke saae med Dinene, og hørte med Drene, og forstode

¹⁾ Gal. 3, 24.

²⁾ 5 Mos. B. 13, 11 ff.

med Hiertet, og omvendte sig, saa Herren kunde helbrede dem¹⁾; han havde ligesaa lidet lært det første og store Bud: Du skal elske Herren din Gud af dit ganske Hierte, som det andet: du skal elske din Næste, som dig selv. Saa levede han hen, som det syntes godt for hans Dine, hver Dag herligen og i Glæde, saa foer han hen, hvor han ikke mere kunde tillukke Die og Dre.

Hvad vi altsaa i Dag have at prædike efter Guds Ords Anviisning, er

Guds retfærdige Dom over os Alle.

Gud lære os selv at prædike den saaledes, at vi derved maae vinde Styrke til at have Afsky til det Onde og hænge fast ved det Gode²⁾!

Esterdi Herren i Dag har viist os til Moses og Propheterne, saa ville vi begynde med hvad En af Propheterne siger: „Han har kundgiort dig, o Menneske! hvad godt er; og hvad kræver Herren af dig, uden at gjøre Ret, og at elske Misskandhed, og at ydmyge dig at vandre med din Gud“³⁾. Ere disse Ord ikke saadanne, at vi vel maae sige: Høre Menneskene ikke dem, da troe de ikke heller, dersom Nogen opstod fra de Døde? De ere saa klare, saa overbevisende, anbefale sig saaledes for alle Menneskers Samvittighed, at naar vi spørge Hvilkensohelst: Skal du ikke gjøre, hvad Ret er? da tør han ikke negte det. Men naar vi da see ud over Menneskenes Mængde, af retfærdige Gud! hvor Mange see vi da ikke, der leve saaledes, at vi maatte tvivle, om det og nogen-

¹⁾ Matth. 13, 15.

²⁾ Rom. 12, 9.

³⁾ Mich. 6, 8.

finde er kommet dem i Tanke at spørge sig selv: Er det og Ret, hvad du gjør? Maaskee svare de os: Ja, vidste vi kun, hvad Ret er, men det er ofte saa dunkelt, saa tvivlsomt, at vi ikke vide at gjøre os selv rede derfor. Og sandt er det, der gives Forviklinger i Livet, hvor der udfordres alvorlig og redelig Overveielse, Striid med vort eget Hierte, Striid med Menneffenes vaklende Meninger, udfordres inderlig, utrættet Bøn, før det Ja oprinder i Samvittigheden, som bekræfter os, hvad der er Ret for Gud og Menneffer. Men har du da striidt, har du da bedet, har du fremstillet dig for Gud og sagt med oprigtigt Hierte: Tal, Herre! din Tiener hører? Men hvis ikke, er det da Ret, naar du uden videre Prøvelse tiltager dig at raade dig selv? Og Livet er ikke altid saa forviklet, i det Større og i det Mindre vender Retfærdigheden ideligen saaledes sin Fordring til Enhver, at han ikke burde kunne tvivle. Holde vi fast, hvad der nu er nærmest for vore Dine, eller dog for vor Tanke, og spørge: Er det Ret at bryde Eed og Troskab, bryde det lovlige Herredømmes Baand som en Sytraad, og gribe Vaaben mod Konge og Dyrighed? er det Ret, at de, hvilke Gud betroede Magten, bruge den til at understøtte Troløshed og Oprør, til at fremme Bold og Uretfærdighed, til at tænde Krigens fortærende Fakkell og ødelægge blomstrende Lande? da vide vi, hvad vi Alle her ville svare, vi vide ogsaa, hvad de Forblindede svare, og hvad de gjøre. Men du, som med al Ret træder op imod dem, der gjøre Saadant, kræves der ikke ogsaa af dig, at du skal gjøre Ret? Og er det Ret, dersom du vil affaste Lovs og Ordens Evang, dersom du vil negte dine Forpligtelser, dersom du angriber Bærgeløse

og Ufkyldige, og forstyrrer Freden mellem Borgerne indbyrdes? Er det Ret, naar du begierligen lytter efter enhver Bagtalelse, og, dersom du endog ikke selv opdigter Løgnen, dog villigen tilbyder dig som dens Tiener? naar du strengt dømmer over hvad du dog ikke veed og forstaaer, naar du søger at forringe deres Værd, som maaskee bringe deres Folk de sværeste Offere, som kæmpe eller som arbeide og vaage ogsaa for dit Vel? Er det Ret, naar det sielden rinder dig isinde at prøve dine Ord og Gierninger efter den gamle, den indlysende Regel, hvorimod ingen Tvivl kan finde Sted: Hvad I ville, at Menneskene skulle gjøre mod Eder, det gjører I mod dem? Hvor nær ere Ret og Miskundhed forbundne, thi ogsaa det miskundelige Hierte vil du finde hos andre Mennesker, og have de Ret til at ville finde hos dig. Og hvor dette Hierte er, der er ogsaa Barmhiertighed mod de Glendige, og tillige Billighed, Sagtmodighed, Forsonlighed og al Velvillie i alle Forhold. Er ikke ogsaa dette Ret for Gud og Mennesker?

Naar alle disse og de mange andre lignende Spørgsmaal føres ind i Menneskets Hierte, da vil der i Samvittigheden ingen Tvivl være, at jo alt dette kræves af os. Men hvo kræver det? Sikker kræver det ene Menneske det af det andet, og de borgerlige Love kræve det af os Alle; men Propheten fører det hen til al Retfærdigheds Kilde: Herren din Gud kræver det af dig. Thi med disse Fordringer er det ikke som med de menneskelige Anordninger; disse omstiftes efter Tider og Omstændigheder og efter Menneskers vilkaarlige Beslutning, men Retfærdighedens Love ere hellige og evige. I den legemlige Skabning har Mennesket den Ret og den Pligt, at han skal gjøre sig

Jorden underdanig, og saaledes er der saare Meget paa Jorden, han kan indrette og omdanne; men Sæd og Høst, Sommer og Vinter kan han ikke omstifte, de Love, efter hvilke Himmelens Hære gaae deres foreskrevne Veie, kan han ikke ophæve eller forandre. Ogsaa i den aandelige Verden er der Meget, hvori det blev overladt til Menneskets Indsigt og Forstand og Overveielse at søge de bedste Raad; men vee ham, dersom han vilde tiltage sig at raade over Retfærdighedens evige Love, at ville afkaste dem, at ville løse endog deres mindste Bud, at ville sætte en anden Orden istedenfor den, der er bestemt til at gielde for de sidste Tider som for de første, som ikke er grundet i en foranderlig Villie, men i Hans Væsen, i hvem der ikke er Forandring eller Skygge af Omstiftelse! Thi Herren er retfærdig, og elsker Retfærdighed ¹⁾; saaledes hørtes det i de gamle Tider, saaledes skal det høres i de nye, saaledes lyder det fra Himlene og fra Afgrundene, fra den Verden, som er, og fra den, som kommer, og dybt fra Menneskets inderste Bevidsthed. Der er en retfærdig Gud over os Alle; derfor skulle vi ydmyge os, og vandre med vor Gud.

Han, som dommer den ganske Verden, skulde han ikke gjøre Ret ²⁾? Derfor raabe de Betrængte til ham: Staa op, Herre! Gud, opløst din Haand! Glem ikke de Fortrykte! Hvorfor skal en Ugudelig foragte Gud? thi han siger i sit Hjerte: Gud randsager det ikke ³⁾, agter det ikke, giengielder det ikke. Derfor seer Menneskers Forventning op til det Høie, at Herren vil lade sin Miskundhed komme

¹⁾ Ps. 11, 7.

²⁾ 1 Mos. 3, 18, 25.

³⁾ Ps. 10, 12, 13.

over dem, sin Frelse, efter hans Ord ¹⁾). Men naar de da en Stund have seet op efter den, og den kommer ikke, naar de have heftet deres Haab paa dette eller hiint Tegn i det Fierne, og see, det var et Blendværk, da vende de deres Blikke igien til den sorgelige Jord, og Bantroen i deres Hierte siger det Samme, som den Ugudelige: Der er Ingen, som seer det, Ingen, som dømmer, ingen Retfærdighed, som aabenbares af Himmelen. Men, m. V., hvorledes skulle vi da focestille os Guds retfærdige Styrelse? Skulde vi tænke os, at da var Alt ordnet efter Retfærdighedens Love, naar enhver Dag var Guds retfærdige Doms Aabenbarelses Dag, og Gud strax betalte Enhver efter hans Gierninger ¹⁾), naar Giengieldelsens Engel stod ved Siden af hvert Menneſke, og Sværdet strax traf ham, naar han udstrakte sin Haand til Uretfærdighed, Himmelenſ Straale strax nedſlog ham, naar han oplod sin Mund til Bespottelse; naar paa den anden Side Gode og Hæder og Fred strax kronede Den, som gjør det Gode? Tværtimod udgaaer i Trængſelens Dage det Spørgſmaal til ethvert Menneſke: Tiener du din Gud blot som en Leiesvend, saa at, naar Lønningen vinker, da søger du den ad Retfærdighedens Bei, men naar Lønningen ſtiuler ſig, du da vil vælge en anden Bei? Vil du være blandt dem, som, naar Trængſel eller Forfølgelse kommer, forarges, som villigen af Det, deres Sandſer fornemme, tage Anledning til at ſige: Retfærdigheden er en Drøm, og Menneſkene dyrke den forgieves?

---

¹⁾ Rom. 2, 5. 8.

Men dersom vi blot samvittighedsfuldt ville agte paa hvad der skeer paa Jorden, kunne vi da miskiende, at Guds Brede aabenbares af Himmelen over al Menneskenes Ugudelighed og Uretfærdighed ¹⁾? O, det er ingen mørk Indbildning, ingen Lyst til at dømme og fordømme, naar vi just nu see Guds Retfærdighed aabenbares i sin Strengthed; thi hvad der nu skeer vidt omkring, hvorfra, hvorfor er det kommet? Var det skeet, dersom Guds Sandhed, Guds Retfærdighed havde fundet sit Paaulun iblandt Menneskene? Men naar vi hørte det fra fiern og nær, hvorledes Borgernes vilde Mængde, og ofte deres Dyrighed, deres Lærere og blinde Veiledere i deres Spidse, ikke søgte at kiende Christi Sandhed, at den maatte gjøre dem virkeligen frie ²⁾, men meente det en Frihed, at Sandheden ikke mere skulde opløste sin Kyst iblandt dem, hvorledes de da ogsaa stræbte efter at vorde frie fra Retfærdigheden ³⁾, hørte vi da ikke tillige allerede forud Guds Lovs Trusel, som nu opfyldes? Den Slægt er endnu ikke forsvunden af Jorden, som saae den forrige Trængsels-Tiid, hvilken Gud beskikkede over Jorden; den var lang og haard, een mørk Skiæbne afløste den anden. Derefter gav Gud igien en bedre og skønnere Tiid, og der vare Mange, som i Prøvelserne havde lært Alvor og Fromhed, og en Tiidlang vorede atter Livets Træ frodigen frem paa Jorden, hvis Frugter have Lægedom for alle Smerter. Men der vare ogsaa Mange, blandt Hvie og Ringe, blandt dem paa den ene og dem paa den anden Side, om hvilke det sørgelige Ord giældte, at de Intet havde lært, og Intet

---

¹⁾ Rom. 1, 18.

²⁾ Joh. 8, 32. 36.

³⁾ Rom. 6, 20.

glemt, Intet glemt af onde Sædvaner og umættelige Begieringer, af uretfærdige og ubillige Fordringer, Intet lært af de forrige Tidens Erfaringer, Intet lært af Det, som Gud vil, Menneffene skulle lære i Verden; og idet de stedse bleve flere, som søgte alt Andet end Guds Rige og hans Retfærdighed, da sønderbrødes alle Skranker, da forvandledes Guds Raades Indbydelse til hans Straffedommes Forfærdelser, og det viste sig, at der er en retfærdig Gud over os Alle.

Men, siger du, vor Sag er retfærdig, er aabenbar som Dagens klare Lys. Biskelig takker jeg Gud i disse Stridens Tider, at jeg boer i et Folk, som kan forfølge sin Sag med en god Samvittighed, som ikke med uretfærdige Hænder har grebet efter det Fremmede; og hvad der endog skal vederfares, da er det bedre, om det saa er Guds Billie, at lide, naar man gjør Godt, end naar man gjør Ondt ¹⁾, at lide Uret, end at gjøre Uret. Men dersom vi da vilde formaste os at gaae irette med den Retfærdige, som er over os, saa lader os først spørge, om det da har fundet ret Indgang hos os, naar Gud ved det prophetiske Ord krævede af os, at gjøre Ret, og at elske Miskundhed, og at ydmyge os til at vandre med vor Gud, om der Intet var, som vi ikke vilde lære, da Guds Miskundhed var hver Morgen ny over os, og som Gud nu vil lære os, i det han taler til os med en anden Røst? D maatte det opfyldes over os, hvad en Apostel siger: Gud revser os til Nytte, paa det vi skulle vorde deelagtige i hans Hellighed; men al Revselse, medens den er

---

¹⁾ 1 Petr. 3, 17.

nærværende, synes ikke at være til Glæde, men til Bedrøvelse, men siden giver den igien dem, som derved ere vevende, Retfærdigheds salige Frugt ¹⁾!

Dog, ligesaa meget som den Overbeviisning, at der er en retfærdig Gud over os Alle, maa ydmyge os, maa lære os at vaage og at bede, at stræbe at vandre saaledes, at vi med Tillid tør see op til den retfærdige Dommer, ligesaa meget indgyder den os ogsaa denne Tillid, naar det er vor Samvittigheds Vidnesbyrd, at vi beslitte os paa at vandre i Oprigtighed og Guds Retfærdighed ²⁾. O, der er en Tillid, som al Verdens Magt ikke kan betvinge, et Haab, som Verdens Mørke ikke kan udslukke, naar vi imod al Menneskenes Sviig og Uretfærdighed sige: De skulle gjøre Ham Regnskab, som er rede til at dømme Levende og Døde ³⁾. Ikke at vi skulle søge Hvile i Hævnens blodige Tanker, tbi der er Den, som har sagt: Hævnen hører mig til, jeg vil betale ⁴⁾. Ja der er Den, som fuldkommer sit Ord, og hasteligen opfylder det i Retfærdighed ⁵⁾; han sender Trængsel og Angest over hvert Menneskes Siel, som gjør det Onde ⁶⁾, at, om de end leve i Herlighed, de dog ikke leve i Glæde, han lader Giengieldelsen møde Mennesket, ofte hvor han mindst ventede det, og den tidlige Brøde vender igien tilbage over den Ubodfærdiges Hoved; han lader Den, som greb Uretfærdighedens Vaaben, igien falde ved de samme. Ofte „hasteligen“, mangen Gang ogsaa først seent, han giver Straffen Tiid, indtil Uretfærdighedens hele Hemmelighed,

¹⁾ Hebr. 12, 10. 11.

²⁾ 2 Kor. 1, 12.

³⁾ 1 Petr. 4, 5.

⁴⁾ Rom. 12, 19.

⁵⁾ Rom. 9, 28.

⁶⁾ Rom. 2, 9.

Alt hvad der er skjult i det onde Hierte, har havt Leilighed at aabenbare sig, og naar de da sige: Fred og Tryghed, staaer Fordærvelsen hasteligen over dem, og de skulle ingenlunde undflye ¹⁾). „Hasteligen“, om det end stundom kaldes seent, thi alle Livets Tider haste dog hen, og Livet selv haster til Ende — hvo har ogsaa sagt os, at det var her, i dette Liv, i denne Verden, som ligger i det Onde ²⁾), at Guds retfærdige Dom skulde fuldeligen aabebares? Stille vi os vort Evangeliums Skildring ret for Die, og tænke os dem, der gif forbi, og saae den Glendige, der var lagt for den Riges Dør, da have de maaskee sagt: Hvor er Guds retfærdige Dom? See, Denne har Intet forbrudt, han bærer sit tunge Kors med Taalmod og Hengivenhed, gaaer ikke irette med Gud og Menneker, vil ikke tilegne sig, hvad der ikke tilkommer ham, begierer blot at mættes af de Smuler, som falde af den Riges Bord; og den Anden, den Uværdige, lever hver Dag herligen og i Glæde! Da opruller Herren ligesom Forhængen, der skjuler det Tilkommende; der see vi Guds hellige Engle at komme til den Jammerfulde for at befrie ham fra hans Glendighed, for at føre ham til Fredens salige Steder, derhen, hvor de Retfærdige og Uretfærdige adskilles, men hvor de samles, som elskede Gud og haabede paa ham, Fattige og Rige; der samlede Lazarus, som her paa Jorden neppe havde det, hvortil han kunde helde sit Hoved, med Abraham, som havde havt Tienere i Hundredtal og Hiorder og Pauluner fyldte med al Rigdom, thi de havde begge troet Gud, og det blev dem regnet til Retfærdighed ³⁾). Her er

¹⁾ 1 Theosf. 5, 3.

²⁾ 1 Joh. 5, 19.

³⁾ Rom. 4, 3.

ikke vort blivende Sted. Ogsaa dette er blandt de salige Frugter, som Prøvelserne her i Verden skulle bringe os, at vi, som saa let fængsles til denne Jord, ville søge vor Arv og Deel hernede, at vi vækkes til at vende Blikket til det, som er heroventil, at see ud over Jordens Møje og Striid, over al den Uret, vi her maatte see og lide, hen til Fredens salige Boliger, til de nye Himle og den nye Jord, hvor Retfærdighed boer¹⁾. Der saae Apostelen hen, da han sagde: Den nærværende Tids Lidelser ere ikke at agte mod den Herlighed, som skal aabenbares paa os²⁾. Der saae han hen, da han sagde: Vi ere frimodige, og have mere Behagelighed til at vandre bort fra Legemet, og være hjemme hos Herren. Men hvad heller vi ere hjemme eller ikke hjemme, beslitte vi os paa at være ham behagelige. Thi os bør Alle at aabenbares for Christi Domstol, at Enhver kan saae efter det, han har giort, enten Godt eller Ondt³⁾.

For Christi Domstol; ogsaa der skal Jorderige dømmes med Retfærdighed⁴⁾, men han har selv sagt, at Faderen har givet ham Magt ogsaa at holde Dom, efterdi han er Menneffens Søn⁵⁾. Og Menneffens Søn er ikke kommen at fordærve Menneffers Sieler, men at frelse dem⁶⁾; han kan vel have Medlidenhed med vore Skrøbeligheder, thi han er forsøgt i alle Ting, ligesom vi⁷⁾. Af, thi naar vi glæde os til Herrens Aabenbarelse, til vor Forsamling til ham, da er det ikke, fordi vi i Dommen

1) 2 Petr. 3, 13.

2) Rom. 8, 18.

3) 2 Kor. 5, 8. ff.

4) Ap. G. 17, 31.

5) Joh. 5, 27.

6) Luf. 9, 56.

7) Hebr. 4, 15.

ville rose os af de Retfærdigheds Gierninger, vi have giort, ikke fordi vi mene her i Verden at være blevne fuldkomne, men fordi vi vide, at hvo som troer paa ham, dømmes ikke¹⁾, at hvo som hører hans Ord, og troer Den, som ham udsendte, har et evigt Liv, og kommer ikke til Dommen, men er gaaet over fra Døden til Livet²⁾. Det samme Guds Ord, som i Dagens Evangelium taler saa strengt og opvækkende til de Ubodfærdige, det siger i Dagens Epistel saa mildelig: Gud er Kierlighed, og hvo som bliver i Kierlighed, bliver i Gud, og Gud i ham³⁾. O, lader os blive i Kierligheden, i Kierlighed til Gud og Mennesker, og i den, hvad enten vi lide vel eller ilde, befale Gud, som en trofast Skaber, vore Siele ved at gjøre Godt⁴⁾! Amen.

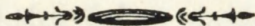
---

1) Joh. 3, 18.

2) Joh. 5, 24.

3) 1 Joh. 4, 16.

4) 1 Petr. 4, 19.

VIII.

Hvor Herrens Aand er, der er
Frihed.

Paa ottende Sondag efter Trinitatis.

Vi føle det vel, at vi paa mange Maader ere bundne i Forkrænelighedens Trældom; derfor takke vi dig, o Gud! at du har sendt os en Forløser, og at du atter og atter drager os til ham, paa det han maa giøre os frie. Og saa i denne Time er det til hans Ord, til hans Samfund du kalder os. Ordet lyde ikke forgieves, og Forløserens Kraft være virksom i os, at vi ved den maae føle os opløstede over Jordens Evang og Besmittelse og Trængsel, føle os optagne til Borgerret i dit Rige, og derved til dine Børns herlige Frihed! Amen.

Text: Joh. 8, 31—36.

Derfor sagde Jesus til Jøderne, som havde troet paa ham: Dersom I blive i mine Ord, ere I sandelig mine Disciple; I skulle forstaae Sandheden, og Sandheden skal frigjøre Eder. De svarede ham: Vi ere Abrahams Sød, og have aldrig været Nogens Trælle; hvorledes siger du da: I skulle worde frie? Jesus svarede dem: Sandelig, sandelig siger jeg Eder: Hver Den, som gier Synd, er Syndens Træl. Men Trællen bli-

ver ikke altid i Huset, Sønnen bliver der altid. Der-
som da Sønnen faaer frigiort Eder, skulle I være vir-
kelige frie.

Et Ord, der altid har havt en tiltrækkende Klang, der i
Særdeleshed i disse Tider lyder fra Syd til Nord, i Vi-
ses og Uvises Tale, er i Dag ogsaa lydt til os i den
helligste Røst: Ordet „Frihed“. Saadanne Ord, der be-
tegne det Ædleste og Bedste, hvis Betydning derfor er
Gienstand for den alvorligste Betragtning, saavel i een-
somme Timer som i de Rejsindigstes og Frommestets Sam-
fund, skulle ogsaa derfra lyde ud i Verden, og forsøge,
om de der kunne opflamme gode Følelser og priselige Idræt-
ter. Der skeer det da ofte, at de forvanskes og besmittes,
derfor skulle vi jævnlig tage dem tilbage, atter føre dem
ind paa de hellige Steder, at de ligesom paany maae
renses, at de ikke skulle tabe deres ægte og fulde Be-
tydning.

Vissefælg maa jo ogsaa Ordet Frihed ideligen fore-
komme i den christelige Tale. Han, i hvis Navn vi for-
samles, efter hvem Talen kaldes christelig, kaldes jo selv
Forløseren; og hvad er en Forløser uden Den, som tager
Baandene af og skienker den Bundne Frihed? Som vi i
den forelæste Text have hørt, at han lover sine Disciple,
dem, som høre hans Ord og blive deri, at han vil fri-
giøre dem, og saaledes, at de skulle vorde virkelige frie,
saaledes siige Disciplene atter: Bliver stadige i den Frihed,
hvormed Christus frigjorde os ¹⁾, de skildre det som det

¹⁾ Gal. 5, 1.

sidste og største Haab, at Skabningen skal vorde frigjort fra Forfrænkighedens Trældom til Guds Børns herlige Frihed ¹⁾).

Dog finde de ikke blot tillige Anledning til at advare, at Friheden ikke skal have sig til Ondskabs Skiul, at vi Alle stedse skulle være Guds Tienere ²⁾; men naar vi ret agte paa deres Underviisning, da see vi vel, at Friheden ikke var dem et blot udvortes Gode, som fremmed Magt kan skienke eller tage, men at det var Menneskets Siel og Aand, de først vilde frigjøre. Det er hermed, som vi saa ofte have søgt at vise det om Guds Rige; naar dette kommer i Kraft, naar Fulbændelsens Tider ere der, da vil et nyt Liv giennemtrænge Skabningen, og alle udvortes Hindringer være borttagne, som nu indskrænke Aanden; men hvad kunde dette nytte, dersom ikke først Guds Rige er indeni Mennesket, thi al udvortes Herlighed er ikke Guds Rige, naar det ikke foræbles ved det Lys, som først herovenfra skinner ned i Menneskets Hjerte, og derfra straalet ud over det, som er udenfor. Saaledes er det ogsaa med den sande Frihed; hvad nytter det, om al udvortes Indskrænkning er borttagen, dersom Sielen dog er i en uværdig Trældom? Da Paulus stod for hiin Fyrste, som halvspottende sagde: „Der fattes Lidet, at du jo overtaler mig til at blive en Christen“, og han da svarede: „Jeg vilde ønske til Gud, at ikke alene du, men og Alle, som høre mig i Dag, maatte blive saadanne, som og jeg er, undtagen disse Lænker ³⁾“: da var han vel i en udvortes Tvang, som han maatte ønske borttagen, men var

¹⁾ Rom. 8, 21.

²⁾ 1 Petr. 2, 10.

³⁾ Ap. G. 26, 28. 29.

der vel Noget i den hele Forsamling, der omringede ham, og af hvilke Ingen bar Lænker, der var fri, som han?

Om denne indvortes Frihed taler Herren i vor Text, den vilde han forkynde, den vilde han indgyde, thi den Aand, han vilde sende sine Troende, er visseligen en Frihedens Aand.

Hvor Herrens Aand er, der er Frihed ¹⁾,

siger Apostelen, og ville vi sige ham efter i denne Time; men Herren give os selv, at vi maae sige det i den rette Mening, og forstaae det, og tage det til Hierte, at vi ved ham mere og mere maae vorde virkelig frie.

Hvor Herrens Aand er, der er Frihed, ogsaa den Frihed, paa hvilken de Fleste næsten alene tænke, naar de nævne Frihedens Navn, den udvortes eller borgerlige Frihed. Thi hvor Herrens Aand virkelig giennemtrænger et Folk, der vil een Trældommens Lænke briste efter den anden, der vil den Ene ikke fordre af den Anden, hvad det er uværdigt at fordre af et Menneske, den Ene vil unde den Anden, hvad han selv ønsker at besidde og nyde. Det Gode vorer langsomt under denne Himmel, naaer aldrig sin Fuldkommenhed paa Jorden; men betragter dog, hvilke Betsignelser der ogsaa i denne Henseende have ledsaget Christi Evangelium. I prise maaskee Oldtidens Herlige, de stærke, kække, frie Mænd, som have efterladt deres Navnes, deres Bedrivters Ihukommelse til alle følgende Slægter; og vi spørge nu ikke, om de Alle virkelig havde naaet den sande Aandens Frihed, eller om det blev

¹⁾ 2 Kor. 3, 17.

dem tilladt at leve og virke i fuld udbortes Frihed; men disse Frie vare kun faa blandt Tusinder, af hvilke Nogle kaldtes Frie, uden at dog deres Ret var dem sikret, og det store, store Antal kaldtes og vare Trælle, kjøbtes og folgtes som Markens Dvæg, Herrerne's Vilkaar blindt undergivne, og uden hvis Trældom hine ikke meente at kunne nyde Livets Frihed. Ak! endnu sukke vi, naar vi skue ud over Jorden, naar vi komme de Mange ihu, hvis Baand endnu ikke ere løste; men dette er ogsaa kun, fordi Christi Evangelium er formørket, fordi hans Aand ikke har gienemtrængt Folkene. Men naar dog i saa stor en Deel af Verden Trældommens Nag er lettet, den ene Trældommens Lænke er løst efter den anden, da er det fordi Christi Evangelium har formildet Menneskenes Hjerter og Levnet. Det har paa ingen Maade tilladt Nogen at tage sig selv til Rette; det vilde stedse, at Alt skal skee sømmeligen og med Orden, thi Gud er ikke Forvirringens, men Fredens Gud ¹⁾; det formanede stedse: I Tienere, værere Ederes Herrer underdanige i al Grefrygt ²⁾; hvert Menneske være de foresatte Dyrigheder underdanig, og ikke alene for Straffens, men for Samvittighedens Skyld ³⁾. Men saa længe, saa alvorligen blev Evangeliet ved at sige: I Herrer, bevise Tienere hvad ret og billigt er ⁴⁾, vidende, at I og have en Herre i Himmelen, og hos ham er ikke Person's Anseelse ⁵⁾; saa ofte blev det ved at foreholde, at Gud har gjort, at al Menneskens Slægt boer paa den ganske Jordens Kreds af eet Blod ⁶⁾, blev ved at ind-

¹⁾ 1 Kor. 15, 33. 40.

²⁾ 1 Petr. 2, 18.

³⁾ Rom. 13, 1.

⁴⁾ Kol. 4, 1.

⁵⁾ Eph. 6, 9.

⁶⁾ Ap. G. 17, 26.

stærpe den øverste Lov for Menneskenes Liv med hverandre: Alt, hvad I ville at Menneskene skulle gjøre mod Eder, det gjører I ogsaa mod dem ¹⁾! indtil Ret og Billighed dog paa mange Maader trængte igiennem; og Gud give Evangeliet altid mere denne skønne og velgiørende Seier!

Men kun lidet nytter det, om det udvortes Tryk borttages, naar det indvortes Menneske endnu bærer det gamle Nag, naar Trællesindet bliver tilbage. Derfor førte Herren Tanken hen til den sande Frihed, og, da Jøderne roste sig af, at de vare Abrahams Børn og aldrig havde været Nogens Trælle, sagde han det alvorlige, vægtfulde Ord: Hver den, som gjør Synd, er Syndens Træl. Thi Mennesket er en endelig, indskrænket Skabning, der er stedse en Magt, som er større end han, fra hvilken han ikke kan løsrive sig, og, hvor fri han endog mener sig at være, han tiener stedse en Herre. Ogsaa Han, som lovede at gjøre os virkelig frie, har jo sagt: Tager mit Nag paa Eder! men han har ogsaa sagt: Mit Nag er gavnligt, og min Byrde er let ²⁾. Thi naar vi underkaste os Christi Lov og dermed gjøre den himmelske Faders Villie, da føle vi, at den er overeensstemmende med vort inderste Væsen, dertil skabtes og dannedes vi, og i Sandhedens Lys, i Retfærdighedens Kraft, i Kierlighedens Barme føler Sielen sig ubunden og fri, den er, hvad den bestemtes til at være, og, naar den tilforn bevægedes i Uro og indvortes Strid, da finder den her Hvile. Derfor sig vi: Hvor Herrens Aand er, der er Frihed; der-

¹⁾ Matth. 7, 12.

²⁾ Matth. 11, 29. 38.

for kalder en Apostel den Lov, hvilken vi saaledes lyde, Frihedens fuldkomne Lov ¹⁾. Riber derimod Menneffet sig løs fra denne Lov, da mener han sig maaskee ret fri, men han har i det Samme hengivet sig til Mørkets Magter, og deres Aag er fordærveligt, deres Byrde er tung.

Det er et svært Ord, Apostelen siger, naar han taler om dem, som ere frie fra Retfærdigheden ²⁾. Ak, hvor Mange ere der, som dog kun søge denne Frihed! De erkjende intet Helligt over sig, intet Helligt i sig; ubindrede af Guds Lov, af dens Aabenbaring enten i Ordet eller i Samvittigheden, kunne de lade deres Hierter raade, og synes sig saaledes at være ret frie. Men Menneffet har stedse en Herre; gjør han sig fri fra Retfærdigheden, da tiener han Uretfærdighed, og hver Den, som gjør Synd, er Syndens Træl. Hvor tung, hvor sorgelig er denne Trældom! Der ere de, om hvilke Alle sige, at de ere deres Lysters Slaver; vi see dem hindrede i enhver ædel og værdig Stræben, bundne under et strengt Herredømme, som de mene ikke at kunne affaste, førte derhen, hvor de ikke vilde komme. Mangen Gang erkjende de maaskee, at de ere paa Fordærvelsens Bei, stundom ville de maaskee vende tilbage, men der er en Magt over dem, som er stærkere end de; det Gode, som de ville, det gjøre de ikke, men det Onde, som de ikke ville, det gjøre de ³⁾, give sig overvundne hen, og af hvem Noget er overvunden, Dens Træl er han og bleven ⁴⁾. Men naar her Trældommen er saa aabenbar, at den for det Meste betragtes med Afsky, er det

¹⁾ Jak. 1, 25.

²⁾ Rom. 6, 20.

³⁾ Rom. 7, 19.

⁴⁾ 2 Petr. 2, 19.

dog i Grunden anderledes med alle de Begieringer, om hvilke en Apostel saa træffende siger, at de stride imod Sielen ¹⁾? thi i dem kan Sielen aldrig finde Hvile. Er det anderledes med den Pengegierrige? Hvor Eders Liggendesæ er, der vil og Eders Hierte være ²⁾, siger Herren; og naar da Nogen sætter sit Haab til den uvisse Rigdom, da er hans Hierte bundet til det Timelige, beherskes af dets Omkiftninger, indvikles i mange daarlige og skadelige Begieringer ³⁾, som forhindre det aandelige Liv, og stride imod Sielen. Er det anderledes med den Uergierige? Naar Livets Gode for et Menneffe kun er denne Verdens Gode, da er han bleven en Slave af dem, der have den at uddele, hans Hierte er i Det, som udvortes Magt kan give eller tage, og hans Begieringer, hans Lyst og hans Dval stride imod Sielen, thi Sielens inderste Attraa begier dog det Bestandige, hvori den kan finde Hvile.

Det var ved Sandhedens Erkiendelse, at vor Forløser vilde gjøre os frie; men hvorledes kunne de kiende, antage, troe Sandheden, de, som tage Gode af hverandre, og den Gode, som er af den eneste Gud, søge de ikke ⁴⁾? Derfor opløfter Frihedens Evangelium atter og atter sin Røst, og siger: Border ikke Menneskers Trælle ⁵⁾! Tildeels siger Verden det Samme, naar den vil opfordre Menneskene til at løse ethvert Baand, afkaste enhver Lovs Evang. Men de, der paa denne Maade kun ville give sig selv Lov, være deres egne Herrer, vorde de da virkelig frie? Det skulde synes, at de, der ikke bøie sig for nogen Sandheds

¹⁾ 1 Petr. 2, 11.

²⁾ Matth. 6, 21.

³⁾ 1 Tim. 6, 9.

⁴⁾ Joh. 5, 44.

⁵⁾ 1 Kor. 7, 23.

Myndighed, maatte ogsaa være frie til kun at følge deres egne Tanker, at de, der have givet sig frie fra Retfærdigheden, kunne uhindret lade deres egne Hierter raade. Men, vi have allerede sagt det, Mennesket har stedse en Herre; han kan ikke staae alene, han maa have Nogen at støtte og holde sig til; holder han sig ikke til Gud i Himmelen, da holder han sig til Menneskene paa Jorden, og da finder han snart dem, der ville beherske ham, og af hvilke han, bevidst eller ubevidst, lader sig beherske. Naar du slipper Roret, og lader Skibet glide, da drives det af Wind og Strøm; og slipper du Sandheds og Retfærdigheds Styrelse, da ere der stedse fremmede Magter, som tage deres Blads, og Verdens Strøm bærer dig, hvorhen den vil. Der ere stedse Egennyttige og Uergierige tilstede, som ville bemægtige sig de Uforstandige og Raadvilde; Saadanne, om hvilke et apostolisk Ord siger, at de love Menneskene Frihed, alligevel de selv ere Forkrænkeliighedens Trælle¹⁾, blinde Veiledere for Blinde, som Begge falde i Graven²⁾. Men ere vi da retfærdiggjorte, fordi vi sige, at Strømmen bar os? kunne vi i Regnskabet's Time lægge Skyld og Brøde fra os, fordi vi sige, at vi kun fulgte, hvor Mængden raabte, kun gif, hvor Andre vilde føre os? O, retfærdige Gud, i hvor svære Domme lyder det til os fra de forbigangne Tider: Farer ikke vild, Gud lader sig ikke spotte³⁾! Da hiint Folk skreeg imod den Hellige, som Gud havde sendt til Menneskenes Frelse: Korsfæst! Korsfæst! da vidste de ikke, hvad de gjorde, de vare ophidsede af dem, der havde end større Synd, Enhver af dem raabte

¹⁾ 2 Petr. 2, 19.

²⁾ Matth. 15, 14.

³⁾ Gal. 6, 7.

fun, hvad de Andre raabte; dog kom hans Blod over dem og over deres Børn. Ak! forfærdelige Gierninger ere skeete under denne Himmel, fordi Menneffene blindt lode sig føre i Uretfærdighedens Vej, og forfærdelige Straffedomme ere komne over den forhærdede Forblindelse. Men lader os ikke blot dvæle ved det Fremmede, ved det, der er langt borte, men lader os ogsaa her for Guds Afsyn tage de Tanker frem, som dog i disse Tider følge os alle vegne. Naar vi see de forblindede Skarer, hvilke vi Alle kalde Uretfærdighedens Tienere, der nu tilbyde Oprøret og Troløsheden deres Arm, og styrte frem mod vort Land og Folk, hvor rinder da den Tanke os isinde: Er der da blandt de Mægtige, som udsende dem, blandt de Ringe, som frivilligen tilbyde sig, Ingen, som forelægger sig det Spørgsmaal, der dog burde være det første og nærmeste ved Alt, hvad vi foretage: Er det og Ret, hvad du gjør? Men vende vi dette Spørgsmaal til Andre, da lader os ikke glemme, at under alle Livets Prøver, i enhver Fristelse lyder det samme Spørgsmaal til Enhver af os; det lyder herovenfra ned, fra Ham, som dommer Jorderige, det lyder indenfra op, fra vor Samvittigheds, vor inderste Bevidstheds Dybder: Er det og Ret hvad du gjør? Lør du ikke spørge dig saaledes, eller kan du ikke svare dit Ja med et roligt Mod, da er du i Uretfærdighedens Tieneste; og al Uretfærdighed er Synd¹⁾, og hvo der gjør Synd, er Syndens Træl. Men kan du, naar du alvorlig og rettelig forelægger dig hiint store Spørgsmaal, stille dit Hierte tilfreds for Guds Afsyn, da er du af Sandheden,

---

¹⁾ Joh. 5, 17.

og da staaer du som en Fri for Gud og Menneſter, thi kun hvor Herrens Aand er, der er Frihed.

Da kan du ogsaa først befrie dig fra Betyrningernes og Frygtens Trældom. Ak! vi føle det Alle, hvor tung denne Trældom er, og hvor svært det er at bryde dens Lænke; vi rose os ikke, som havde vi allerede grebet det, og vare allerede fuldkomne, som om Verdens Sorg og Verdens Frygt laae betvungne under vore Fødder, og vi fra Fredens Hiem kunde ſkue ned paa Verdens Bevægeller som paa et fremmed Skueſpil. Ved Alt, hvad vi have talet om den ſande Frihed, meente vi ikke at ſkildre, hvad vi have naaet, men hvad vi ſkulle naae, hvad vi ſkulle række efter, og hvori vi ved Guds Aands Biſtand kunne fuldkommes mere og mere. Vi vønſte og begiere Alle Meget for os ſelv og Andre, have Alle Meget i Verden, ſom er os kiert og dyrebart, og det er viſſelig ikke fordret af os, at vi kolde og føleløſe ſkulle betragte hvad der ſkeer med os og omkring os. Der er mangen Gang en haard Prøve, og naar der var den Tiid, da ſelv Troens ſtarke Apoſtel maatte klage, at han ingen Ro havde, udvortes Striid, indvortes Frygt¹⁾, naar han ſiger, at ſelv de, der have Aandens Førſtegrøde, ſukke i dem ſelv, forventende Forløſning²⁾; da tør ogsaa et Suk trænge ſig frem af vort Bryſt, da tør vi ikke roſe os, ſom om vor Striid var endt. Men lader os ikke glemme, hvorledes han dog ſkildrer ſin Tilſtand: Vi, ſiger han, trænges paa alle Maader, men forſage ikke, tvivlende, men ikke fortvivlende, forfulgte,

¹⁾ 1 Kor. 7, 5.

²⁾ Rom. 8, 23.

men ikke forladte, nedslagne, men ikke forlorne¹⁾. O, det gielder ogsaa her, at, hvor Herrens Aand er, der er Frihed, thi Herrens Aand er en Troens Aand og en Trøstens Aand, og ved at sende den i vore Hierter lader Gud os ofte forunderligen fornemme, at hans Kraft fuldkommes i vor Skrøbelighed. Naar Sorgernes Byrde er os for svær, og vi mene, at vi maatte synke under den, da siger Guds milde og trøstelige Ord: Kaster al Eders Sorg paa Gud, thi han har Omhu for Eder²⁾; og naar da Aanden gjør Ordet levende og virksomt i vore Hierter, da tage vi Byrden fra vore Skuldre, og kaste den paa Gud, den almægtige Gud, den trofaste Gud, som ikke skal lade os fristes over vor Formue, men skal gjøre baade Fristelsen og dens Udgang, saa vi det kunne taale³⁾, og da føle vi os atter stærke og frie. Naar vi i mørke Timer næsten kun kiende Gud som en fortærende Ild, og kun skielvende vove at nærme os den Rejsfærdige, da kommer Aanden vor Skrøbelighed til Hielp, og lærer os at bede i Jesu Navn, og vi føle det, at vi, som det hedder i Dagens Epistel, ikke annammede en Trældoms Aand til Frygt, men en sønlig Udkaarelses Aand, i hvilken vi raabe: Abba, Fader⁴⁾! Og som vor Bøn stiger op i det hellige, hvilo- vede Navn, saa svares der igien den Troende i det samme Navn fra den Almægtige: Jeg vil ingenlunde slippe dig og ingenlunde forlade dig; og skulde vi da ikke sige med et frit Mod: Herren er min Hielper, jeg vil ikke frygte; hvad kan et Menneſke gjøre mig⁵⁾?

¹⁾ 2 Kor. 4, 8. 9.

²⁾ 1 Petr. 5, 7.

³⁾ 1 Kor. 10, 13.

⁴⁾ Rom. 8, 15.

⁵⁾ Hebr. 13, 5. 6.

Ja, hvad kan al Menneſtens, al Verdens, al Afgrundens Magt berøve os uden Det, ſom dog tilhører Forgængeligheden? Kiender et Menneſte Intet uden dette, ſtaaer ligesom hans Væſens Rod kun i dette, og kommer al hans Glæde og al hans Sorg ham kun fra det Tidelige, hvorledes ſkulde han da kunne hæve ſig til ſand Aandsfrihed? thi han er dog, hvad enten han glæder ſig eller han ſørger, i Forfrænkeliighedens Trældom, han veed, at der er en ubetvingelig Magt, ſom engang ſkal berøve ham alt dette, og han veed ikke, naar eller hvorledes den ſkal træde ham imøde. Derfor taler Apoftelen om dem, ſom formedelſt Dødens Frygt vare under Trældom al deres Livs Tiid ¹⁾; men han ſiger ogsaa, at Forløſeren kom for at befrie diſſe, han taler om det Haab, hvilket vi have ſom Sielens trygge og faſte Anker, hvilket ogsaa gaaer indenfor Forhængen ²⁾ — det Forhæng, der for det ſandſelige Die ſkiller mellem det Tidelige og Ewige. Kun Den er virkelig frie, hvis Borgerſkab er i Himlen ³⁾, ſom under alle Verdens Truſler kan ſige med Paulus: Herren ſkal frie mig fra alt Ondt, og frelſe mig til ſit himmeſke Rige ⁴⁾. Det var i denne Bevidſthed, at den fromme Sanger, ſkiøndt han vidſte, at vi gaae i Fare, hvor vi gaae, følte ſig opløſtet over alle Livets og Dødens Truſler, i det han ſang:

---

¹⁾ Hebr. 2, 15.

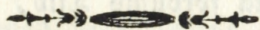
²⁾ Hebr. 6, 19.

³⁾ Phil. 3, 20.

⁴⁾ 2 Tim. 4, 18.

Jeg gaaer til Himlen, hvor jeg gaaer;
 Trimodig da mit Hjerter!
 Kun did, hvor du et Fristed faaer
 For al din Synd og Smerte!
 Bort Verdens Lyst og Pragt,
 Til Himlen staaer min Agt,
 Al Verdens Gie jeg forsmaaer,
 Jeg gaaer til Himlen, hvor jeg gaaer.

Amen.

IX.

Den, som er i os, er større, end Den,
som er i Verden.

Paa tolvte Søndag efter Trinitatis.

Herre, du er vort Skiul og vort Skiold ¹⁾! saaledes sagde dine Tiencere fra fordums Tiid, saaledes ville de sige til Dagenes Ende. Derude i Verden bruse Stormene, og Vandløbene komme; vel Den, som kiender en Tilflugt, hvor han kan drage sig tilbage, en Befæstning, hvorimod al Verdens Magt brydes; vel Den, som boer i den Høiestes Skiul, og kan hvile rolig i den Almægtiges Skygge ²⁾! Dog, saa godt og saligt det endog er at flye bort fra Verden, fra dens Lyft og dens Dval, at bygge sit Pauluum under din Skygge, du Almægtige! og derfra at see Verdens Uro glide forbi som en Strom, der ikke naaer til det trygge Herberge, saa tillader du os det dog ikke; du vil, at vi skulle fuldkomme vort Løb, udrette den Gierning, du har givet os at giøre, og udstride vor Striid. Men i det du saaledes sender os ud i Striden, da dæk os, Herre! med dit Skiold, især os din Rustning, giv os de rette Vaaben ihænde, at det maa være den gode Striid, vi stride, at vi maae komme frelste derfra, nemlig frelse vore Siele, og vinde den Krands, hvilken du i Naade rækker dem, der bestode efter din Willie! Amen.

¹⁾ Ps. 119, 114.

²⁾ Ps. 91, 1.

Text: Eph. 6, 10—13.

J Dyrigt, mine Brødre, vorder stærke i Herren og i hans Vældes Kraft! Jfører Guds fulde Rustning, at J kunne være mægtige til at staae imod Dievelens jenedige Anløb! Thi vi have ikke Kamp mod Kiød og Blod, men mod Fyrstendommer og Magter, mod Verdens Herter, som regere i denne Tids Mørke, mod Ondskabens aandelige Hær under Himmelen. Derfor tager Guds fulde Rustning paa, at J kunne giøre Modstand paa den onde Dag, og bestaae efter at have overvundet Alt!

Det er allerede længe, A. T., at vi næsten Intet høre uden Krig og Rygter om Krig, om Folk, der reise sig mod Folk, og Rige mod Rige, længe, at vore Tanker neppe kunne holde sig tilbage fra de blodige Kamppladse, fra den smertelige Deeltagelse med dem, der lide under Krigens mangehaande Jammer, og at vor Bøn utrættet anraaber Hærskarernes Herre om Beskiemmelse og Bistand. Under alle disse Bevægelses føle vi vel, hvor meget vi behøve at iføre os Guds fulde Rustning for at bestaae paa den onde Dag. Vi vide ikke Tider eller Stunde, vide ikke, hvad der i den Almægtiges Raad er besluttet om, hvor langt disse Prøver skulle udstrækkes; men dersom det endog nu var Guds Villie at sætte en Dæmning, at byde de brusende Bølger: Saavidt skulle J komme og ikke videre! dersom endog den udvortes Fred i Rigerne vendte tilbage, kunde vi da slaae os til Ro og aflægge Rustningen, som Krigeren gjør det, naar han atter vender tilbage til sin Arne?

O, vi have altid Striid i denne Verden; var der end ingen Fiende udenfor os, da havde vi Striid med vort

eget Hierte, med Det i os, der stedse hænger sammen med den Magt, som regerer i Tidernes Mørke, hvorfor vi og maae have vor Deel i de Straffe, der beffikkes over denne Verden. Men vi have ogsaa stedse en Striid med Fiender udenfor os; eller turde vi være saa ligegyldige mod Sandhed og Ret, mod alle de Ting, der høre til Guds Rige, at vi uden Deeltagelse, uden Sorg kunde see alt det, som til alle Tider i Verden oprører sig derimod? Turde vi være saa ligegyldige eller saa forsagte, at vi ikke i den os anviste Kreds, den mindre eller den større, i Ord og Gierning vilde træde op derimod? Men som der ere Tider, da Guds Sandhed gaaer frem i fuldere Kraft, vinder Indgang i flere Menneffers Hierter, og Menneffelivet synes mere at ordne sig derefter, saaledes komme der ogsaa Tider, i hvilke alt det Modsatte skeer. Betragte vi den Nød, under hvilken nu Landene lide, det vilde Oprør, hvori alle Kræfter brydes mod hverandre, hvori saa Meget, der allerede var vundet, omstyrtes, saa Meget af hvad der fremspirede, nedtrædes, og intet Nytt synes at finde No til at befæste sig: hvilken er da Kilden dertil, uden et indvortes Oprør i Menneffenes Sind, som vilde affaste enhver Myndigheds Tvang, løse sig fra enhver Grefrygt, og blindt følge Diebliffets Tilskyndelse? Vi kunne ikke negte det, at Uretfærdighed er bleven mangfoldig paa Jorden, og Kierligheden kold ¹⁾, vi maae høre det Hellige bespottes og det Vanhellige prises og ophøies; det er med mangehaande Kummer, vi betragte det Nærværende, med mangehaande Frygt, vi see det Tilkommende

---

¹⁾ Matth. 24, 12.

imøde. Men hvordanne endog Tiderne ere eller vorde, vi skulle dog ikke blot komme derigennem, men vi skulle søge derunder at frelse Livets rette Klenodie, og ufortrødent arbejde paa den Bygning, som alle Tider skulle opbygge, som stedsse skal hæve sig høiere og skønnere, hvorvel den under denne Himmel aldrig vorder fuldendt. Men derfor, hvad enten vi skulle handle eller lide, have vi vel behov, som Apostelen siger i vor Text, at tage Guds fulde Rustning paa, at vi maae kunne giøre Modstand paa den onde Dag, og bestaae efter at have overvundet Alt. Det er os visselig ikke gavnligt, saalidet som det er hæderligt, at forsage, at opgive det Arbeide, hvortil vi ere satte; men spørge vi da, hvad der skal give os Mod og Styrke, hvad der skal forviise os, at vort Arbeide ikke er forgiøves, da kunne vi vel, hvor vi opslaae i de hellige Skrifter, finde dyrebare Ord, som ere skrevne os til Trost og Bestyrkelse; men deres Hoved=Indhold kunne vi samle i det, som Apostelen Johannes skriver til de christne Menigheder under deres forskiellige Ansegtelser:

Den, som er i Eder, er større, end Den, som er i Verden ¹⁾.

Dette Ord ville vi denne Gang sætte i Forbindelse med vor foreløste Text, og Gud give os sin Bistand, at ogsaa her vort Arbeide ikke maa være forgiøves i Herren!

„Den, som er i Verden“ — hvo er det? I vor Text vil Apostelen vise, hvor svær den Kamp er, vi have at bestaae, og hvormeget vi behøve en stærk, uigiennemtrængelig

¹⁾ 1 Joh. 4, 3.

Rustning; derfor begynder han: „Vi have ikke Kamp imod Kiød og Blod“, det er, ikke mod et enkelt Menneſte, eller mod enkelte Menneſter; da kunde Kampen vel være heed, men et Menneſte har ſtedſe ſin Tiid og ſin Grændſe, derudover formaaer han Intet mere, og det vilde da næſten ſynes, ſom om vi kun behøvede at vente, ſaa vilde Striden være til Ende. Det er flere Gange ſeet i Verdens Begivenheder, at et Menneſte til en Tiid har ſtaaet næſten ſom Den, i hvem alt det Onde, den hele fordærvende Magt ſamlede ſig; efter chriſtelige Foreſtillinger kunne vi ſige, at han ſtod der ſom ſin Tiids Antichriſt, med al Vøgnens Magt og Tegn og underlige Gierninger, og med al Ugudelighedens Bedrag¹⁾, forgubende ſig ſelv, og forgudet af Andre. Da meente de Uforſtandige, at, var Denne kun ryddet af Veien, da vilde Alt vorde godt; ja, der vare de, ſom efter den vederſtyggelige Grundſætning, der viſte hvor megen Magt det Onde havde over dem ſelv, at den formeente gode Henſigt ſkal kunne hellige Midlet, med formaſtelige Hænder ſelv forſøgte at befrie Jorden fra Den, med hvis Undergang de meente, at det Onde ogſaa vilde forgaae. Men det gif dem, ſom Fabelen fortæller om Den, der i Kamp med det hundredhovede Uhyre afhuggede eet af dens Hoveder; der vorede ſtedſe et nyt frem iſtedenfor det afhuggede. Derſom vi kun havde Kamp med Kiød og Blod, med enkelte Menneſter, da vilde Striden dog om lidet længere eller lidet kortere Tiid være udfegt, thi viſſelig et Menneſte er idel Forſængelighed, hvor faſt han endog ſtaaer²⁾. Men, ſiger Apoſtelen, vi have Kamp

¹) 2 Theſſ. 2, 9. 10.

²) Pf. 39, 6.

mod Fyrstendømmer og Magter, mod Verdens Herrer, som regere i denne Tiids Mørke, mod Ondskabens aandelige Hær under Himmelen. Den Enkelte fremstaaer og støttes stedse af Det, der er større end han selv; og hvo kan negte det, at der er en ond, fordærvende Magt, som, hvor ofte den end er tilbagetrængt, stedse trænger sig frem paany, vinder sig nye Tienere, og ofte lader dem blende Menneskene med kraftigere Bildfarelser, end de forrige vare? Indtil alle Tings Fuldkommelses Tiid, hvorom Gud har talet ved alle sine hellige Propheters Mund fra de ældste Dage¹⁾, tør vi aldrig mene, at det Ondes Magt er overvunden, det søger stedse sin beleilige Tiid, og kommer da igien, maaskee i nye Skikkelser, maaskee ogsaa i de gamle, og den følgende Slægt har den samme Kamp at bestaae, som den foregaaende meente at have udkæmpet. Hvor mange Maaneder ere vel forløbne, siden vi trindt omkring hørte Forsikringen om, at Krigenes Tiid var til Ende, at Menneskeheden var saaledes fremsfreden, Livet saaledes ordnet, at man ikke mere vilde søge den blodige Afgjørelse? Og hvad see vi nu? Den samme vilde Uro, som forsmaaer alle Fredens Goder, den samme Drixt til Odelæggelse, den samme Voldsomhed, den samme Trods mod Retfærdighedens evige Love, der saa ofte har forstyrret Jorden, regerer endnu i denne Tiids Mørke, og tager Fredens Velsignelser bort. Hvor trygt har man ikke meent, at de forrige Bildfarelser vare forsvundne, at den guddommelige Sandhed var straalet saa klart frem, havde vundet saadan Anerkiendelse, at den aldrig igien vilde

¹⁾ Ap. G. 3, 21.

kunne fordunkles, at Bevidstheden om vor Trang til Forløsning var saaledes vaagnet i Menneskeheden, at Menneskene for stedse vilde holde sig til Ham, i hvem alene der er Frelse, at Christi Evangelium var saaledes opladt for Alles Dine, at Forvansknigen deraf vilde staae der i sin Røgenhed, og aldrig vilde kunne smykke sig med det hellige Navn. Og hvad see vi nu? Hvad som var, det Samme vorder, hvad som er skeet, det Samme skeer, saa der er intet Nyt under Solen ¹⁾, men heller intet Gammelt, saa vi kunde sige: Det er forældet og affskaffet, det kommer ikke tilbage.

Der er en Betragtningssmaade af denne Verdens Begivenheder, som først synes saa glædelig, at nemlig Alt skulde være i en bestandig Udvikling, i stadigt Fremskridt til det Bedre, saa at vi kunde sige, den hele Verden vorede en guddommelig Vært. Men der er jo dog den Plantning i Verden, som ikke er plantet af den himmelske Fader ²⁾, der er jo dog Det i Verden, som er i Fiendskab mod Gud, og dersom det voxer, da er det ikke en guddommelig Vært. Det er en stor Forfskiel, enten vi sige, at Gud aabenbarer sig i Alt hvad der skeer, eller vi sige, at Alt hvad der skeer er en Aabenbarelse af Gud. Thi vissefælggen aabenbares Guds Magt og Viisdom og Retfærdighed og Naade i denne Verden, der er Intet, som er unddraget hans Herredømme, han er tilstede ved Alt hvad der skeer, ordner og styrer, tillader og forhindrer; derfor kunde vor Frelser, da han stod for Den, der sagde: Veed du ikke, at jeg har Magt til at forsæfste dig, og Magt

¹⁾ Præd. B. 1, 9.

²⁾ Matth. 15, 13.

til at lade dig løs? svare ham: Du havde aldeles ingen Magt imod mig, dersom den ikke var givet dig ovenfra¹⁾. Men han har ogsaa, da han saae den forestaaende Skiebne imøde, sagt: Denne Verdens Fyrste kommer, og har slet Intet i mig²⁾; han har, da Ondskabens aandelige Hær rustede alle sine Kræfter imod ham, sagt: Denne er Eders Time, og Mørkets Magt³⁾. Visseelig har det Rigdoms Dyb af Guds Visdom og Naade aldrig aabenbaret sig herligere, end da Guds forborgne Raad i den Genbarnes Opoffrelse blev kundgjort for Himmel og Jord; men Dette, at Frelsens Fyrste kom til sine Egne, og hans Egne ikke vilde annamme ham, at de forsfæstede ham med ugudelige Hænder, dette var ikke af Gud, men af Verden; og saavist som der af Golgathas blodige Høi fremvokrede et Livets Træ, som fra den først ukjendte Spire udbredte sine Grene stedse videre, og som stedse bærer skjønnere Frugter for dem, der samle sig under dets Skygge, saavist var der i hiin forhærdede Mængde, der ikke vilde kjende sin Besørgelses Tid, ingen Fremgang mod det Bedre, men kun mod den Dag, da den Retfærdiges Blod skulde komme over dem og deres Børn. Hvad kunde det nytte, om vi vilde skiule for os selv, at Verden ligger i det Onde⁴⁾, naar dog enhver Tid vilde vise os, at dette Ord endnu giælder ligesaa fuldt, som da Apostelen først sagde det? Hvad kunde det nytte, om vi vilde smigre os med den Forventning, at vi skulde see den hele Verden i en stadig Fremgang mod Guds Rige, naar vi dog idelig maatte spørge os: Er dette

---

1) Joh. 19, 10. 11.

2) Joh. 14, 30.

3) Luk. 22, 53.

4) 1 Joh. 5, 19.

en Fremgang, eller er det ikke en Tilbagegang? og vi kun altfor vel vidste det eneste rette Svar? Vil du naae det Maal, hvortil du stunder, hvortil du skal og bør stunde, da tør du ikke lade dig bære af Livets Strøm, som om den af sig selv vilde føre dig derhen, ikke lade dig beherske af Tidens Aand, som om kun den evige og hellige Aand udtalede sig deri; vi have stedse en Striid at bestaae i denne Verden, og ikke blot mod enkelte Menneffer, men mod Mørkets Magt, der stedse søger sig nye Tienere, mod Ondskabens aandelige Hær under Himmelen.

Desuagtet voxer dog Livets Træ paa Jorden, og ingen Magt kan udrydde det, desuagtet er dog Guds Rige kommet os nær i Christo Jesu, vor Herre, og skal stedse komme nærmere, aabenbares klarere; og i det vi stride derfor, er det vor Tillid og Trøst, at Den, som er i os, er større, end Den, som er i Verden.

Enhver, som redeligen arbejder og strider for hvad han erkjender som Sandhed og Ret, som finder Modstand i Verden, men som dog ikke træder tilbage, ikke i Ord eller Gierning svigter sin Overbeviisning, har dog i sit Underste, dunklere eller tydeligere, den Forviisning, at der er en Hielp fra det Høie, at han, idet han vil og gjør det Gode, staaer under Beskiermelse af en Magt, som ikke blot er stærkere, end hans egen, men stærkere, end den hele Verdens Magt. Dersom Fristeren i Ansægtelsens Timer vil foreholde ham, at han med sine svage Kræfter dog Intet formaaer mod den stærke Magt, som træder frem i Verden, og som vil fremtvinge det Onde, mod deres Mængde, som tilstoppe Dreene, at de ikke skulle høre Sandhedens Røst, som ville læse Retfærdighedens Lov og Kierlighedens

Baad; dersom Fristeren vil sige ham: Hvad nytter det, om du bekiender eller fornægter, om du ruster dig til Striden, eller lader Hænderne synke? hvorledes vil du staae en Verden imod, som ligger i det Onde? da er der dog en Forvisning i hans Jnderste, som siger ham, at Sandhed seirer dog tilsidst, at Retfærdighed dog varer længst. Men hvad der ligger i vore Hjerter som en Anelse, hvilken dog Tvivlene let kunne fordunkle, hvad der undertiden udtaler sig som et Haab, men mod hvilket tusindslags Frygt stedse vil stille sig, det skal den christelige Tro gjøre klart og stærkt og fast, thi denne er den Seier, som overvinder Verden, vor Tro ¹⁾).

Naar vi sige, at det Onde, som Ondt, ikke er af Gud, da mene vi dermed ingenlunde at tiltræde den Branglære, som fra gamle Tider af har villet gjøre sig gjældende, at der af Evighed, eller af den første Begyndelse, skulde være tvende Magter, der staae mod hinanden, den onde og den gode, og stedse kæmpe med hinanden om Seieren. Nei! der er Intet, aldeles Intet, som jo har sin Oprindelse fra Gud, har al den Kraft, hvormed det bestaaer og virker, fra Gud; og at Alt, hvad der er fra Gud, i sit Udspring maa være godt, behøve vi ikke at sige. Hvad enten vi derfor søge det Ondes første Begyndelse paa Jorden, eller paa hiin Side af den menneskelige Tilværelse hernede, da beroer det paa et Frafald fra Gud; den Skabning, hvilken Gud gav frie Kræfter, paa det han, løst fra Nødvendighedens Tvang, selv skulde søge og finde, skulde vorde en fri Borger i Guds Rige — Skabningen

---

¹⁾ 1 Joh. 5, 4.

vilde løse sig fra sin Skaber, vilde danne sig et eget Rige, og følge sin egen Bei. Men den Almægtiges Herredømme lader sig ikke affaste; Villien er fri, den kan vende sig bort fra Livets Kilde, den kan oprøre sig mod Guds Lov og den hellige Orden; men over de Onde, som over de Gode, er der en Gud i Himmelen, som gjør hvad ham behager ¹⁾. Efter sit Raad og sin Villie sætter han en Grændse for al det Ondes Magt; han sender sine Tienere ud i Striden, at de skulle prøves og øves, han forsøger dem, om de ville troe, skiondt de ikke see, men han er deres Skiul og deres Skiold, og, naar de stride i Hans Sag, ikke i deres egen, da giver han Seier i den rette, beleilige Tiid. Efter sin Naade og Barmhiertighed plantede han en hellig Spire midt i Verdens Fordærvelse, at dens ædle Safter skulde indpodes i det vilde Træ; stiftede han sit Rige paa Jorden, i det han sendte sin Genbaarne, hvem han forhen havde forkyndt, hvis Bei han forud havde beredet, hvis Bei han fremdeles skal berede; og den Plantning, hvilken den himmelske Fader har plantet, skal Ingen oprykke; det Rige, hvilket Han forsvarer, som er hos Faderens høire Haand, skal ingen Magt forstyrre; Den, som er deri, er større, end Den, som er i Verden.

Da Herren saae til den lille Skare af fromme og troende Disciple, han dengang havde samlet omkring sig, sagde han det trøsterige Ord: Frygt ikke, du lille Hiord! thi det er Eders Fader behageligt at give Eder Riget ²⁾. Den ringe, af Verden foragtede, forfulgte Hob af Mennesker, ikke udrustede med kiødelige Vaaben, var dog Begyn-

¹⁾ Ps. 115, 3,

²⁾ Luk. 12, 32.

delsen til den Menighed, om hvilken det gielder, at den voxer en guddommelig Væxt¹⁾, medens Verden med al dens Magt voxer Undergangen imøde. Men ogsaa Herrens Menighed skal luttres og uddannes, at hver Green paa den, som ikke bærer Frugt, kan borttages, og hver den, som bærer Frugt, kan renses, at den skal bære mere Frugt²⁾. Dertil bruger Herren ogsaa Verdens Magter, at hans Menighed skal luttres giennem Ildproven. Hvor store Mangler kiende vi allerede i Menigheden paa Jorden, og hvor langt flere og større kiender Herrens alseende og hellige Dø! Og han alene kiender Midler og Veie; vil han, at Menigheden skal bestaae den haarde Striid, at den skal fremlyse herligere giennem Farer og Trængsler, da skee hans Villie! Lader os vaage og bede, at vi maae findes i den sande Menighed, hvad enten dens Tal er lidet eller stort; lader os iføre Guds fulde Rustning, at vi maae vorde stærke i Herren og i hans Vældes Magt; og da lader os holde fast ved den Tro, at Den, der er i os, er større, end Den, der er i Verden, thi Den, der er i os, er den treenige Gud, vor Skaber, Frelser og Helliggiører.

Hvor ofte har han øvet Magt med sin Arm, adspredt dem, som vare hovmodige i deres Hjertes Tanke, nedstødt de Mægtige af Thronerne, og ophøiet de Ringe³⁾! Da Apostlerne stode for deres Folks Øverster og Israels Ældste, som truede dem, at de ikke skulde tale i Jesu Navn, men de dog vidnede: Han er den Steen, som er agtet for Intet af Eder, I Bygningsmænd! hvilken er bleven til en

¹⁾ Kol. 2, 19.

²⁾ Joh. 15, 2.

³⁾ Luk. 1, 51. 52.

Hovedhjørnesteen¹⁾: da var Den, som var i dem, større, end Den, som er i Verden; deres Stridsvaaben vare ikke kiødelige, men dog mægtige ved Gud til Befæstningers Forstyrrelse, i det de tilintetgjorde Anslag og al Høihed, som opløstede sig imod Guds Kundskab, og toge al Tanke tilfange under Christi Lydighed²⁾. Da Luther paa hiin Rigsdag stod for Jordens Fyrstendømmer og Magter, og med dem al Ondskabens aandelige Hær under Himmelen havde forenet sig for at true ham til at tilbagefalde sit Vidnesbyrd, og han dog ikke fornegtede, ikke vaklede, men i en rolig Samvittighed sagde: „Her staaer jeg; jeg kan ikke Andet; Gud hielpe mig! Amen“: da var Den, som var i ham, større, end Den, som var i Verden, og trods al Verdens Magt er Vidnesbyrdet blevet.

O Gud være lovet, som giver sine Troende Seier formedelst Jesum Christum! Amen.

¹⁾ Ap. G. 4, 11.

²⁾ 2 Kor. 10, 4. 5.

X.

Bønnen for vort Land og Folk.

Paa sextende Søndag efter Trinitatis.

Du, af hvem al Faderlighed kaldes, dig tør ogsaa Alt hvad der kaldes Børn anraabe. Ja Fader i Himlene! vi tør frimodigen bære al vor Trang frem for dig, tør her fra Jorden sende Bønnens ydmyge Røst op mod din Himmel, og have det tillidsfulde Haab, at du hører den, naar den er oprigtig. Men saa skulde vi ogsaa høre, naar du fra din Himmel taler ned til os paa Jorden, og dit Ord siger os, hvorledes vi skulde skikke os efter din Villie. O, under Alt hvad der efter dit Raad skal vederfares os i Verden, udsend din Aand over os, at i al vor Glæde og al vor Sorg begge Dele maae være forenede, baade at vi høre, naar du taler, og at du hører, naar vi bede! Amen.

Epistel: Eph. 3, 13—21.

Det er hiint Sendebud i Lænker, der har talet til os i de foreløste Ord; thi saaledes har Guds Naade føiet det, at hvad han dengang skrev — det er længe, længe siden — hvad han sendte til et Sted paa hiin Side Havet — det er langt, langt borte — er blevet til en Røst, som endnu taler til os og til al Verden. Nærmest sendte Apostelen

sine Ord til en Stad, hvor han tilforn havde tilbragt henved tre Aar, til en Menighed, som han fra først af selv havde samlet. Men nu vare flere Aar hengangne; imidlertid havde Menigheden udvidet sig, Mange vare komne til, som ikke havde seet ham Ansigt til Ansigt, for Mange af dem, blandt hvilke han havde vandret, var hans Erindring traadt tilbage i det Forbigangnes Skygger, nye Lærere vare fremstaaede, som roste sig af en høiere Kundskab om de guddommelige Ting, saa at Paulus næsten maatte retfærdiggjøre sig for Menigheden, maatte i Brevet paany fremsætte den Lære, han førte, paa det de, naar de læste det, kunde skionne hans Indsigt i Christi Hemmelighed ¹). Nu sad han der i Lænker, som en Misdæder, og vidste ikke Udgangen, hvad enten til Liv eller Død. I denne Tilstand bøier han sine Knæe for vor Herres Jesu Christi Fader — hvad beder han? Beder han for sig selv, at Lænkerne maatte tages af, saa han atter uhindret kunde drage, hvorhen han vilde? Deri vidste han ikke, hvad han skulde bede, som det sig burde, deri henstillede han Alt til Guds behagelige Villie, alene forvisset — som han skriver i et andet Brev fra den nærmest paafølgende Tiid — at det Alt skulde geraade ham til Frelse, og at Kristus skulde forherliges i hans Legeme, være sig ved Liv eller ved Død ²). Han beder blot, at Menigheden ikke skulde forsage over hans Trængsler, ikke skamme sig derved, saalidet som han selv skammede sig ved dem. Han saae stadigen ud til den Dag, da al timelig Glands og al timelig Trængsel er til Ende, da Herren skal aaben-

¹) Eph. 3, 4.

²) Phil. 1, 19. 20.

bares, og al Verdens Herlighed svinde bort for Hans Majestæt; da, naar de Vældige ikke tør vise hen paa deres Kroner, thi de ere blevne til Støv, de Rige ikke paa deres Skatte, thi Guldets Glands er falmet, da vilde Apostelen endnu vise hen paa sin Lænke; han havde baaret den uden Misgierning, baaret den for Herrens og hans Forlostes Skyld, og havde den paa Jorden været et Mærke paa Fornedrelse, da skulde den paa hiin Dag lyse frem som et Gressmykke.

Nei, ikke for sine timelige Vilkaar bad Apostelen, og her aldeles ikke for sig selv, men, som han altid bar Menighederne i sit Hjerte¹⁾, saaledes nu, glemmende sig selv, beder han for den Menighed, til hvilken han skriver; han havde ikke glemt den, om den endog tildeels havde glemt ham. Og hvad beder han? Sikkest ønskede han den gierne Befrielse fra Trængsler, Fred og alt udvortes Gode; men ogsaa her vidste han ikke, hvad han skulde bede, som det sig bør. Derfor bad han om Det, hvorom vi først og sidst, i Fred og i Striid, i Glæde og i Sorg, skulle bede, for os selv og for Andre, at de, hvorledes det endog gif i det Udvortes, maatte ved Guds Aand mægtigen bekræftes i det Inderste, at Christus maatte boe formedelst Troen i deres Hjerter, at de ret maatte kiende Christi Kierlighed, og opfyldes med al Guds Fylde.

Dette er Indholdet af den hellige Text, som i Dag er for os, af den gamle Text, som vi i Dag skulle for os gjøre ny, af Det, Apostelen skrev til hiin fierne Menighed, og som vi nu skulle anvende paa os, paa vore

¹⁾ Phil. 1, 7.

Tider og vore Forhold. Vi have hørt Apostelens Bøn for den Menighed, der da var nærmest for hans Tanke; den lære os

Bønnen for vort Land og Folk.

D maatte Guds Mand stige ned til os, og lære os baade at bede, og at bede, som det sig bør.

„Nød lærer at bede“. Dette er et gammelt Ord, som baade vi og Andre i disse Tider jævnlig have havt Leilighed til at gientage. Vi haabe og, at der ere Mange, hvilke den Nød, som har truet, som endnu truer vort Land og alle Lande trindt omkring, har lært at flye hen til Gud i Bønnen, og vi ville nu ikke dvæle ved den sørgelige Tanke, at der ogsaa ere Mange, hvilke Nøden endnu ikke synes at være kommen nær nok, eller som ere blevne saa fremmede fra Gud, at de ikke mere kunne finde Veien tilbage til ham, at der er mangt Bedehuus i Landet, hvor den hellige Lampe næsten ikke mere brænder, og mange Menneſker, som lade Dage, Maaneder, Aar gaae hen uden nogen Bøn til Gud. Der ere dog ogsaa fiern og nær hellige Steder, hvor Menneſker villigen komme sammen for i Andagstimens Stilhed ret at kunne opløste Hjertet til Gud, og kun Han, som seer i Løndom, veed, hvad der tales med ham paa den eensomme Vandring, i det stille Kammer, eller paa Leiets i Nattens Mørke.

Men vi, som bede, hvad og for hvem bede vi? Sikkert Enhver for sig selv, men ligesaa sikkert føler Enhver, som beder, at han ikke er alene i Verden, at der ere de, som saa nøie ere knyttede til hans Hjerte, at han i Bønnen maa befale dem til Gud med samme Inderlighed,

som sig selv. Men det er ikke inden den snevre Kreds, som vort Huus eller vore nærmeste Forbindelser indslutte, at vor Tanke skal indskrænke sig. Vi have hørt i vor Text, hvor inderlig Apostelen bad for en Menighed, som nu var ham fiern, hvilken han maaskee aldrig mere skulde see, hvor sikkert mangen Miskiendelse var bleven ham til Deel; og skulde vi da ikke bede for dette Land, hvilket vore Fædre efterlode os som en dyrebar Arv, for det Folk, til hvilket vi ere knyttede ved saa mange og hellige Baand? Den Binding i det mindste have disse Tidens Trængsler og Besymringer bragt, at de have knyttet disse Baand fastere, have gjort den Følelse mere levende, at Ingen af os staaer alene, men at vi Alle, som forenes inden de samme Landsgrændser, under den samme Fyrste, ved de samme Love, de samme Sæder og Skikke, høre sammen, saa at Enhver har sin Andeel i Folkets Bøe og Vel, dets Ære og Vanære, dets Ret og Uret. Men derfor skal den Enkeltes Bøn ikke være for ham selv alene, og ikke for hans Nærmeste alene. O, at dette ret erkjendtes, at der i vort Land ikke var en Helligdom, ikke et Huus, ikke et Mennesses Hierte, hvorfra jo Bønnen steeg op, frembærende det hele Folks Anliggende for den Eviges Throne! Thi der er en Herre over alle Verdens Riger, der er en Gud i Himmelen, som raader over Folkenes Skiebner; han vil frygtes, æres og lydes, og hvor hans sande Frygt er, der kommer ogsaa hans Belsignelse.

Og hvorom skulle vi da bede for vort Folk? — Det er en Tid, som minder om den stærke Røst, Propheten fordom i sit dunkle Syn hørte fra Templet, som sagde: Gaaer hen og udgyder Guds Bredes Skaaler paa Jor-

den¹⁾! Saa er det og en Tiid, da vi tør og skulle bede, som vor Psalme lærer os:

Bortvend din Bredde, Gud, ved vore Sukke!
 O, lad vor Anger Naadens Dør oplukke;
 Kul ei din Torden, lad ei Lynet gløde
 Dver vor Bredde!
 See, for dit Nafsyn bede vi og knæle;
 Gud! til din Mildhed tye de hange Sieler;
 O lad din Naade atter sig forbarme
 Dver os Arme!

Ja, visselig tør og bør og ville vi bede, at Gud i Naade vil see til vort Land og Folk, at han vil holde Bredens Skaaler tilbage, at de ei skulle udgydes over os, at han ei vil see hen til vor Synd og derover forskyde vor Bøn, at han vil udføre vor Sag til Seier, og lade Fredens Betsignelser udbrede sig trindt omkring. Men dersom vor Bøn standsede herved, var den da en Bøn efter Guds Villie? Tordenen skal rense Luften, men dersom dette ikke skeer, dersom Luften endnu er lummer og trykkende, da vide vi, at Uveirets Tiid endnu ikke er til Ende, at det vil samle sig paany, og maaskee bryde frygteligere løs. Dersom endog Folket med Fred og Ære vendte tilbage til sine Pauluner, dersom Krigens Spor vare udslettede, men Folket boede i Landet med Hovmod og Egenkierlighed i Hierterne, sønderrevet ved Spliid og Tvedragt, rokkende de Grundvolde, paa hvilke alene et Samfund kan hvile fast og trygt: var der da Betsignelse? I det mindste erkjender dog Enhver, at et Folks Vel er uadskilleligt fra

---

¹⁾ Mat. 16, 1.

dets Sædelighed, og at denne maa bevares, befæstes og foruges, maa udvikle sig stedse skønnere i alle Stænder, blandt Gamle og Unge, er jo sikkert Enhver magtpaaliggende, som oprigtigen ønsker sit Folks Hæder og Lykke.

Men, mine Venner! idet vi nævne det Ord „Sædelighed“, føler vist Enhver, at det er et koldt Ord, at det her næsten er os fremmed, thi vi ere vantede til større, fuldere, varmere Ord. „Sædelighed“ synes kun at betegne, hvad der hører til den udvortes Tugt, hvad man efter vedtagen Skik smykker sig med for Menneskenes Dine, og dersom man endog derved vil forstaae alt Godt, der viser sig i Menneskers Levnet, da tilkiendegiver det ikke den Kilde, hvoraf alt Godt fremvælder. Hvor langt anderledes tiltaler det vort Hierte, naar vi høre det gamle Ord, som indbefatter Alt, hvad der heri kan menes, naar der tales til os om „Herrens Frygt“! thi Herrens Navn er helligt og forfærdeligt, Herrens Frygt er Blisdoms Begyndelse¹⁾, Herrens Frygt er Livets Kilde²⁾, Herrens Frygt gaaer vidt over alle Ting³⁾. Vilde vi bede for vort Folk, da for alle Ting, at Guds Frygt maa boe i Landet, thi med den kommer Orden og Tugt, med den Retfærdighed og Kierlighed og alle de Dyder, der pryde et Folk, den er en Betsignelse for hvert Hierte, hvert Huus, hvert Rige, hvor den har fundet Bolig.

Den legemlige Verden har ikke sin Grund i sig selv, men viser hen paa Den, der er høiere end Verden, og de Love, hvorefter Himmelenes Hære bevæges, og paa Jorden Sæd og Høst, Dag og Nat ikke aflade, vise hen paa den

¹⁾ Ps. 111, 9. 10.

²⁾ Ordspr. 14, 27.

³⁾ Sir. 25, 12.

evige Magt og Viisdom, hvilken alle Tingene ere undergivne. Men i hvem ere da de Love, som skulle sammenholde den aandelige Verden, grundede uden i Aandernes Fader? hvis Røst er det, som taler ud af ethvert Menneskes Samvittighed, hans inderste Bevidsthed, uden den Helliges og Retfærdiges, som er over Alle? Men naar de legemlige Ting med Nødvendighed maae bevæges, som de blive førte, da gav Gud Aanden Frihed, og Menneskets Aand kan blive i den foreskrevne Orden, men kan ogsaa ville unddrage sig deraf. Mennesket kan dette, kan gjøre sig fri fra Retfærdighed; hvorfor tør, eller hvorfor bør han det ikke? Dersom Loven kun udgik fra Menneskets eget Indre, hvorfor kunde han da ikke, som vi see, at det virkelig lykkes saa Mange, frit søge at omdanne dette Indre, saa han blev et andet Menneske, hvem Samvittigheden ikke uleiligede, men som i sit Hierte havde skrevet en anden Lov: sit eget Velbefindende? Og dersom det var Mennesket tilladt kun at søge sin egen Lyksalighed, hvor kunde vi da gaae irecte med ham om, hvori han vilde sætte den, hvorledes han vilde søge den? Kun da har Retfærdighedens Lov sin Myndighed, naar den erkendes som grundet i Hans uforanderlige Villie, der skabte Mennesket i sit Billede.

Vi tør jo vel og antage, at de Fleste, som alvorligen have overveiet Sagen, erkende, at Sædeligheden ingen siffer Grundvold eller Støtte har, uden i Religionen. Men atter, m. V., hvor koldt, vi kunde næsten si, hvor fattigt lyder dette Ord for os, vi, som ere vante til at høre Apostelen tale om Christi Evangelium som en Guds Kraft

til Saliggjorelse¹⁾, eller som i vor Text have hørt ham bede for Menigheden, at Christus maatte boe formedelst Troen i deres Hierter! Thi vi kunne jo ikke negte, at „Religion“ er et ubestemt Ord, der ligesom svæver om mellem flere forskjellige Forestillinger, og at vi, fordi Nogen siger, at han har Religion, ikke vide, hvad han dermed mener at have, hvad han befiender og troer. Vel ere der trende Ord, i hvilke man pleier at indbefatte Religionens Indhold: Gud, Forsyn og Udvødelighed, og hvo føler ikke, hvilken Rigdom disse Ord indeholde? hvo erkender ikke, at de ligesom betegne de trende Hovedpiller, paa hvilke al Menneskets Fortrosthing hviler? Men Den, jeg søger, i hvem min Siel kan hvile, for hvem jeg kan og vil bøie mine Knæe, hvem jeg kan fortroe alt mit Ansliggende, er ikke en Guddom, der skjuler sig i sine utilgængelige Dybder, en dunkel Kraft og Magt, som jeg seer giennemtrænge Alt hvad er, men som selv er uigiennemtrængelig for mit Blif og mine Tanker; nei, jeg søger Den, som staaer for mig, naar jeg nævner vor Herres Jesu Christi Fader, den levende Gud, aabenbaret i Ham, som er hans Herligheds Glands, hans Væsens udtrykte Billede²⁾. Jeg søger et Forsyn, en styrende Magt, uden hvilken Livet omkring mig vilde være mig et rædselsfuldt Skuespil, Livet i mig en trykkende Byrde, jeg glæder mig med uudsigelig Glæde, hvergang jeg seer dens Spor paa Jorden; men min Siel vilde forvirres i mørke Tvivl, jeg vilde i Verdens Doprøve ikke vide, hvortil jeg skulde holde mig, dersom jeg ikke havde erkendt, at Gud var i Christo, og forligte Verden

¹⁾ Rom. 1, 16.

²⁾ Hebr. 1, 3.

med sig selv ¹⁾. Mit Hjertes helligste Længsler vende sig i anende Haab mod de salige Egne, hvor Jordens Lænker ere faldne af, hvor der er Lys og Fred, Ret og Kierlighed og Bestandighed; men den urolige Tanke, som svæver mellem Gravens Mørke og den nye Morgenrøde paa hiin Side, som skielver for en Vedvarenhed, der dog kun var Opløsning og Forglemmelse, for en Tilværelse, hvori vel stedse nye Skikkelser fremstode, men ikke de samme, hvori alle Kierlighedens Baand vare løste — den mod Dødens Angester kæmpende Aand finder først den fulde Trost ved den Grav, af hvilken Han opstod, hvem det var umuligt at holdes af Dødens Lænker ²⁾, og som derved gjorde det muligt for alle hans Troende at leve i Opstandelsens sikke Haab.

Endog de, der indskrænke Religionen til hine tre Ord, skulde dog gjøre sig Regnskab for, hvorledes Erkiendelsen af Gud og det guddommelige Forsyn og Sielens Udødelighed er udgaaet, er bevaret paa Jorden, og de ville ikke kunne negte at det er Christi Evangelium, der har bragt alt dette for Lyset. Men skal Læren om de Ting paa hiin Side være sand og kraftig og frugtbar, da maa dertil knytte sig Forkyndelsen om den tilkommende Dom; og hvor stærkt, hvor levende have Christi Vidner forkyndt det i Verden, at Gud har sat en Dag, paa hvilken han vil dømme Jorderige med Retfærdighed ³⁾, at det bør os Alle at aabenbares for Christi Domstol, at Enhver kan faae efter det, han har gjort i levende Live, enten Godt eller

¹⁾ 2 Kor. 5, 19.

²⁾ Ap. G. 2, 24.

³⁾ Ap. G. 17, 31.

Dndt¹⁾; at vi skulle gjøre Ham Regnskab, som er rede at dømme Levende og Døde²⁾. Dermed ere vi da ved det store Hovedstykke i den christelige Lære, hvorom der ellers kun høres saa Lidet, det om Synden. Ak ja, kunde vi forbigaae dette Hovedstykke! vor Verdens Tilstand saadan, at vi kun behøvede at prise Dyder, og at rette Mangler og Feil, hvor de her og der lade sig tilsyne! Men kan og skal den da forties, den dybe Fordærvelse i Menneffets Hierte? kunne og skulle de tildækkes, de Ord og Gierninger, hvori den bryder ud? O naar den Ild, der altid brænder i Biergets Indre, omsider sprænger alle Skranke og udgyder sine fortærende Strømme, skulle vi da staae rolige og sige, der er Fred og ingen Fare? Skulle vi nogenfinde, skulle vi i Særdeleshed i disse Tider bruge smigrende Ord, dysse Samvittighederne i Slummer ved sød Tale? Nei, giennem Christi Evangelium udsender Gud stedse paany sin Aand, at den skal overbevise Verden om Synd og om Retfærdighed og om Dom³⁾, men at den da ogsaa skal føre Menneffene til Ham, ved hvem alene der er Dpreisning fra det dybe Fald, som alene kan helbrede de dybe Saar, som alene kan indgyde den sunkne Slægt det nye Liv, i hvilket den skal tiene Gud i Sandhedens Retfærdighed og Hellighed.

Hvor fuldt veed jeg, hvor glad erkjender jeg, at der ere Mange fiern og nær, som alvorligen tænke paa at frelse deres Siele, som for deres egen Deel have grebet Jesu Christi Evangelium, og ikke ville slippe det, ikke vilde sælge det for al Verdens Herlighed; men hvor ubefymrede

¹⁾ 2 Kor. 5, 10.

²⁾ 1 Petr. 4, 5.

³⁾ Joh. 16, 8.

ere de ofte for Evangeliets Fremgang blandt Andre! Det Samsundsliv, der ellers allevegne frodigen udvikler sig, i det Gode og i det Onde, synes mere og mere at forsvinde i Kirken, hvor det tilforn blomstrede saa skönt; Mange af dem, der dog ikke ville staae ene, ville hellere være en Sect, et affondret Tal for sig, end de ville slutte sig til den store Menighed; og Mange, som selv arbeide paa deres Saliggjørelse, see med Ligegyldighed, hvorledes det deri gaaer med Mængden omkring dem: lad dem troe, hvad de ville! Derfor opløfter Han, som selv prædikede Evangelium for de Fattige, endnu sin Røst allevegne, og siger: Seer til, at I ikke foragte Gen af disse Smaa ¹⁾! Christi Kirke aabner sin Favn for Bise og Genfoldige, for Høie og Ringe, for Unge og Gamle, de skulle Alle samles der, og hvor sørgeligt er det, naar det christelige Liv uddøer i et Folk, i en Menighed! Tænke vi tilbage paa den Menighed, til hvilken Apostelen skrev i vor Text, da var den dengang saa blomstrende; den store Apostel havde tilbragt Aar i dens Midte, og ikke forgieves; Herren havde seet dens Gierninger og dens Arbeide og dens Taalmodighed. Men kort efter lod Herren den advare ved Propheten, fordi den havde forladt sin første Kierlighed; vend om, sagde han, og gjør de forrige Gierninger, hvis ikke, da kommer jeg snart over dig, og vil flytte din Lysstage fra dens Sted ²⁾. Ak, og skue vi nu hen til Ephesus, da er Truselen sørgeligen opfyldt; Lyset er længesiden udslukt, og trindt omkring have Dødens Mørkes Skygger udbredt sig. Vende vi Tanken til de nuværende Tider, da ville vi ikke

¹⁾ Matth. 18, 10.

²⁾ Hab. 3, 4. 5.

skildre deres Jammer, men vi tør og bør sige, at det ogsaa her viser sig, at Gudsforømmelse og Forstyrrelse gaae Haand i Haand, at hvor Christi Kirkes Baand løses, der løses snart alle andre Baand, at de sidste Tildragelser, ved hvis Rædsler alle Landenes Indbyggere skielvede¹⁾, hørttes fra de Steder, hvor ikke længesiden Vantroens Prædikanter droge frem i Seierstog, omringede af jublende Skarer; den Wei, som da for dem strøedes med Blomster, vædes nu med Borgeres Blod.

D lader os aldrig skille vort Folks Sag fra vor egen, og naar vi for os selv vaage og bede, da lader os ogsaa stræbe for vort Folk, og bede for vort Folk; og naar vi bede om alle andre Gøder, da fremfør Alt om det, uden hvilket der i alt det Dyrige ikke var Betsignelse, at Christus maa boe formedelst Troen i vore Hierter, at Gud maa ares iblandt os ved Christum Jesum fra Slægt til Slægt.

Hvor dyrebær, hvor velgiørende og trøstende er den fromme Bøn! I den er den dybeste Ydmyghed, thi i den erkjende vi, at vi Intet formaae af os selv, ikke kunne stole paa vor egen Kraft eller Verdens Bistand, at al god Gave er herovenfra, Wiisdom og Raad og Fremgang og Seier; i den gaae vi ikke i Kette med Verdens Styrrer, men bøie os under hans vældige Haand, og bekiende vore Synder for hans Afsyn. I den er Lydighed; thi hvorledes turde vi fremstille os for ham, og ikke spørge om hans Villie, og ikke berede os til at fuldbringe den efter det Lys, han lader os skue, efter den Kraft, hvormed han

¹⁾ Efterretningerne fra Frankfurt, som dengang vare nye.

udrufter os, redelig og tro, saa vi kunne befale ham vor Sag i en god Samvittighed for ham og for Menneſter? Men i den er ogsaa den trøſterigſte Tillid, fordi vi have betroet os til den Almægtige, Alvife, al Barmhertigheds Fader, ſom formaaer at gjøre over alle Ting langt overflødiger, end vi bede eller forſtaaer. O, Ham være Vre i enhver Bedendes Hierte, Ham være Vre i Menigheden ved Chriſtum Jeſum, giennem alle Slægter, i alle Ewigheder! Amen.

XI.

**Vort Liv paa Jorden skulle vi føre
med den Bevidsthed, at vort Borgerskab
er i Himlene.**

**Paa treogtyvende Søndag efter
Trinitatis.**

Hav Tak, o Gud! for dit hellige Ord, hvormed du har ledsaget os paa den Vej, vi have giennemvandret, for enhver Formaning, hvormed det har tilskyndet, enhver Advarsel, hvormed det har holdt os tilbage, enhver Trest, hvormed det har vederqvæget os i den Række af Dage, som er forløben. Dagene ere rundne hen, men din Aand bevare Ordet i vore Hjerter, at vi ved dets Lys og dets Kraft maae fortsætte vor Vandring indtil der, hvor dets sidste, store Forjættelse skal opfyldes over os! Amen.

Epistel: Phil. 3, 17—21.

Efter den borgerlige Tidsregning er dette Aar, der med saa uudslættelige Mærker skriver sig i Verdens Historie, endnu ikke til Ende; men det kirkelige Aar er ved sin Slutning, sidste Gang deri tales paa denne Dag Guds Ord til de forsamlede Menigheder. Det foreløste Afsnit af den hellige Skrift er en af de for denne Dag anord-

nede Texter, og vi have saa ofte havt den for os, saa ofte lagt os dens Indhold paa Hierte, at vi kunde være fristede til at lægge den tilside, og søge en anden Text, der gav os Anledning til fra en anden Side at betragte den christelige Sandhed, paa en anden Maade at forsøge at skaffe den Indgang. Men, Andægtige Tilhørere! i det jeg tænkte herpaa, kom dog denne Text stedse tilbage i mine Tanker, den spurgte mig ligesom: Er du da bleven træet af at sige dig selv: „Vort Borgerkab er i Himlene“? har du saaledes udtømt dette Ord's Rigdom, at det ikke mere kan tiene dig til Oplostelse, Styrke og Trøst? Men dersom det idelig vender tilbage i din Tale med dig selv, hvorfor da ikke ogsaa i Talen til Menigheden?

Altsaa, den os Alle saa vel bekiendte, den saa ofte afhandlede Text er atter for os. Apostelen taler deri saa mildt, endog med Taarer, og dog begynder han med alvorlige, endog strenge Ord. Ethvert af disse Ord ville vi ikke giennemgaae, thi, hvor oprigtigen vi endog sige: Gud være os Syndere naadig! haabe vi dog ikke at være i deres Tal, hvilke Apostelen vilde træffe, i det han talede om Saadanne, der ere Christi Korsens Fiender, og saa fremdeles. Men naar vi da komme til det Sidste: „Hvilke tragte efter de jordiske Ting“, træffer dette da heller ikke? Al! dersom vi endog mene ikke at fortiene at tælles blandt dem, der kaldes Guldets eller den forsængelige Vres eller den sandfelige Lysts Trælle, have vi derfor gjort os saaledes frie, at Verdens Tillokkelser og Verdens Trusler ingen Magt mere have over os? Maafee tilsvier Noget: Hvorledes turde endog et Mennecke saaledes ville gjøre sig fri, at han ikke mere var en Jordens Borger? Thi er

han dette, da tør han ikke lade Jordens Bæ og Vel gaae sig forbi som et ligegyldigt Skuespil, der maa være Noget herne, som ligger ham paa Hjerte, Noget, han vil fremme, hvorover han glæder sig, naar det fremmes, hvorover han sørger, naar det forstyrres; han har sin Deel paa Jorden med andre Menneſker, og ſaaledes ere der viſſelig jordiske Ting, han maa eſtertragte, jordiske Ting, han maa ſøge at undflye.

Apoſtelens Mening er nu vel let at forſtaa; han havde ogſaa følt Hunger og Kulde og Nattevaagen og Møifommeligheder og Farer, han havde ogſaa ſørget med og for ſit Folk, ſørget med og for dem, til hvilke Livet havde knyttet ham, og de jordiske Skiebner have vel lært ham baade at nyde og at lide, baade at ønske og at frygte. Men naar vi da vilde ſige, at han blot taler mod dem, hvis hele Sind er fyldt med det Jordiske, ſom ſøge al deres Deel paa Jorden, da vilde vi synes at gjøre en Adſkilliſe, ſom ſikkert var langt fra Apoſtelens Mening. Thi han meente viſſeligen ingenlunde, at Livet ligesom ſkulde deles i tvende Dele, hvoraf den ene tilhørte Himlen, og den anden Jorden; men naar han ſiger: „Vort Borgerſkab er i Himlene“, da mener han, at ſit hele Liv paa Jorden vilde han ſtræbe at føre ſom Den, der har Borgerſkab i Himlene.

„Ikke at jeg har allerede grebet det, eller er allerede fuldkommen“, havde han ſagt ſtrax foran; men, ſig bevidſt, at han oprigtigen og utrætteligen ſtræbte derefter, vover han dog at ſige: „Vorder mine Eſterfølgere, Brødre!“ Han fordrer dermed Intet af os, uden hvad vi Alle kunne

og skulle stræbe at efterligne, nemlig just dette, som vi nys sagde,

**at vort hele Liv paa Jorden skulle vi føre med
den Bevidsthed, at vort Borgerskab er
i Simlene.**

Dertil ville vi i denne Stund henvende vor gudelige Betragtning.

Det Første, der paa trænger sig den alvorligere og dybere Betragtning af Verden, er Erkiendelsen af alle jordiske Ting's Ustædighed og Forgængelighed. Der ere Mennesker, om hvilke det næsten gielder, hvad Hedningerne sagde om deres Guder, at de leve fiernede fra det Forbigangne og det Tilkommende, de leve kun i Diebliffet, og Livet i dets Heelhed fremstiller sig aldrig for dem, som det er. Hvo der ikke kan, eller ikke vil leve saaledes, for ham opruller mangan Gang i alvorlige Timer det Forbigangne sit Forhæng, og han seer der bagved, hvad der var, og ikke er mere, hans Die gaaer hen over sammenfaldende Ruiner, over halvudslettede Spor, over halvtiunkne Grave, og ethvert Mindesmærke, der blev tilbage, siger ham, at Mennesket er som Urten paa Marken, og al Menneskets Herlighed som Urtens Blomster; naar Veir farer over det, da er det ikke mere, dets Sted kiender det ikke mere ¹⁾. Du selv, du er vel endnu, men kommer du paa de Steder, hvor du var tilforn, da kiender Stedet dig ikke mere; eller, dersom du blev paa det samme Sted, da kiender du Stedet ikke mere; efterhaanden er Alt forandret, maaskee

¹⁾ Ps. 100, 15. 16. 1 Petr. 1, 25.

pludselig ombæltet, og du seer omkring dig en ny Slægt og en ny Tid. Fremtiden drager ikke sit Forhæng tilside, men hvad det endog skjuler, da veed du dog forud, at hvad der nu kaldes det Tilkommende, skal engang kaldes det Forbigangne; ogsaa du gaaer forbi, og om dig selv, og om al din Lyst og om al din Dval sige de dig alle-rede: Om hundrede Aar er det glemt — ja vel længe forinden.

Denne Indsigt i de jordiske Tinges Forsængelighed og Forgængelighed, som paatrænger sig med enhver Erfaring, kan i de forskiellige Menneskers Sind have meget forskiellig Virkning. Der ere de, som sige: Efterdi Glædens Rose saa snart visner, saa pluk den, medens den endnu blomstrer; fryd dig ved Livet, før dets Flamme er udslukt; lad os æde og drikke, thi i Morgen ere vi døde¹⁾. Der ere Andre, som gierne dvæle i det bløde Veemod, hvilket Udmalingen af Tingenes Omskiftninger fremkalder, det Veemod, som vel er uadskilleligt fra Bevidstheden om Menneskets Tilstand paa Jorden, og hvori der er en Spire til meget Gødt og Godt, en stærk Tilskyndelse til at søge Det, som tiener til vor Fred, men som, naar det bliver den eneherkende Følelse, fortærer de bedste Kræfter, efterhaanden udhuler Livet, og sig selv tillige, saa det tilsidst vorder en hyklet Følelse, en tom Skal uden Kierne. Men der ere ogsaa de, som ikke kunne slaae sig til Hvile i Ustædigheden, som vilde med Hiob anklage deres Fødselstime, ønske deres Tilværelse udsløttet af Tingenes Række, dersom den Intet bragte uden denne Verel af „Livets korte Lyst

---

¹⁾ Es. 22, 13.

og lange Kummer“, som væmmes ved at skulle bygge paa det løse Sand, at skulle skrive i Havets Bølger, og som derfor ikke hvile, før de have fundet det Faste, Blivende, Evige; de bære vel med sig den Bevidsthed, at de ere Gæster og Udlændinge paa Jorden, men just deri have de ogsaa den klare Bevidsthed, at der er et andet Fædreland, som de skulle søge, og kunne finde ¹⁾).

Men er der da intet Andet at klage over i Verden, end over Livets Ustædighed, over den korte Tiid, der er mellem Buggen og Graven? Har du levet paa denne Jord, da har du ogsaa seet Dage, om hvilke du maatte sige: Jeg har ikke Lyst til dem. Hvad saae du da, som gjorde dig dem saa ulystelige? Ja, du saae Gienvordigheder, som forbittede dig dit eget Liv, du saae omkring dig Jammer, som sønderrev dit Hierte; men du saae ogsaa Det, der fyldte dig med en anden Sorg, du saae den dybe Fordærvelse, du saae hvad der boer i Mennesket, og bryder frem, naar Skranterne borttages, du saae Mangler, Feil, Svagheder, men du saae langt Mere end dette, du kunde ikke standse ved disse mildere, undskyldende Navne, du følte, at der ingenlunde var blot at klage over hvad vi kalde Menneskehiertets Forfængelighed, hvor Meget den endog indbefatter, hvor fordærvelige endog dens Virkninger ere, men du saae Ondskab, Avind, Troløshed, Løgn, Vold, Blodtørst og alt det Dvrige, som Enhver kan opregne. Du saae det trindt omkring dig paa Jorden, du saae det nær hos dig, du fornam, at Roden dertil er i hvert Menneskes Hierte, at! ogsaa i dit Hierte, alt dette saae du,

---

¹⁾ Hebr. 11, 13, 14.

og vee dig, dersom du ikke faae det med Sorg! Her er altsaa en anden Betragtning af Jordlivet, som tvinger Sielen til ikke at slaae sig til Hvile deri, men at søge op fra Jorden, til det Høie, Edle, Hellige, lader os sige det med eet Ord: til det Himmelske.

Søge det — men hvor finde vi det? Himmelen er høit over Jorden, og hvorledes stige vi derop, medens vi ere Borgere paa Jorden? O mine Venner! det Himmelske er vel ikke saa langt borte fra os. Naar vi begynde den Bøn, Herren lagde paa vore Læber, og sige: „Vor Fader, du som er i Himlene“, hvad mene vi da? Sikkert ikke, at Gud er langt borte i Rummet, at han har opreist sin Throne høit over den Himmel, der hvælver sig over os, at han derfra skuer Alt, derfra udsender sine Tienere til alle Sider at udføre hans Befalinger, og at vi først kunne komme Gud nær, naar vi hæve os fra Jordens lave Steder. Nei! saavist som jeg, naar jeg træder ud under den stjernefulde Himmel, siger mig: Her er Guds Huus, her ere Himmelens Porte¹⁾, og saavist som jeg veed, at, naar jeg træder ind i denne eller enhver anden Helligdom paa Jorden, da boer Gud der mellem Menighedens Lovsange, og fylder Stedet med sin Herlighed: saa vist veed jeg ogsaa, at, om jeg er i den dunkleste Braa, hvori Alt omkring mig er usmykket, dagligt og jordisk, men jeg vender mig, hvad enten med det glade, takfulde Hierte, eller med det kummerfulde Hierte, til Ham, af hvem al Faderlighed kaldes i Himlene og paa Jorden: da er han mig nær, hører mit Suk, forstaaer min Tanke, idet den opkommer i

¹⁾ 1 Mos. 8. 28, 17.

mit Jnderste. Men efterdi Gud vissefelig en boer i det Høie og Hellige¹⁾, faa er ogsaa dette os allevegne nær, og just dette er hvad vi føle, naar vi med Andagt vende os til vor Fader, „som er i Himlene“, at der er en høiere Tingenes Orden; den omringer os triendi omkring, den giennembryder i sine Aabenbaringer det Forhæng, der synes at stille mellem det Himmelfke og Jordiske, men ogsaa vi kunne giennembryde det, thi det Himmelfke er ikke langt borte.

Dg hvad hindrer os da i at tage Borgerfkaab i Himlene? Al ja, der ere Hindringer nok, i os og omkring os, men ingen større, end at de ved Guds Kraft mere og mere kunne overvindes. Apostelen meente, som vi forhen sagde, ikke, at han allerede var fuldkommen, dog siger han: „Bort Borgerfkaab er i Himlene“. O, at vi kunde skildre den Styrke, den Trost, som er i dette Ord, naar det kan siges af oprigtigt Hjerte! Vel maae vi ofte føle os smertelig berørte af Livets Ustadihed, hvad enten vi stundom selv kunne staae paa den faste Bred, men dog see Strømmen glide forbi, og bære med sig Alt, hvorpaa vort Die hvilede, og stedse bringe nye Skikkelser frem, eller vi selv bæres paa dens Bølger, og tumles fra Sted til Sted, uden Ro eller Hvile. Men dersom vi have vundet Borgerfkaab i Himlene, da, om vi end ofte føle os som Giester og Udlændinge, have vi dog et Hiem, kunne tye derhen fra al Verdens Forvirring; der er det Blivende og Evige, der har Alt, hvad vi herne glædedes ved, sin Rod og Bestandighed, thi de Ting, som sees, ere blevne af dem,

---

¹⁾ Ef. 57, 15.

som ikke ere tilsyne ¹⁾. Vel bringer Livet Sorger, ofte svære, bittere Sorger, dem, der tilskikkes os for vor egen Deel, og dem, vi dele med Andre; men have vi vundet Borgerskab i Himlene, da forundes os ogsaa Timer, i hvilke vi sige med Apostelen, at vor Trængsel er staffet og let, i det vi ikke ansee de synlige Ting, men de usynlige, thi de synlige ere timelige, men de usynlige evige ²⁾. Og naar vi see Synd, Uretfærdighed og Daarlighed at forstyrre Jorden, Ugudelighed at trodse Himmelen, hvor trøsteligt er det da for Den, som under al sin Svaghed er sig bevidst, at han stræber at føre sit Liv i Sandhed og Retfærdighed, hvor trøsteligt er det at have Borgerskab i et andet og bedre Rige, at kunne opløste Sielen dertil under al Jordlivets Trængsel og Besmittelse, og der at føle den giennemtrængt af nye, himmelske Kræfter! Din Ro, din Lykke paa Jorden kunne Mennesker forstyrre, men dit Borgerskab i Himlene, dersom du har vundet dette, kan ingen jordisk Magt tage fra dig.

„Bort Borgerskab er i Himlene“, sagde Apostelen, og have alle Christi sande Bekiendere sagt med ham. Men have derfor Disse, nemlig de, der i Christi Tro dyrkede Gud i Aand og Sandhed, derover forglemt, at de ogsaa vare Jordens Borgere? bleve de derved mindre ffikfede til at opfylde deres Pligter herved?

Komme vi den Apostel ihu, som i vor Text har sagt os, hvad der var hans Viisdom, Styrke og Trost, nemlig den Bevidsthed, at vort Borgerskab er i Himlene, har han derover forglemt, forsømt sin Ret eller sin Pligt som Bor-

¹⁾ Hebr. 11, 3.   ²⁾ 2 Kor. 4, 18.

ger paa Jorden? Hans Ret var at være Jesu Christi Tiener blandt Hedningerne, at forkynde Guds Evangelium for dem, hvilke tilforn Intet var kundgiort ¹⁾, dertil var han kaldet, indviet, styrket; og hans Pligt var, derfor at opoffre Alt, hvad Menneskenes Mængde kalder det Dyrebareste, derfor, som han selv siger, at staae hver Time i Fare, at døe dagligen ²⁾. Den Pligt har han opfyldt fra Jerusaleem indtil de fierneste Grændser, derved har han virket for sin Tiid og for alle følgende Tider; tænke vi os Apostlernes og især Pauli Liv bort af Begivenhedernes Række, hvilken vilde da Tilstanden have været paa Jorden? kunde vi da endnu have glædet os ved at have Borgerret herneede?

Men dersom dette synes det Store og Usædvanlige, Det, hvori kun Faa ere kaldte til at deeltage, da lader os tænke os hvilkensomhelst Gierning, hvortil et Menneske kan kaldes, hvilkensomhelst Stilling, hvori han kan være sat. Dersom han med Sandhed siger: Bort Borgerstab er i Himlene, da have vi forklaret, at han dermed siger, at han har fundet Indgang, fundet sit rette Hiem i en høiere Tingenes Orden; der seer han de Forbilleder, som han ogsaa for sin Deel skal stræbe at virkeliggjøre, thi det skal jo være hans Stræben, som det er hans Bøn, at Guds Villie maa skee paa Jorden, som den er i Himlene. Naar vi saaledes tale om Himlene, da mene vi ikke denne synlige Himmel, men hvad vi ellers kalde Himmeriges Rige eller Guds Rige. Nu siger Apostelen os, og vor inderste Bevidsthed samtykker det, at Guds Rige er Retsfærdighed,

¹⁾ Rom. 15, 16. 21.

²⁾ 1 Kor. 15, 30. 31.

og Fred, og Glæde i den Hellige Aand ¹⁾. Dette seer Den, hvis Borgerstab er i Himlene, for sig, hvergang han opløfter sit Sind til den høiere Tingenes Orden, dette tager han med sig derfra, dette svæver ham stadigen for Die, og derom veed han, at det skal udpræge sig i al hans Gierning paa Jorden. Hvad enten han er sat over Meget eller Lidet, da veed han, at Retsærdighed er den første Fordring, dens hellige Lov staaer uforanderlig skreven i Himlene, og, dersom den ellers foragtes af dem, der kun tragte efter de jordiske Ting, da stræber han at gjøre den giældende, først i al sin egen Idræt, og da, saavidt han formaaer det, ogsaa omkring sig. I sit Samfund med det Himmelfke fornemmer han den Guds Fred, som overgaaer al Forstand; den stræber han at bevare i sit Hierte, hvorledes han endog maa see Freden forstyrret paa Jorden; men under al Jordens Striid, og om han end selv maa stride for at bevare Livets sande Klenodie, har han dog Freden for Die, og stræber fra Himlen at føre den ned i Livet paa Jorden. Fra den høiere Tingenes Orden bringer han Glæden med sig, den Glæde, som den Hellige Aand skienker og virker; thi kun det jordiske Sind, hvor meget det endog higer efter alle Lyksaligheder, gjør i sin Fremgang Livet øde og mørkt; Guds Hellige Aand planter fra Himlene milde uskylde Glæder ved Livets Bei, og den bringer med sig den Glæde, som kun udvælger af det evige Livs Kilder, den Glæde, som Herren vilde, at hans Disciple skulde have fuldkommen i sig ²⁾, den, Apostelen

¹⁾ Rom. 14, 17.

²⁾ Joh. 17, 13.

vilde udbrede ved Evangelium, da han sagde: Glæder Eder i Herren, og atter siger jeg: Glæder Eder ¹⁾!

„Vort Borgerskab er i Himlene“: med dette store indholds svære Ord slutter Christi Evangelium sin Formaning til os i det Kirkens Aar, som nu er forløbet; med den samme Paamindelse, om end i andet Udtryk, vil det atter begynde i det Aar, som skal oprinde. Aarene rinde hen, Jordens Stikkelse forandres, al Menneskets Herlighed er som Græssets Blomster; men Herrens Ord bliver evindeligen, og dette er det Ord, som ved Evangelium er forkyndt for os ²⁾. Lader os bede Gud med en alvorlig og utrættet Bøn for det Land, som vi her kalde vort Fædreland, at, hvad endog Tiden skal tage med sig, og hvad den skal bringe, Guds Ord maa forkyndes reent og klart fra Slægt til Slægt, og forene vort Borgerskab paa Jorden med det i Himlene.

Tiderne bringe stedsse Forandringer, og al Menneskenes Slægt lever stedsse i Forventning af de Ting, som skulle komme. Der ere de, som kun vente et jordisk Paradis, og de, som kun vente Undergang og Forstyrrelse. Apostelen skuede ogsaa ud mod Tidens Fylde, men han forventede fra Himlene Frelseren den Herre Jesum Kristus, og Gud forbyde, at den Forventning nogeninde skulde udslukkes! Vel have vi ingen Fuldmagt til at forkynde Tider og Stunde, hvilke Faderen har sat i sin egen Magt ³⁾, formaae ikke at tyde Tidernes Tegn, og ville ingenlunde forsøge med menneskelig Kløgt at udlægge Prophetiens dunkle Dybder. Men, hvad enten snart eller seent,

¹⁾ Phil. 4, 4.

²⁾ 1 Petr. 1, 25.

³⁾ Ap. G. 1, 7.

Herren kommer! Ja, dersom I ville forstaae det, Herren er allerede mange Gange kommen siden hans første Aabenbarelse; naar Menneffene sagde: Fred og Tryghed! naar de aade og drak og toge tilægte og indrettede sig, som om alt deres Borgerskab var her paa Jorden, da stod Herrens Dag pludseligen over dem, og deres Gierninger styrtede sammen. Men af Undergangen lod Herren, efter den Kraft, hvormed han kan underlægge sig alle Ting, sit Rige stedse gaae herligere frem. Thi for dem, hvis Borgerskab er i Himlene, kommer Guds Rige stedse nærmere; og dersom det ikke er os bestemt, at i den Tid, der er os tilmaalt paa Jorden, Herren skal komme til os i sin store Aabenbarelse: Herre Jesu Christe! da komme dine Troende dog til dig, og efter den sidste Striid skal du forvandle deres Fornedrelse til din Herlighed! Amen.

XII.

Den Trang i Menneskets Hierte, som Christus alene tilfredsstillter.

Paa anden Juledag.

En stor Glæde har Du, o Gud! fordum ladet forkynde, først for det Folk, som du saa længe havde beredet til at annamme den, derefter for alle Folkene paa Jorden: „Eder er en Frelser fød“! Det Samme lader du ogsaa os forkynde, thi Budskabet udgaacr til os endnu, som det udgik til Hine tilførn. O, giv du Forkyndelsen Kraft og Velsignelse, at den maa trænge ind og bringe Glæde, Glæde, hvor der ogsaa ellers er Glæde, og hvor der ingen er, reen og fuld og varm Glæde mellem Jordlivets korte Lyst og dets Moie og Trængsel. Festsdagene svinde snart hen, o lad dem fornye i os den Glæde, som ikke svinder! Amen.

Text: 1 Kor. 1, 21—31.

Efterdi Verden for idel Wiisdom ikke erkjendte Gud i hans Wiisdom, da behagede det Gud formedelst denne Prædikens Daarlighed at giøre dem salige, som troe. Saasom baade Jøderne æske Tegn, og Grækerne søge Wiisdom; men vi prædike den korsfæstede Jesum Christum, som er Jøderne en Forargelse, og Grækerne en Daarlighed; men dem, som ere kaldte, baade Jøder og

Græker, prædike vi Christum, Guds Kraft og Guds
 Wijsdom. Thi det Daarlige fra Gud er visere, end
 Menneffenes Wijsdom, og det Skrøbelige fra Gud er
 stærkere, end Menneffenes Styrke. Betragter, Brødre!
 Hvo I ere, som bleve kaldte; ikke mange Vise efter
 Kiødet, ikke mange Mægtige, ikke mange Fornemme;
 men det for Verden Daarlige udvalgte Gud for at be-
 skæmme de Vise, og det for Verden Skrøbelige udvalgte
 Gud for at beskæmme det Stærke; og det for Verden
 Uædle og det Ringeangetede udvalgte Gud, og det, som
 Intet var, for at tilintetgiøre det, som var Noget; paa
 det intet Kiød skal rose sig for ham. Men ved ham
 ere I udi Christo Jesu, hvilken er bleven os Wijsdom
 fra Gud, og Retfærdighed, og Helliggiørelse, og Forløs-
 ning; saa at, som skrevet er: Hvo sig roser, rose sig i
 Herren.

Gaarsdagen har ført vor Tanke hen til Bethlehems
 Krybbe, hvorfra Evangeliet om vor Herre og Frelser
 først lød, men derfra ud gennem Verdens vide Lande,
 thi dets Røst er jo udgangen over al Jorden, dets Ord
 til Jorderiges Grændser¹⁾. Den Text, vi nu have fore-
 læst, har ført vor Tanke hen til de Tider, da der blandt
 Christi Bekiendere ikke vare mange Vise eller Mægtige
 eller Fornemme, da Kristus var Jøderne en Forargelse
 og Grækerne en Daarlighed; men derfra vender Tanken
 sig ud gennem de lange Tider, da Jordens Mægtige have
 bøiet deres Knæe i hans Navn, og de Vise bekiendt, at

¹⁾ Rom. 10, 18.

i Ham ere alle Wiisdommens og Kundskabens Skatte skjulte ¹⁾).

Det er en forunderlig, en Hjertet oplivende Betragtning, hvortil denne Fests saa særdeles kalder os, hvorledes, da Alt i Verden syntes at tyde paa Forstyrrelse og Undergang, det nye Liv fødtes, useet af Menneskenes Dine, ukiendt af Menneskenes Forstand, hvorledes det, da det udviklede sig, blev forfulgt og forsmaaet, men det dog viste sig, at, som Apostelen siger i vor Text, det Daarlige fra Gud er visere end Menneskenes Wiisdom, og det Skrøbelige fra Gud er stærkere end Menneskenes Styrke, at det for Verden Uædle og det Ringagtede udvalgte Gud, og det, som Intet var, for at beskæmme det, som var Noget.

For Mængden i Verden var det Nyt, ikke hørt af deres Dren, ikke opkommet i deres Hjertes, men vi vide dog, hvorledes Christi Bei var beredt, før han kom, hvorledes der længe forud var viist hen paa Det, der skulde fuldbyrdes i Tidens Fylde. Naar de hellige Seere i Israel under de haarde Skiebner vilde trøste sig og deres Folk, saae de ud i den Fremtid, som Gud altid klarere aabnede for deres Blik, og stedse tydeligere viste Guds Aand dem Forjættelsernes Fylde samlet i Een, hvem de hilsede med de største Navne, som skulde bringe Forløsning, Frihed og Fred. Ogsaa vi skue som Christne visfellig ud i det Tilkommende, forventende det salige Haab, og den store Guds og vor Frelfers Herligheds Aabenbarelse ²⁾); men for os er Den, som skal komme, den Samme, som er kommen, og i det Christenheden skuer fremad, vender

¹⁾ Kol. 2, 3.

²⁾ Tit. 2, 13.

den ogsaa stedsse Blikket tilbage, til den Aabenbarelse, i hvilken Lyset frembrød fra det Høie, i hvilken Gud besøgte Menneskene, og alt Christenhedens Haab er grundet i Grindring.

Derfor ere jo og disse vor Kirkes Fester indstiftede, at vi paa dem fra Alt, hvormed det Nærværende og det Tilkommende sysselsætter os, skulle vende Sindet tilbage til det Forbigangne, men som ogsaa er i det Nærværende, og skal være i det Tilkommende, thi for den Bygning, som i Tidernes Løb skal opføres, søge vi ikke en anden Grundvold, end den, som lagt er, Guds Rige vente vi ikke som noget Nyt, men som en Udvikling af Det, der allerede er frembrudt, som en ny Aabenbarelse af Ham, der allerede er aabenbaret, vi blive ved den gamle Bekjendelse, at der ikke er Frelse i nogen Anden, thi der er og ikke noget andet Navn under Himmelen givet blandt Mennesker, ved hvilket vi skulle vorde frelst^e 1).

Saa skal ogsaa denne Fest tiene os til, at vi fornye den Tro, det Haab, den Kierlighed, hvormed vi skulle slutte os til vor Herre og Frelser. Ved hvilke Betragtninger skulle vi helst søge at bidrage hertil? — „Jøderne“, siger Apostelen i vor Text, „Jøderne æfte Legn, og Græfkerne søge Wiisdom“; og visseelig ere der skeete Legn, store og afgjørende Legn, ved hvilke Gud forherligede sin Genbaarne for Menneskenes Dine; men disse ere skeete for længe siden, og man søger nu ved mange uredelige Konster at indhulle dem i Tvivl; visseelig har Christi Evangelium giort sig giældende som Wiisdom, og de Forstandigste

1) Ap. G. 4, 12.

have bekiendt, at, naar den løse overfladelige Betragtning drager bort fra Christus, da fører den dybere Indsigt tilbage til ham ¹⁾; men denne Indsigt kan ikke vorde Alle til Deel. Derfor vende vi os til Det, der er Alle lige nær, til

den Trang i Menneskets Hierte, som Kristus alene tilfredsstillter.

Hvilken den Trang er, forklarer Apostelen os i vor Text, i det han siger: Christus Jesus er bleven os Wiisdom fra Gud, og Retfærdighed, og Helliggiørelse, og Forløsning.

Først nævner Apostelen „Wiisdom fra Gud“, og til den trænge vi Alle. Der er en Wiisdom, som retteligen kaldes denne Verdens Wiisdom; om den hedder det i vor Text, at Verden for idel Wiisdom ikke erkjendte Gud i hans Wiisdom. I hvor glimrende Ord den endog undertiden klæder sig, hvor fornem den endog ofte seer ned paa al anden Kundskab, er den dog saa let tilgængelig for Alle, som Alt, hvad der ligger paa Overfladen, hvorfor den og nu blandt de forvildede Folkelag prædikes paa alle Torve. Hvor den annammes, udhuler den Livet, tager al Fylde bort af Betragtningen, al Kraft af Villien, al Trøst af Hiertet; de, der hylde den, erkjende vel, at den ikke er en Wiisdom fra Gud, thi dens Spidse er just, at der er ingen Gud, altsaa heller ingen Aabenbaring af Gud, ingen Lov og intet Evangelium fra Gud. Men i det Apostelen siger, at han ikke kom med glimrende Wiisdom, siger han dog tillige, at han taler Wiisdom blandt

---

¹⁾ Baco.

de Fuldkomne, dog, føier han til, ikke denne Verdens Wiisdom ¹⁾. Blandt de Fuldkomne talede han ikke Andet, end hvad han ogsaa talede blandt de Andre; men efterdi Hine vare de mere Modne, de Indsigtsfuldere, forberedte ved mangehaande Kundskab, indviiede i den høiere Viden, saa talede han der anderledes, udviklede sin Lære fuldstændigere, begrundede den dybere, bragte den i Sammenhæng med andre Sandheder. Men dersom han endog, som han siger, maatte give de Andre Melk, ikke haard Mad ²⁾, dersom han ikkun kunde fremsætte dem Begyndelsesgrundene i Evangelium, da var det dog det Samme, han talede, han førte ikke tvende Lærdomme, ogsaa for de Umyndige og Genfoldige forkyndte han i Christo Wiisdom fra Gud, og ofte fattede maaskee Disse den bedre, end de Vise og Forstandige. Thi naar den kiødelige Wiisdom ikke fatter de Ting, som høre Guds Aand til, thi de ere den en Daarlighed ³⁾, da fornemmer det usfordærvede Hierte, at Guds Ord taler med guddommelig Myndighed, og fornemmer, at dets Indhold er Wiisdom fra Gud; til den udvortes Røst svarer en Gienlyd dybt fra det Hierte, som Gud dannede, i hvilket han lagde en Trang, for hvilken han, som for enhver Trang, maatte berede en Tilfredsstillelse. Naar vi forkynde den ene, sande, levende Gud, som har giort Himmelen og Jorden og Havet og de Ting, som ere derudi, naar vi forkynde, at Gud ikke blot er aabenbaret i den stumme Skabning, men i den Genbaarne, at Gud i Christo forligte Verden med sig selv ⁴⁾, naar vi forkynde, at Gud udsender sin Aand, da skabes der, og

¹⁾ 1 Kor. 2, 1, 6.

²⁾ 3, 2.

³⁾ 2, 14.

⁴⁾ 2 Kor. 5, 19.

han fornyer Jordens Skikkelse¹⁾, og ikke blot den legemlige, men den aandelige, at han udgyder nye Kræfter, fornyer Livet i Verden: da have vi talt om Guddommens Dybder, hvilke den menneskelige Forstand saa lidet gienemtrænger, som Naturens, have talt om Treenighedens Hemmelighed, og dog er det dette, hvori Hiertet strax søger, at al den høiere Kundskabs Fylde boer, at her er en Wiisdom fra Gud, som besvarer de Spørgsmaal, der trænge sig frem af Sielens dybe Grund.

Det Andet var „Retfærdighed for Gud“. Er dette ikke mere Menneskene en Trang, at kiendes retfærdige for Gud? Selv giennem Hedenskabet lød dog de dybe Toner af Synds-Erkiendelse, selv blandt de Folkeslag, der syntes meest fremmede fra Guds Kundskab, søgtes dog en Forsoning for Skyld og Brøde. Er det en Fremgang i Kundskab, naar de Mange, Mange nu vandre saa tankeløse hen, som var Alt at frygte af Jorden, af Tilfældet, af Menneskene, Intet af den evige Retfærdighed? eller naar de tykkes sig retfærdige, fordi de prises af Menneskene, fordi de bevarede den udvortes Tugt? Det er sørgeligt, naar Samvittigheden besværes, det er endnu sørgeligere, naar den udsluffes eller forhærdes i et Menneskes Bryst, thi hvad Bærd har et Menneske, om hvem det forfærdelige Ord gielder: „samvittighedsløs“? eller hvortil skulde noget Godt kunne knytte sig, naar Følelsen af Ret og Uret er forsvunden? Men er Samvittigheden vaagnet, o du arme besværede Menneske, som er dig en Brøde bevidst, hvilken du ikke kan besmykke, ikke afvætte: hvor gierne

¹⁾ Ps. 104, 30.

bragte du maaskee det dyrebareste Offer, gav Alt hen for at sone din Siels Synd; men hvo har viist dig, hvori Forsoningen er? hvo har sagt dig, at dit Offer er annammet? Du saae omkring dig paa Jorden, og Menneffene have maaskee affagt Fordømmelsen over dig; du seer op til Himmelen over dig, og den er taus, eller du fornemmer derfra kun en truende Røst. Naar du seer Denne, da priser du dig maaskee lykkelig, du Retfærdige! dine Hænder ere ikke besmittede med Blod, du har vandret ulastelig for Menneffenes Dine, du har daglig varetaget dit Kald, du har mangen Gang antaget dig den Betrængte, mangen Gang lindret den Fattiges Nød — saa har du vel opfyldt Loven? saa har du kunnet sige dig selv, at i Retfærdighedens Vægtstaaer veier det Gode, du gjorde, mere, end det Gode, du forsømte, mere, end det Onde, hvortil du ogsaa lod dig henrive? kunnet sige dig selv, at alle dine letsindige, uforstandige, ufierlige Ord ere forsvundne med Lustens Bølger, de bevægede? kunnet sige dig selv, at al Begierlighed, Daarlighed, Forfængelighed i et Menneffes Hierte ikke anklager ham for Retfærdighedens Domstol, naar han veed at gjemme det derinde, saa det ikke træder aabenbare frem? O mine Venner! Ingen stiller sit Hierte tilfreds for Gud derved, at han selv afslutter sin Regning og afgjør med sig selv, at der er mere Lydighed paa den ene Side, end Overtrædelse paa den anden, mere Fortieneste paa den ene Side, end Forsømmelse paa den anden. Men have vi ikke Fred med Gud, hvorledes kunne vi da have Fred i os selv? Kunne vi vandre rolig frem, Livets Skiebner imøde, den sidste Skiebne imøde, naar der ingen Forvisning er i os, at vi

have en naadig Gud? See, her er en Trang, som Jorden med alle sine Rigdomme ikke stiller, for hvilken menneskelig Wiisdom intet Raad har, den Trang, der giennem alle Tider har draget, og saalænge Verden staaer, vil drage de mange besværede Samvittigheder til Ham, som er en Forligelse for den ganske Verdens Synd ¹⁾, den Trang, der stedse paany vil skaffe de gamle Ord Indgang: „Den, som ikke vidste af Synd, har Gud gjort til Synd for os, paa det vi i ham skulde vorde retfærdige for Gud“ ²⁾. O, ethvert redeligt Hierte maa dog erkiende, hvilken Glæde og Fortrøstning Apostelen bringer de Troende, naar han siger: Retfærdiggjorte ved Troen, have vi Fred med Gud ved vor Herre Jesum Christum ³⁾.

Men der ere ogsaa uredelige Hierte, der ere de, som misbruge selv det meest Velgiørende sig til Fordærvelse; efterdi vi have en Talsmand hos Faderen, mene de, at der er ingen Forskiel, om han taler forsonende for det Mere eller Mindre; efterdi han bærer al Verdens Synd, mene de, at han vel kan bære det, hvor stor en Byrde de for deres Deel søie til den øvrige. De have forglemt, at ved Siden af Ordet „Retfærdighed“ staaer Ordet „Helliggiørelse“, og dersom vor Herre og Mester ikke kaldte, ikke styrkede os dertil, da var han ikke vor Frelser, thi dette er Guds Willie, vor Helliggiørelse ⁴⁾, og uden Hellighed kan Ingen see Gud ⁵⁾. Ja, som fra Guds Ord, saaledes lyder det dybt fra Samvittigheden, at dette er Guds Willie, vor Helliggiørelse. Som Vandringsemænd heri Verden

¹⁾ 1 Joh. 2, 2.

²⁾ 2 Kor. 5, 21.

³⁾ Rom. 5, 1.

⁴⁾ 1 Thesf. 4, 3.

⁵⁾ Hebr. 12, 14.

skulle vi stedse stride frem mod Maalet, mod det Fuldkomnere og Bedre; vi have ikke opfyldt vor Bestemmelse her nede, dersom vi have søiet Agre til Agre og Glands til Glands, thi al Jordens Glands falmer, og af denne Verdens Goder tage vi Intet med os, naar vi gaae herfra, men hvad vi tage med os, er det indvortes Menneske, som her skulde fornyes efter Hans Billede, som skabte det ¹⁾, er den Sielens Igiensfødelse, hvorved vi blive stiftede til Borgerret i Guds Rige. Kun Een er hellig, Aandernes Fader, men vi skulle ved Livets Stræben og Striid dannes til at vorde, hvad vi af Naturen ikke ere. Og dette skeer jo sandelig ingenlunde derved, at vi paa de vildsomme Veie lade os føre, hvor Strømmen river os med sig, heller ikke derved, at vi lade det egne Hierte, det saa let bebragte, vaklende, egnvillige Hierte raade; men for at finde den rette Veie og at blive paa den, behøve vi Alle en Veileder. Vi prise den Unge lykfsalig, hvem en forstandig Fader eller Lærer leder paa Veien, underviser, advarer, tilskynder; vi prise Enhver lykfsalig, som har en trofast Ven, der styrker ham i det Rette og Gode, der ikke smigrer, ikke beqvemmer sig efter hans Tilbøieligheder, men kierligen lader ham høre Sandhedens Røst. Men til Alle, som bekiende Herrens Navn, lyder det: „Een er Eders Veileder, Kristus“ ²⁾, og hvo der har fundet ham, har ogsaa i ham fundet Veien, Sandheden og Livet ³⁾. Og ligesom han vil samle alle de Udsprede, kalder dem Alle saa mange Gange, paa saa mange Maader, saaledes bliver han trofast hos dem, der høre hans Røst, lader sin

¹⁾ Kol. 3, 10.

²⁾ Matth. 23, 8.

³⁾ Joh. 14, 6.

hellige Formaning lyde ind mellem Verdens Forvirring og Blendværk, adspreder det falske Skin, taler, nu med den mildeste og nu med den strengeste Røst, fører de Forvildede tilbage, styrker de Svage, opmuntrer de Forsagte, og paa-minder hvert Menneſke om hvad der er Ret for Gud. Og med hans Ord forener sig for hans Troende hans høie Forbilleder, det staaer altid for dem og lærer dem, at, som han er, saa skulle og vi være i denne Verden¹⁾. Han viser os, at Helligheden ikke bestaaer deri, at vi flye ud i Ørkener, at vi ikke vove at røre ved uskyldige Glæder; han anpriser os intet udvortes Væsen, thi han vil Mis-skundhed og ikke Doffer²⁾. Men dybt ind i Hjertet fører han Guds Lov, viser os stedsse, at indvortes, i Menneſkets Hjerte, er Kilden til alt Ondt, men af dets Helligelse skal ogsaa alt Godt udgaae. Og i det han altid nøiere forener os i sit Samfund, indgyder han os nye Kræfter, giennemstrømmer os med Kierlighed til Gud og Menneſker, som fra Træet Saften strømmer ud i Grenene; uden Ham kunne vi Intet gjøre³⁾, men vi formaae alle Ting i Ham, som gjør os stærke⁴⁾.

Vi have endnu det sidste Ord tilbage „Forløsning“, men i det samler sig alt det Øvrige. Naar vi tænke over Menneſkets Væsen og Tilstand, da erkiende vi deri dybe, uendelige Kræfter, Kræfter af det evige Liv, som Gud tændte i det Støv, hvilket han forunderligen dannede derfor. Men vi maae ogsaa erkiende, at disse Kræfter ere bundne, bundne i Forsængelighedens og Forkrænkelighedens

¹⁾ 1 Joh. 4, 17.

²⁾ Matth. 9, 13.

³⁾ Joh. 15, 5.

⁴⁾ Phil. 4, 13.

Trældom, i Syndens, i Frygtens, i Dødens Trældom. Hæv dig du Menneſke-Aand, og gjør dig fri! ſaaledes lyder Fordringen atter og atter til os, og ſtundom rører ogsaa Aanden i os ſine Binger, udfolder ſine Kræfter, og det er os, ſom ſvævede vi høit over Jordlivets Indſtrækning og Beſværing, og ſaae al den timelige Jammer under vore Fødder. Ak! men vi vide det vel, hvor ſnart vi ſynke tilbage, og føle vore Lænker. Det er ſom i Legemet's Sygdomme; ogsaa der formaaer Villien Meget, og Enhver, ſom vil den Syge vel, opfordrer ham til at opbyde al ſin Styrke, og derved vil det Onde ofte kunne overvindes; men der er en Grændſe, og da maa Lægen træde til, og en Magt, ſom er udenfor, maa forene ſig med den Magt, ſom Gud gav Menneſket ſelv, for at be- tvinge de fordærvende Magter. Du Sielens Læge! du træder ogsaa til, naar Sielen er ſyg, beſværet, kraftesløs, og du bringer med dig den Lægedom, ſom du ikke ſamlede i Jordens Dale, men tog med dig fra Livets evige Træ.

I Alt, hvad vi hidtil efter Apoſtelens Ord have for- ſøgt at ſkildre ſom det, Chriſtus er bleven ſine Troende, er der en Forløſning. Naar Sielen føler ſin Indſtrækning i Bankundighed og Tvivl, og da den Wiisdom, ſom er fra Gud, opklarer dens Mørke, og leder den til den Erkien- delse, hvori den føler, at den evig kan hvile, da bringer Lyſet fra det Høie ogsaa med ſig Forløſning. Naar Hiertet ſkielver i ſit Anſvar, naar Faderen i Himlen ſynes at have forvandlet ſig til den ſtrengte Dommer, naar Men- neſket ſøger vidt omkring, og ingen Forſoning finder, hvor- ved han kunde troe ſig retfærdiggjort for Gud, da er der Forløſning i det ſtore Ord, at Chriſtus er bleven os

Retfærdighed. Og naar han helliggjør os i sit Samfund, naar han styrker os til mere og mere at bryde Syndens og Daarlighedens uværdige Trældom, naar han opløster os over Mennefefrygt og Mennefegunst, og, hvad der endog vederfares det udvortes Mennefe, lader det indvortes fornyes Dag fra Dag: ffulde vi da ikke med Taknemmelighed og Glæde bekiende, at han er bleven os Forløsning? Og, fom vi fornemme hans forløsende Kraft i faa mangen Livets svære Striid og Nød, faa forvandler han ogsaa Dødens Angest til Fred, og lader os i den ikke fee Dpløsning, men Forløsning, fee den Time, da han fkal løse enhver Indfrænkning, fkal frie os fra alt Dndt og frelse os til fit himmelfke Rige.

Blisdom fra Gud, og Retfærdighed, og Helliggjørelse, og Forløsning, betegne ikke disse Ord Tilfredsstillelsen af vor dybeste Trang? hvo kiender betydningfuldere, trostefuldere Ord, end disse? Lovet være Han, fom, idet han indtraadte i Verden, har bragt i Verden ikke blot Ordene — fkiøndt, hvor hørted de ellers, fom i Christenheden? — men Kraften! Lovet være han for hans Belgierninger, hvori han ogsaa har villet forunde dem Andeel, fom ikke ville erkiende ham selv! Thi, ligesom Solens Lys ogsaa trænger ned i de Dybder, hvor den selv ikke sees, faaledes gaaer ogsaa Lyset af Christi Forløsning vidt omkring, og bringer nogen Andeel i den Blisdom, fom er fra Gud, i Fred med Gud, nogen Lilledelse til Hellighed ogsaa til dem, der forsmaae ham selv.

Men min Medchristen! er den Gave, fom du erholdt, fom du nytter og forlystes ved, dig fierere, naar du ikke veed, fra hvem den kom? Eller faaer ikke Gaven fit ype-

perste Værd ved den Kierlighed, paa hvilken den er et Pant, den Kierlighed, som udvider dit Væsen, som er din bedste Rigdom, thi sandelig, der er ogsaa i Menneſſehiertet en Trang til Kierlighed; det er Menneſket ikke godt, at han er alene. Men en Christen er ikke ene; han kan være ene i Verden, forladt paa øde Steder, forladt i Menneſkenes Brimmel; allevegne er dog Den ham nær, som elskede ham, og gav sig selv hen for ham. Thi, du vor Herre, Mester og Forløser! dit Evangelium bringer ikke blot dine Gaver, men dig selv; som denne Fæst forkynder din Fødsel, din udvortes ſaa ringe, af Menneſkenes Mængde ikke agtede Fødsel, og hvoraf dog Frelsens Fylde gif frem, ſaaledes ſkal enhver af de Dage, som vi efter dig kalde Herrens Dage, forkynde os om dig, hvo du var og er og ſkal være giennem alle Egheder, og om den Kierlighed, der ikke ſkifter eller ſlukkes, ſom Verdens ſvigeſfulde Kierlighed. Maaskee foreſtaaer Traſaldets ſvære Tiid, men om de end alle forlade dig, jeg, Herre! vil blive hos dig, og jeg veed, du vil blive hos mig. Men alle Diſſe, ſom ſaa villigen høre dit Ord, de ville jo dog ikke forſage dig i Friſtelsens Stund; ja jeg har det Haab, at dette hele Folk ikke vil ſlippe det Evangelium, hvilket det hidtil bevarede ſom ſin Roes iblandt Folkene, men at det fra Slægt til Slægt vil høres ſom en Glæde for alt Folket i Landet: Eder er en Frelſer fød! Amen.

urtheil...
 f...
 d...
 e...
 f...
 g...
 h...
 i...
 k...
 l...
 m...
 n...
 o...
 p...
 q...
 r...
 s...
 t...
 u...
 v...
 w...
 x...
 y...
 z...

